

**ŠIAULIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „BERŽELIS“
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL ŠIAULIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „BERŽELIS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS
„VAIKO PASAULIO SLĖPINIAI – TYRINĖJU, ATRANDU, KURIU“ PATVIRTINIMO**

2025 m. rugpjūčio 1 d. Nr. IV-77 (1.2-2025)
Šiauliai

Vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairių, patvirtintų Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymo Nr. V-1142 „Dėl Ikimokyklinio ugdymo programos gairių patvirtinimo“ 1 punktu ir 46 punktu, pritarus Šiaulių miesto savivaldybės merui Šiaulių miesto savivaldybės mero 2025 m. liepos 22 d. potvarkiu Nr. M-1078 „Dėl pritarimo Šiaulių miesto savivaldybės biudžetinių švietimo įstaigų Ikimokyklinio ugdymo programoms“:

1. P a t v i r t i n u Šiaulių lopšelio-darželio „Berželis“ ikimokyklinio ugdymo programą „Vaiko pasaulio slėpiniai – tyrinėju, atrandu, kuriu“.

Direktorė

Sonata Dedūraitė

PRITARTA
Šiaulių miesto savivaldybės mero
2025 m. liepos 22 d.
potvarkiu Nr. M-1078

PATVIRTINTA
Šiaulių lopšelio-darželio „Berželis“
direktoriaus
2025 m. rugpjūčio 1 d.
įsakymu Nr. IV-77 (1.2-2025)

**ŠIAULIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „BERŽELIS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA
„VAIKO PASAULIO SLĖPINIAI –
TYRINĖJU, ATRANDU, KURIU“**

Šiauliai, 2025

TURINYS

I.	BENDROSIOS NUOSTATOS.....
1.1.	Informacija apie įstaigą.....
1.2.	Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si).....
1.3.	Ugdymąsi grindžiančios vertybės.....
1.4.	Vaikų poreikiai.....
1.5.	Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai.....
1.6.	Regiono ypatumai ir įstaigos savitumas.....
II.	IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....
III.	TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO SI REZULTATAI.....
IV.	UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAI IR APLINKOS.....
V.	VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĘSTINUMAS.....
	INFORMACIJOS ŠALTINIAI.....
	PRIEDAI.....

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Šiaulių lopšelio-darželio „Berželis“ ikimokyklinio ugdymo programa „Vaiko pasaulio slėpiniai – tyrinėju, atrandu, kuriu“ atnaujinta vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis (2023), Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašu (2024), Šiaulių lopšelio - darželio „Berželis“ ikimokyklinio ugdymo programa „Spalvotas vaiko pasaulis“ (2018). Organizuojant ugdymo procesą rekomenduojama remtis ikimokyklinio ugdymo pedagogams skirta metodinės medžiagos priemone „Žaismė ir atradimai“ (2022).

1.1. Informacija apie įstaigą

Švietimo teikėjo pavadinimas: Šiaulių lopšelis-darželis „Berželis“.

Teisinė forma: Šiaulių miesto biudžetinė įstaiga. **Veiklos pradžia:** 1980 m. sausio 20 d.

Pagrindinė veiklos rūšis: ikimokyklinis ugdymas, priešmokyklinis ugdymas. **Kalba:** lietuvių.

Tipas: neformaliojo švietimo mokykla. **Ugdymo forma:** dieninė.

Įstaigos kodas: 190528817. **Adresai:** Lydos g. 4, Miglovaros g. 26, Šiauliai.

Elektroninis paštas: info@sldberzelis.lt. **Interneto svetainės adresas:** www.sldberzelis.lt.

Socialinio tinklapio „Facebook“ paskyra: Šiauliai Berželis.

1.2. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si)

Šiaulių lopšelis-darželis „Berželis“ – atvira pokyčiams ir visuomenei ugdymo institucija. Tai moderni, taikanti ugdymo inovacijas, kurianti fiziškai ir emociškai saugią aplinką, sudaranti sąlygas formuoti mąstančią, kūrybingą, atsakingą, atvirą, nebijančią pokyčių, mokančią spręsti problemas bei pasitikinčią savimi asmenybę. Šiaulių lopšelyje-darželyje pagrindinis dėmesys skiriamas STEAM ugdymui, akcentuojant vaikų inžinerinio mąstymo formavimą bei savanorystės idėjos puoselėjimą.

Kiekvieno vaiko raida ir ugdymasis pasižymi unikaliais bruožais. Kiekvienas vaikas yra unikalus, kūrybiškas bei žingeidus, tad labai svarbu vaiko potencialą atskleisti kuo ankstesniame amžiuje. Mokytojas pasitiki individualiomis vaiko galiomis augti ir ugdytis, sudaro sąlygas prigimtinėms galioms plėtotis, pripažįsta ir gerbia skirtynes, pasiekimų įvairovės išraišką, kuria strategijas skleisti vaikų individualumui, siekia vaiko asmeninės ūgties. Vaikų ugdymui(si) sudaromos galimybės žaisti, stebėti, tyrinėti, atrasti, suprasti, kurti, projektuoti, patirti pažinimo džiaugsmą, bendrauti ir bendradarbiauti, išmokyti spręsti problemas, įsiklausyti, išsakyti savo nuomonę, susitvarkyti bei pasitikėti savimi, jausti, liesti, norėti siekti daugiau, žavėtis ir gerbti save bei kitus. Mokytojas palaiko vaikų iniciatyvas bei idėjas, kartu su vaikais parinkdamas jiems aktualų turinį ir veiklas. Vaikams aktyviai veikiant, integruojamas pažintinis, socialinis, fizinis, emocinis bei kultūrinis ugdymas.

Šiaulių lopšelis-darželis „Berželis“ išsiskiria pozityvia atmosfera, ugdymo naujovių taikymu bei darnia, bendraujančia ir bendradarbiaujančia bendruomene, motyvuota, profesionalia komanda. Kiekvienas vaikas jaučiasi laukiamas, jam suteikiamas individualus dėmesys, palaikymas ir pagalba, tai užtikrina visapusišką ugdymąsi ir gerovę. Taikomi veiksmingi vaikų kompetencijų ir atskirų pasiekimų sričių ugdymo būdai, šiuolaikinės ugdymo strategijos.

Šiaulių lopšelyje-darželyje „Berželis“ vyrauja vaiko raidos ir ugdymo filosofijos teorijų įvairovė bei holistinė praktika. Įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Vaiko pasaulio slėpiniai – tyrinėju, atrandu, kuriu“ grindžiama konstruktyvizmo ir patirtinio ugdymosi teorijomis.

Šiaulių lopšelis-darželis „Berželis“ remiasi konstruktyvizmo teorija, kuri atskleidžia lopšelio-darželio požiūrį į vaiką ir jo ugdymąsi. Vaikas – aktyviai besimokantis, konstruojantis savo žinojimą, kaupiantis naujas žinias, gebantis remtis turimais gebėjimais ir žiniomis. Tai didina naujų ir modifikuotų žinių bei gebėjimų pritaikomumo galimybes ugdymo(si) veiklose. Ugdymas(is) – tai nuolatinis patirties ir žinių atnaujinimas vaiko kasdieninėje veikloje (McLeod, S. A., 2019).

Patirtis formuojasi pažintinių pastangų dėka, sprendžiant išylančias problemas. Patirtinio mokymosi teorijos esmė – ugdymasis suvokiamas kaip aktyvų žinių ir prasmės konstravimo

procesas, paremtas bendradarbiavimu ir turimos patirties sklaida, stebėjimu, reflektavimu tyrinėjant savo aplinką, patirtį, žinojimą ir veiklą (Jarvis, 2001; Jarvis et al., 2003; Šmitienė et. al., 2020). Tai aktyvus mokymasis – mokymasis per veiklą, grįstas veiksmais ir patirtimi. Taikant STEAM ugdymo strategiją įstaigoje vaikai konstruoja žinias per asmeninę patirtį, aplinkos stebėjimą, eksperimentus ir žaidimą, yra įtraukiami į kasdienės veiklos pasaulį, kurį patys ir interpretuoja. Eksperimentuodami, stebėdami, analizuodami vaikai ugdo(si) kūrybiškumo įgūdžius, susipažįsta su aplinkinio pasaulio reiškiniais, stebi ir tyrinėja, džiaugiasi atradimais ir savo darbo rezultatais, mokosi bendradarbiauti, patiria proceso ir kūrybos džiaugsmą.

Programos „Vaiko pasaulio slėpiniai – tyrinėju, atrandu, kuriu“ turinys sukonstruotas taip, kad vaikai gilintų žinias ir patirtis gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, matematikos, menų srityse, ugdytųsi kūrybiškumą, plėstų kompetencijas techninės kūrybos ir programavimo srityse, susipažintų su skirtingais žmonėmis ir išbadytų kitokias ugdymosi erdves bei aplinkas. Vaikai mokosi kompleksiskai jungti STEAM sričių mokslo žinias, formuojamas suvokimas, jog inžinerijoje svarbios gamtos mokslų, technologijų, matematikos žinios. Programos turinys sukonstruotas taip, kad atliepiant integralumo ir kompleksiskumo principus būtų realizuojamos tiriamoji ir kūrybinė inžinerinė, tiriamoji ir kūrybinė gamtamokslinė, tiriamoji ir kūrybinė technologinė, tiriamoji ir kūrybinė matematinė veiklos. Vaikams sudaromos palankios sąlygos patirti ugdymosi sėkmę. Remiantis įtraukiojo ugdymo koncepcija, orientuojamasi į vaikų įvairovę, jų prigimtines galias bei individualius poreikius, sudaromos galimybės rinktis veiklos temą, priemones pagal turimas galias ir patirtį. Kompleksiškai jungiant STEAM mokslo sričių žinias, formuojasi vaikų suvokimas, jog savarankiškam gyvenimui labai reikšmingos technologijų (inžinerijos), gamtos mokslų, matematikos bei menų žinios.

Įstaigoje vadovaujamosi visuminio vaiko ugdymo(si) idėja, įtraukties švietime sistema, siekiant visiems vaikams sėkmingo ugdymo(si), nepriklausomai nuo sveikatos, socialinės, kultūrinės, ekonominės padėties ar kitų sąlygų. Vaikams, patiriantiems ugdymosi sunkumų, sudaromos palankios sąlygos patirti ugdymosi sėkmę. Vaikai gali rinktis veiklų temas, priemones, pagal jų turimas galias ir patirtis.

Universalus dizainas mokymuisi – tai sėkmingas visų vaikų dalyvavimas ugdymosi procese, eliminavus ugdymo aplinkos barjerus, pasitelkiant ugdymo metodų ir priemonių įvairovę. Šiaulių lopšelyje-darželyje pripažįstame prigimtinius kiekvieno vaiko ugdymosi skirtumus, užtikriname visavertę įtrauktį kokybiškai įgyvendindami esmines ugdymo(si) proceso modeliavimo kryptis. Taikydami universalaus dizaino mokymuisi prieigą vadovaujamės esminėmis nuostatomis: vaikų įvairovė yra natūralus reiškinys, ji yra nuspėjama, mokymosi barjerai yra ugdymo aplinkoje. Ugdymo(si) procesą praturtiname priemonėmis, ugdymo būdais, paramos priemonėmis, sudarome bebarjerę ugdymo aplinką, kurią kartu kuria mokytojai, specialistai, įstaigos vadovai, ugdytinių tėvai/globėjai bei socialiniai partneriai.

Pagrindinis vaiko ugdymo(si) būdas yra žaidimas. Pripažįstame žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos neprilygstamą vertę bei patirtinį ugdymosi būdą, kai vaikai, eksperimentuodami, tyrinėdami, stebėdami, spontaniškai veikdami, įgyja žinių bei dalijasi idėjomis, patirtimis tarpusavyje ir su mokytojais.

Šiaulių lopšelio-darželio „Berželis“ siekinys – sudaryti vaikams ugdymo(si) sąlygas, kuriose vaikai žaisdami, stebėdami, eksperimentuodami, tyrinėdami, projektuodami, kurdami, aktyviai veikdami, bandydami, reflektuodami, mąstydami, bendraudami ir bendradarbiaudami, ieškodami problemų sprendimo būdų, keisdami aplinkas išgyventų patyrimo ir sėkmės džiaugsmą, atskleistų savo savitumą, tobulintų potencialias galias, įgytų naujas patirtis, konstruotų naujas žinias ir žinojimą bei siektų asmeninės ūgties.

I.3. Ugdymąsi grindžiančios vertybės

Šiaulių lopšelyje-darželyje „Berželis“ vaikų ugdymasis grindžiamas šiomis pamatinėmis vertybėmis:

- vaiko orumas – kiekvieno vaiko unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;

- lygiavertis dalyvavimas – maksimalių sąlygų kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymo procese, sudarymas;
- lygiateisiškumas ir teisingumas – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas ir užtikrinimas;
- saviraiškos laisvė – kiekvieno vaiko kūrybiškumo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;
- pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas;
- vaiko gerovė – vaiko saugumo, sveikatos, darnos su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinkos, puoselėjimas;
- bendruomeniškumas ir pilietiškumas – priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymas;
- kultūrinis tapatumas – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas.

I.4. Vaikų poreikiai

Įstaigoje komplektuojamos ikimokyklinio ugdymo grupės nuo 1 iki 5 (6) metų vaikams. Kuriamos sąlygos vaikų kūrybiškumui, saviraiškai, kritiniam mąstymui, vaikiškam pasaulio suvokimui ir elgesiui plėtotis. Pagrindinis vaikų nuo gimimo iki 1,5 metų poreikis – saugumas. Todėl ypatingai svarbu šiuo laikotarpiu kuo dažniau vaikus glausti, raminti, nešioti, kurti jiems saugią aplinką. 1,5–3 metų vaikai pradeda aktyviai tyrinėti pasaulį. Šiuo amžiaus tarpsniu vaikui gyvybiškai svarbu pačiam atrasti, pasiekti, nuspręsti. Nuo 4 iki 6 metų labiausiai lavėja vaikų iniciatyvumas. Jie nori išbandyti naujus dalykus, pažinti, eksperimentuoti, tyrinėti, kurti. Šiaulių lopšelyje-darželyje „Berželis“ siekiama užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą:

- ypač didelis dėmesys skiriamas tenkinti **žaidimo poreikį** – vaikai turi laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstame žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertę;
- **saugumo poreikį** – vaikai jaučiasi saugūs, gerbiami, matomi, girdimi. Ugdant vaikus rūpinamasi jų saugumo užtikrinimu bei įtraukimu į saugios aplinkos kūrimą.
- **draugystės poreikį** – rūpinamasi, kad vaikai pajustų bendrumą, lygiavertiškumą, kitų paramą, artimumą, turėtų vieną ar keletą artimiausių draugų;
- **komunikavimo poreikį** – dienos eigoje dalinasi emocijomis, mintimis, idėjomis žodine ir nežodine išraiška, vaikams sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiais priemones;
- **pažinimo džiaugsmo poreikį** – vaikai turi galimybę smalsauti, tyrinėti, stebėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, projektuoti, eksperimentuoti, džiaugtis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti;
- **kūrybinės saviraiškos poreikį** – tyrinėti ir atrasti unikalios savo kūrybinės galios per įvairias veiklas. Vaikų poreikiams tenkinti yra pritaikyta vidaus ir lauko ugdomoji aplinka. Grupių dienos ritmas užtikrina ikimokyklinio amžiaus vaikams būtiną aktyvios veiklos ir poilsiui skirtą laiko balansą, kai kuriose grupėse įrengtos erdvės, kur vaikai gali pabūti vieni, nusiraminti;

Gerbiami kiekvieno vaiko unikalūs ugdymosi poreikiai bei galios. Sudaromos palankios sąlygos atsiskleisti asmeniniams interesams ir unikaliems gabumams.

I.5. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Šiaulių lopšelio-darželio „Berželis“ darbuotojai atsižvelgia į šeimų poreikius ir lūkesčius vaiko atžvilgiu, kultūrų įvairovę vaiko ugdyme(si) bei siūlomų ugdymo(si) modelių priimtinumą tėvams/globėjams. Mokytojai ir tėvai nuolat ieško naujų bendradarbiavimo formų, aiškinasi lūkesčius, kartu rūpinasi vaikais, kalbasi apie jų sėkmes ir vaiko ugdymo(si) tobulintinus aspektus.

Šeimos nariai yra nuolatiniai ugdymo turinio bei ugdomosios aplinkos kūrimo pagalbininkai ir partneriai, tradicijų puoselėjimo bei vaikų sveikatos stiprinimo šalininkai, aktyvūs renginių dalyviai. Su šeima tariamasi dėl vaiko ugdymo(si) tikslų, švietimo pagalbos teikimo, vaikų saviraiškos poreikių tenkinimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius. Mokytojai įtraukia šeimos narius į ugdymo procesą savanorystės principu, tai padeda užtikrinti vaikų ugdymo(si) sėkmę. Glaudus šeimos ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimas sudaro sąlygas siekti kokybiško ir visuminio ugdymo(si) tiek namuose, tiek ugdymo aplinkoje. Šis bendradarbiavimas leidžia šeimai geriau pažinti vaiko kasdienybę grupėje, susipažinti su ugdymosi sąlygomis bei principais. Vadovaujamosi nuostata, kad kiekvienas veiksmas turi būti grindžiamas vaiko gerovės siekiu. Šeimos nariai yra ne tik kviečiami įtraukti į ugdymo(si) procesą, jo planavimą bei vaikų pasiekimų stebėseną bet ir skatinami aktyviai dalyvauti savanoriškoje veikloje. Šeimos narių domėjimasis vaikų veikla ir ugdymo(si) procesu padeda vaikams formuoti tvirtą ryšį tarp ugdymo įstaigos ir namų aplinkos. Tai skatina vaikų motyvaciją, aktyvumą, veiklumą bei smalsumą, didina įsitraukimą į ugdymosi procesą ir gerina jų pasiekimus. Aktyvus šeimos narių dalyvavimas ugdymo įstaigos veikloje ugdo vaikų savivertę, stiprina pasitikėjimą savimi, pedagogais ir tėvais/globėjais. Taip pat tai prisideda prie tėvų švietimo pedagogikos ir psichologijos klausimais bei padeda kartu ieškoti bendrų ugdomojo poveikio vaikui priemonių.

Efektyviausios bendravimo ir informavimo formos: elektroninis dienynas, elektroninis paštas, susirinkimai, individualūs pokalbiai, asmeniniai susitikimai, tėvų komiteto susirinkimai, socialiniai tinklai ir kt.

Tėvams/globėjams labai svarbus įstaigos mikroklimatas, saugi, sveika vaikų fizinė ir emocinė aplinka, kokybiškos mokytojų ir pagalbos specialistų paslaugos, aukšta pedagogų kompetencija, individualių vaiko galių ir gebėjimų ugdymas, asmeninė kiekvieno vaiko ūgtis, ugdymosi formų už įstaigos ribų plėtra.

Pagalbos ir paramos šeimai sistemos tobulinimas ir vaiko gerovės užtikrinimas yra svarbus valstybės prioritetas, savivaldybės ir įstaigos strateginis tikslas. Įstaigoje visiems ugdytiniais, nepaisant jų socialinės aplinkos, tautybės, poreikių ar gebėjimų, sudaromos vienodos sąlygos adaptuotis ir sėkmingai ugdytis. Atsižvelgiant į šeimos poreikius sudaromas lankstus grupių darbo grafikas, veikia 10,5 valandų darbo trukmės grupės. Grupės komplektuojamos pagal vaikų amžių. Teikiamos logopedo, socialinio pedagogo, specialiojo pedagogo, judesio korekcijos mokytojo paslaugos bei konsultacijos tėvams/globėjams aktualiais ugdymo organizavimo klausimais. Įstaigoje yra dvi specialiojo ugdymo grupės, kuriose ugdomi vaikai patiriantys ugdymosi sunkumus bei turintys individualias galias ir poreikius. Specialiosiose ugdymo grupėse vaikams užtikrinama intensyvi švietimo specialistų pagalba.

Aktyviai į veiklas įsitraukia Šiaulių lopšelio-darželio „Berželis“ socialiniai partneriai, pajavairindami ugdymo turinį, suteikdami vaikams naujų patirčių bei ugdymosi sėkmės ir džiaugsmo kitose, už ugdymo įstaigos ribų esančiose, aplinkose.

Šiaulių lopšelis-darželis „Berželis“ yra atvira ir vietos bendruomenės poreikiams bei tradicijų puoselėjimui. Dalyvaujama miesto bendruomenės renginiuose ir šventėse. Sėkmingai įgyvendinamas mokinių socialinių kompetencijų ugdymo (SKU) modelis. SKU sistema įtraukia į ugdymo procesą tiesiogiai su ugdymu nesusijusias įmones, įstaigas, organizacijas, skatina socialinę atsakomybę, telkia ne tik lopšelio-darželio „Berželis“, bet ir vietos bendruomenės, kitas suinteresuotas šalis. Tai padeda užtikrinti nuoseklų vaikų socialinės, lyderystės ugdymą, profesinį veiklinimą, skatina kūrybiškumą, altruizmą, savanorystę.

1.6. Regiono ypatumai ir įstaigos savitumas

Šiaulių apskritis – viena iš dešimties Lietuvos apskričių šalies šiaurinėje dalyje. Centras – Šiauliai. Šiauliai – miestas šiaurės Lietuvoje, ketvirtasis pagal gyventojų skaičių šalies miestas svarbus ekonominis ir susisiekimo centras, veikia Vilniaus universiteto Šiaulių akademija ir Šiaulių kolegija. Šiauliuose gyvena virš 110 tūkstančių nuolatinių gyventojų. Mieste Šiaulių mieste veikia kelių tipų bendrojo ugdymo mokyklos: pradinės mokyklos, progimnazijos, gimnazijos, jaunimo mokyklos ir Suaugusiųjų mokykla, turinti gimnazijos statusą su įsteigtu Šiaulių tardymo

izoliatoriaus skyriumi, neformaliojo vaikų švietimo mokyklos, vaikų darželiai-lopšeliai, veikia profesinio mokymo įstaigos. 1923 m. įkurtas Šiaulių Aušros muziejus (jo padaliniai: Ch. Frenkelio vila, Dviračių muziejus, Fotografijos muziejus, Radijo ir televizijos muziejus), Katinų muziejus, Vandentvarkos muziejus, Geležinkelio muziejus, Angelo muziejus. Yra Šiaulių dramos teatras, autobusų ir geležinkelio stotys.

Šiaulių lopšelis-darželis „Berželis“ – ikimokyklinio ugdymo mokykla vykdanči ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programas. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams individualizuojamos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programos. Nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. įstaigos veikla vykdoma dviejuose pastatuose: Lydos g. 4, Miglovaros g. 26. Veikia 12 grupių: 3 ankstyvojo amžiaus, 5 ikimokyklinio, 2 priešmokyklinio, 2 specialiojo ugdymo grupės.

STEAM ugdymas – tai integruota, į vaiką orientuota pedagogika, pabrėžianti vaiko savarankišką ugdymąsi, aktyvaus mokymosi metodų taikymą, probleminį, patirtinį, tyrinėjimų grindžiamą ugdymą(si), strategija. Ugdymosi procese svarbu kūrybingumas, tarpdiscipliniškumas, padedantis puoselėti, skaitmeninio, technologinio (inžinerinio ugdymo) ir matematinio, gamtamokslinio bei meninio raštingumo pagrindus, pirmenybę teikiant praktiniam patyrimui, pažinimui ir refleksijai. Vaikai pažįsta pasaulį patirdami, tyrinėdami, išgyvendami, projektuodami, konstruodami, modeliudami, reflektuodami. Ugdymas yra integralus ir vyksta per kasdieninę rutininę veiklą, žaidimus, patirtines, projektines veiklas, pačių vaikų, šeimos ir socialinių partnerių organizuojamas edukacijas, renginius, projektus ir t. t. Kuriamos ir nuolat atnaujinamos STEAM lauko erdvės. STEAM veiklomis skatiname inžinerinį ugdymą, vykdomė tarptautinius ir respublikinius projektus, vaikų konferencijas, dalyvaujame kitų įstaigų projektuose. Nuo 2020 m. Šiaulių lopšelyje-darželyje „Berželis“ įgyvendina programą „STEAM darželis“. Tikslas – įtraukti vaikus į aktyvią, žaismingą veiklą, kurios metu dalyviai, veikdami komandoje, įgytų ne tik naujų žinių, patyrimų, bet ir ugdytų komunikacinius bei socialinius gebėjimus. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo sutartimi devynios įstaigos yra įsipareigojusios stiprinti ir vystyti STEAM krypties ugdymą ir kitose Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei užtikrinti pedagogų kvalifikacijos tobulinimą STEAM srityje. Įstaigoje nuolat keliama pedagogų kvalifikacija, vykstama į stažuotes. Šiaulių lopšeliui-darželiui „Berželis“ suteikta „Erasmus“ akreditacija, pagal kurią, Švietimo mainų paramos fondas skiria dotacijas Šiaulių STEAM darželių konsorciumo koordinavimui. Šiaulių lopšelis-darželis dalyvauja tarptautiniame projekte „STEM School Label“, įgyvendina veiklos planą, kasmet yra įvertinama tarptautinį pripažinimą turinčiu ženkliu. 2023 m. Šiaulių lopšeliui-darželiui „Berželis“ suteiktas eksperto ženklas (STEM School Label Expert), kuris patvirtina, kad įstaiga nuosekliai vykdo STEM strategiją, užtikrina sistemingą ir kokybišką STEM mokymo ir mokymosi plėtrą. Švietimo mainų paramos fondo „eTwinning“ nacionaliniuose apdovanojimuose 2024 m. suteiktas programos eTwinning mokyklos ženklas.

Šiaulių lopšelis-darželis „Berželis“ be sienų – tai veiklos kryptis, kurioje skatinama tėvų/globėjų savanorystė, švietimo įstaigų bendruomenių ir socialinių partnerių integracija į ugdymosi procesą. Ugdymas organizuojamas netradicinėse aplinkose, tai užtikrina ugdymo turinio įvairovę. 2024 m. Jaunimo reikalų agentūra suteikė Kokybės ženklą, kuris suteikia galimybę įstaigoje vykdyti tarptautinę savanorišką veiklą priimančios, pagalbinės ir vadovaujančios organizacijos statusu. Netradiciniam ugdymui naudojamos netradicinės erdvės: Šiaulių techninės kūrybos centras, Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos Botanikos sodas, Valerijono vaistinė, Gamtininkų stotis, Kultūros centro kūrybinės dirbtuvės, Geležinkelio muziejus, Dviračių muziejus, Radijo ir televizijos muziejus, Žaliūkių malūnininko sodyba-muziejus, P. Višinskio viešoji biblioteka, Šiaulių teniso akademija, Lengvosios atletikos ir sveikatingumo centras, Centrinis turgus ir t. t. Taip vaikai susipažįsta su regiono istorija ir specifiškumu, gamta, lavėja gebėjimai orientotis artimiausioje socialinėje aplinkoje.

Šiaulių lopšeliui-darželiui „Berželis“ svarbus darnios ir tvarios asmenybės ugdymas. Skatinamas visų bendruomenės narių fizinis aktyvumas. Į ugdymo turinį kryptingai integruota įstaigos sveikatos saugojimo ir stiprinimo programa „Beržinuko sveikatos keliu“. Vaikai nuolat dalyvauja sporto renginiuose, projektuose, turnyruose ir varžybose. Vaikų sveikatos saugojimo ir stiprinimo sistema įstaigoje kuriama, vaikams dalyvaujant Lietuvos masinio futbolo asociacijos

ilgalaikiame projekte „Futboliukas“, respublikiniame ikimokyklinio ugdymo įstaigų projekte „Lietuvos mažųjų žaidynės“, respublikiniame projekte „Sporto žaidynės visiems“, teniso integracijos Lietuvos mokyklose ir darželiuose respublikiniame projekte „Tenisas darželyje“, respublikiniame ilgalaikiame sveikos gyvensenos ugdymo projekte „Sveikatiada“ ir respublikiniame ilgalaikiame aktyvios mokyklos modelio kūrimo tinkle „Aktyvi mokykla“. Šių veiklų dėka vaikai supranta sveikos gyvensenos ir fizinio aktyvumo reikšmę. 2024 m. Šiaulių lopšelis-darželis „Berželis“ tapo Olimpinių kartos nare.

Didelis dėmesys skiriamas vaikų emocinės gerovės užtikrinimui. Vykdomas planingas ir nuoseklus socialinio-emocinio ugdymo programų „Zipio draugai“, „Kimochis“ įgyvendinimas, rengiami ir vykdomi socialinių-emocinių įgūdžių stiprinimo projektai.

Ugdomas vaikų tautiškumo suvokimas. Mokytojai, remdamiesi tradicijomis bei papročiais, padeda vaikui pajusti ir išgyventi tradicinės pasaulėjautos dvasią, puoselėti grožį kasdienybėje ir aplinkoje. Kartu su šeimomis organizuojamos kalendorinės šventės, kurios tampa bendro džiaugsmo išgyvenimo bei bendradarbiavimo sprendžiant išylančias problemas erdve. Sudaromos sąlygos puoselėti liaudies tradicijas įvairiais, vaikui priimtinais būdais (įsiklausant, įsižiūrint, paliečiant, tyrinėjant, aktyviai veikiant) ir formomis (ekskursijos, išvykos, vakaronės, edukacinės programos, liaudies menininkų kūrybos proceso stebėjimas).

Švietimo pagalbos specialistai kartu su grupių mokytojais, meninio ugdymo ir judesio korekcijos mokytojais vykdo įvairius metinius projektus, skirtus specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų socialinių įgūdžių ugdymui. Per projektinę veiklą sėkmingai įgyvendinama įtraukiojo ugdymo koncepcija, ugdomos ugdytinių komunikavimo ir kūrybiškumo galios, tobulinami socialiniai įgūdžiai, užtikrinamas mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų bendradarbiavimas, dalijimasis gerąja patirtimi.

Skatinama vaikų saviraiška ir ugdomi individualūs gebėjimai, organizuojant papildomą muzikinį ugdymą. Suburtas vaikų ansamblis „Muzikos garsai“. Vaikai dalyvauja miesto bei respublikiniuose muzikos projektuose, koncertuose, šventėse.

Siekiant atliepti skirtingus vaikų poreikius ir gebėjimus bei užtikrinti ugdymo turinio įvairovę, bendradarbiaujama su Šiaulių miesto ir rajono Pedagogine psichologine tarnyba, Šiaulių miesto ugdymo įstaigomis: lopšeliais – darželiais „Kregždutė“, „Gluosnis“, „Ežerėlis“, „Ąžuoliukas“, Centro pradine mokykla, Juventos, Ragainės, Jovaro, Rėkyvos ir Medelyno progimnazijomis, Romuvos ir Santarvės gimnazija, Techninės kūrybos centru, Dailės mokykla, Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Aušros muziejumi, Visuomenės sveikatos biuru, VšĮ Šiaulių darbo rinkos mokymo centru, Panevėžio lopšeliu-darželiu „Vaivorykštė“, Kauno r. Užliedžių lopšeliu darželiu „Pienė“, Vilniaus lopšeliu-darželiu „Jurginėlis“ ir kt.

Atsakingai modeliuojant ugdymosi aplinką ir situacijas, atidžiai įsiklausant į vaikų idėjas bei tėvų lūkesčius, skatinamas vaikų kūrybingumas, iniciatyvumas bei kritinis mąstymas, stiprinamas kontekstinis ir visuminis ugdymas per kasdienę rutininę veiklą, žaidimus, lanksčiai kuriant ir modeliuojant ugdymosi kontekstus, atsižvelgiant į esamą kultūrinę, socialinę ir gamtinę aplinką, mokytojui tampant vaiko padėjėju, tyrinėtoju, kūrėju, skatinančiu dialogą tarp vaikų, bendruomenės narių.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Šiaulių lopšelio-darželio „Berželis“ programa grindžiama principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

1. **Žaismės principas.** Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla.

2. **Įtraukties principas.** Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę.

3. **Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas.** Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos.

4. **Integralumo principas.** Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas.

5. **Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas.** Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si).

6. **Reflektyvaus ugdymo(si) principas.** Mokytojas drauge su vaikų emocijomis ir veiksmis atspindi vaiko veikimo patirtis. Aptaria jų veiklos rezultatus, emocijas, numatomi tolesni veikimo žingsniai. Mokytojai įvertina autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si).

7. **Kontekstualumo principas.** Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atvirose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

8. **Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas.** Aplinkos, sąveikos, bendros veiklos kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

9. **Lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas.** Vaikai įsijaučia ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

10. **Sociokultūrinio kryptingumo principas.** Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

11. **Šeimos ir mokyklos partnerystės principas.** Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

Šių principų laikomasi rengiant ir įgyvendinant ugdymo(si) sričių turinį, organizuojant ugdymo(si) procesą, kuriant ugdymo(si) aplinkas, užtikrinant bendravimą ir bendradarbiavimą su tėvais (globėjais), vietos bendruomene bei socialiniais partneriais.

III. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMOSI REZULTATAI

Ikimokyklinio ugdymo programos tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius STEAM ugdymo(si) ir kitus edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytiis pradmenis.

Programos tikslui pasiekti įgyvendinami uždaviniai:

1. atliepti kiekvieno vaiko ugdymo(si) poreikius, pagal nustatytus asmenybės tarpsnio individualius raidos ypatumus, prigimtinius gebėjimus bei sociokultūrinės aplinkos įtaką;

2. į vaiką ir jo vertybių ugdymą orientuotame, integraliame STEAM ugdymo procese tikslingai taikyti vaiko ir mokytojo sąveika grindžiamas pedagogines strategijas, metodus, būdus bei priemones;

3. ugdymo turinį modeliuoti išlaikant kryptingos mokytojo ir spontaniškos vaiko veiklos dermę, taikant patirtinio mokymo(si), kūrybiškumo, problemų sprendimo bei aktyviuosius ugdymo(si) metodus ir suvokiant, kad vaiko žaidimas ir STEAM metodo elementų taikymas yra pagrindinės, viena kitą papildančios ugdomosios strategijos;

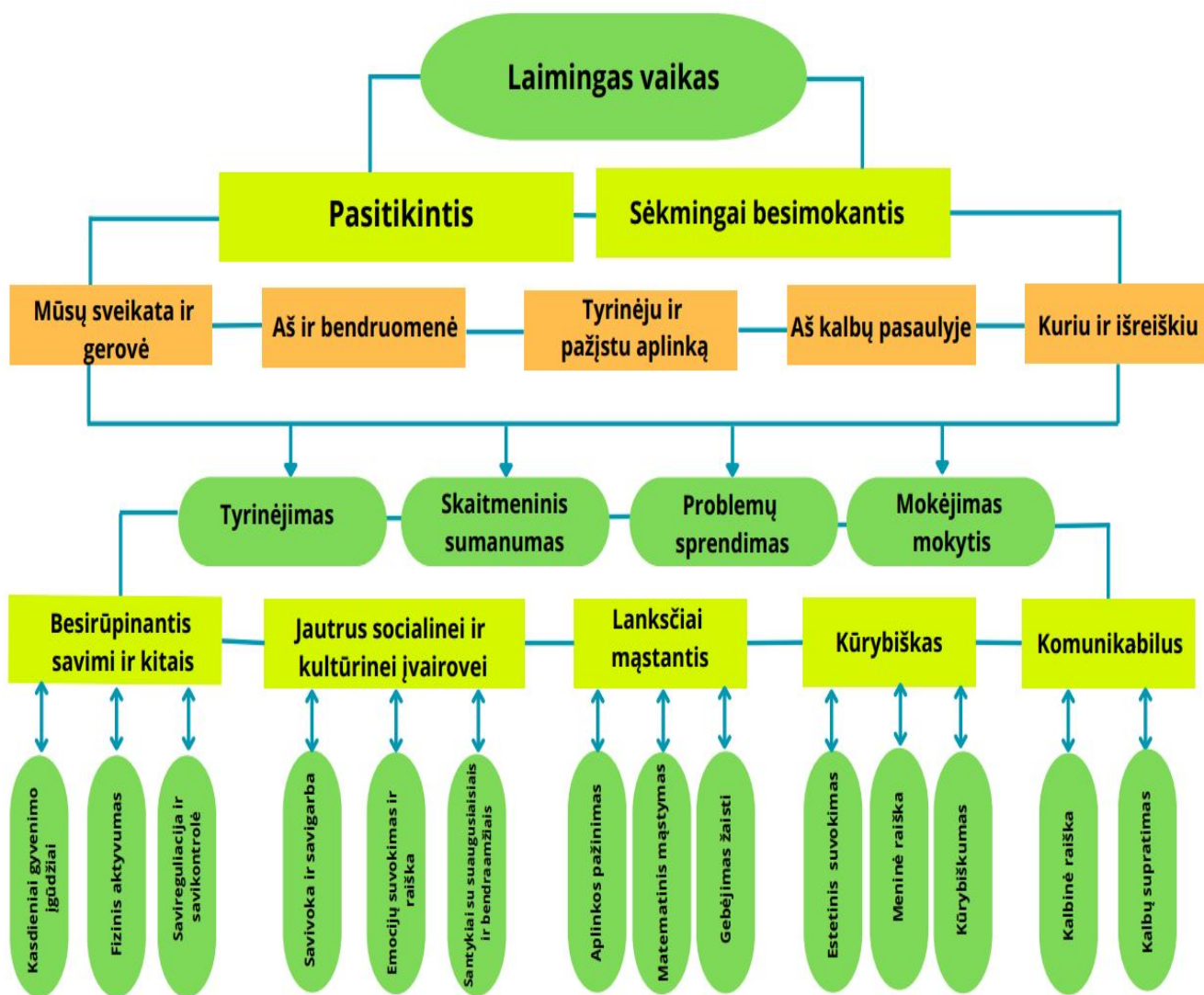
4. kurti vaikų STEAM ugdymui(si) pritaikytą, įtraukią, inovatyvią, provokuojančią, kūrybišką, stimuliuojančią vaikų pasitikėjimą savarankiškai veikti bei kritiškai mąstyti, aktyvinančią ir inovatyvią ugdymo(si) aplinką, kuri inspiruos jautrų kultūrinei ir socialinei įvairovei asmens ugdymą;

5. įgyvendinti įtraukiojo ugdymo koncepciją, sudarant sąlygas kiekvienam vaikui ugdyti(s), plėtojant galias, suteikiant reikiamą pagalbą, patiriant sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę bei užtikrinant dalyvavimą bendrame ugdymosi procese, eliminuojant galimus ugdymosi barjerus;

6. kurti ir plėtoti mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, tėvų/globėjų ir vaiko pasitikėjimo, pagarbos ir reflektavimo kultūrą, siekiant užtikrinti ugdymo turinio kokybę bei vaiko gerovę;

7. skatinti tikslingą ir aktyvią partnerystę su socialiniais partneriais bei miesto bendruomene, siekiant užtikrinti visuminio ugdymo turinio koncepciją.

Ikimokyklinio ugdymo rezultatai. Vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami vaikų pasiekimai, plėtojamos vertybinės nuostatos, galios, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Kiekviena kokybiškai įgyvendinama vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritis plėtoja 18 pasiekimų sričių: *kasdienio gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, savivoka ir savigarba, santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais, aplinkos pažinimas, matematinis mąstymas, skaitmeninis sumanumas, kalbų supratimas, kalbinė raiška, estetiškas suvokimas, meninė raiška, kūrybiškumas, tyrinėjimas, problemų sprendimas, gebėjimas žaisti, mokėjimas mokytis*. Jų visuma laiduoja optimalią visų vaiko potencinių galių bei asmenybinę ūgtį, kurio rezultatas - pasitikintis, sėkmingai besimokantis, laimingas vaikas.

1 pav. Šiaulių lopšelio-darželio „Berželis“ ugdymo programos
„Vaiko pasaulio slėpiniai – tyrinėju, atrandu, kuriu“ konceptualus modelis

Vaikų pasiekimų plėtotė, vaikų ugdymo(si) turinys ir veiklos įgyvendinamos pasitelkiant penkias ikimokyklinio ugdymo(si) sritis. Gairėse pateikti pasiekimai yra sugrupuoti į stambesnius blokus, parodant sąsajas su 5-iomis ugdymo sritimis („Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Kuriu ir išreiškiu“), vaiko galiomis (besirūpinantis savimi ir kitais, jautrus socialinei ir kultūrinei įvairovei, lanksčiai mąstantis, kūrybiškas, komunikabilus, laimingas, pasitikintis ir sėkmingai besimokantis). Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra visuminis ugdymas(is), universalus dizainas mokymuisi, žaismas patirtinis ugdymas(is), kultūrinis ir socialinis pažinimas, kurie neatsiejami nuo vaiko galių, ugdymo(si) sričių, pasiekimų ir kontekstų. Šiaulių lopšelio-darželio „Berželis“ programos konceptualus modelis vaizduojamas 1 pav.

Konceptualus ugdymo modelis užtikrina lanksčią, visapusišką ugdymo aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali augti ir tobulėti pagal savo individualius poreikius, galias ir gebėjimus. Kiekviena vaiko raidą skatinanti visuminio ugdymo(si) sritis yra pritaikyta stiprinti ir ugdyti tam tikras vaiko galias, kurios būtinos siekiant visapusiško asmenybės vystymosi, per konkrečius vaiko pasiekimus. Mokytojas, siekdamas plėtoti vaiko galias, kuria kontekstus grupėje, lauke, netradicinėje aplinkoje. Šis modelis skatina holistinį, patirtinį ir sociokultūrinį vaikų ugdymą, apimančią akademinį gebėjimą, socialinius, emocinius, fizinius bei kūrybinius aspektus, padedančius kurti harmoningai besivystančią, savarankišką ir kritiškai mąstančią ateities asmenybę.

IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAI IR APLINKOS

Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas grindžiamas visuminiu ugdymu – ugdymo(si) procesas siekia užtikrinti subalansuotą visų 18 pasiekimų sričių plėtotę, atskirų ugdymosi sričių dermę, ugdymo ir ugdymosi procesų balansą; universaliu dizainu mokymuisi – siekiama užtikrinti vaikų skirtybių pripažinimą ir priėmimą, sukuriant sąlygas kiekvienam visavertiškai įsitraukti į bendrą ugdymo(si) procesą; pagrindine vaikų veikla žaidimu ir kita patirtine veikla (pajausti, tyrinėti, kurti, eksperimentuoti, stebėti, konstruoti, dalintis). Šie elementai sudaro tvirtą pagrindą vaikų visapusiškam ugdymui(si), siekiant harmoningo emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos ir kūrybos galių vystymosi. Programos turinyje numatytos ugdymo(si) pasiekimų sričių vertybinės nuostatos, esminiai gebėjimai. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) turinys sudarytas remiantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis (2023), atskleidžiant plėtojamas vaiko galias ir svarbiausias ugdymo(si) sritis bei jas apimančias pasiekimų sritis. Vaiko asmeninė ūgtis aprašyta Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų apraše (2024): gebėjimai, žinios, kuriuos vaikas turėtų įgyti iki penkerių (šešerių) metų, ugdymosi būdai, ugdymosi strategijos, kontekstai. Ugdymo turinyje (1 lentelė) aprašomi 1-3 metų ir 4-5(6) metų amžiaus tarpsnių ypatumai.

1 lentelėje pateikiamas ugdymo(si) turinys orientuotas į ugdymo(si) tikslo ir uždavinių įgyvendinimą bei vaikų pasiekimų auginimą, atliepian vaiko prigimtinius gebėjimus bei galias. Ugdymo proceso modeliavimui numatyti vaikų gebėjimai, ugdymosi kontekstai, bendravimo ir bendradarbiavimo su šeima idėjos bei numatomos paramos galimybės vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms. Rekomenduotinos idėjos ugdymo turinio modeliavimui ir pedagoginės strategijos numatytos 1 priede.

Atsižvelgiant į vaiko amžių, kiekvienoje ugdymo(si) srityje numatytos pasiekimų sritys, esminiai gebėjimai, vertybinės nuostatos ir pateiktos ugdymo(si) gairės iš vaiko perspektyvos. Ikimokyklinio ugdymo turinyje išdėstytos siekiamybės tam tikrame amžiaus tarpsnyje. Vaikų pasiekimai į grupes jungiami pagal tikslą numatytas vaiko galias, kurios plėtojamos per vaiko raidą skatinančias visuminio ugdymo(si) 5 sritis.

1. Lentelė. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ UGDYMO SRIČIŲ TURINYS (NUO 1 IKI 6 METŲ)

1. UGDYMO(SI) SRITIS „AŠ IR BENDRUOMENĖ“	
Ugdymo srities paskirtis – plėtoti vaikų savivoką ir savigarbą, emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją ir kontrolę, santykius su suaugusiais. Vaikai mokosi bendrauti su kitais vaikais ir pedagogais per skaitmeninius įrankius (pvz. per bendras grupės nuotraukų ar filmukų kolekcijas), socialinę ir kultūrinę supratingumą. Ugdymosi veiklos skatina plėtoti tyrinėjimo, problemų sprendimo, kūrybiškumo, žaidimo ir mokėjimo mokytis gebėjimus.	
1.1. „KAS AŠ“	
Vertybinė nuostata – pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.	
Plėtoja supratimą apie save kaip unikalus asmenį, kuris auga, keičiasi, įgyja vis daugiau savarankiškumo, galių ir pasitikėjimo savimi, mokosi priimti savo gyvenimui ir ugdymuisi aktualius sprendimus bei pasirinkimus (savo poreikių, pomėgių, interesų supratimas ir raiška).	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymo(si) kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti ir kt. mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, galvos linktelėjimu išreiškdami sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“), pirmaisiais žodžiais. Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja, atliepia vaiko emocinius poreikius. Mokosi emocijas atpažinti ir įvardyti, nuotaikoms žymėti naudoja emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrus“. Kai mokytojas personalizuoja dėmesį, vaikas geba išbūti, išjausti emocijas,	Pasiekimų sritis: Savivoka ir savigarba Žr. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2024) (toliau Pasiekimų aprašas), 6-7 psl. Esminiai gebėjimai: pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę. Pasiekimų srities dėmenys: 1. savo kūno pažinimas; 2. asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs

pabūti nusiramino erdvėje kartu su suaugusiuoju, įsitraukti į pozityvias emocijas žadinančias veiklas. Atpažįsta kitų emocijas iš veido išraiškos, balso, jeigu dažnai žaidžia, klausosi muzikos, juda greta ir kartu per kasdienes ugdomąsias veiklas. Savo kūno ribas pajaučia suaugusiojo glaudžiami, žaidinami, kutenami, kykuojami, rengiami bei kalbinami. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdami, patirdami, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda, stebėdami save veidrodyje, savo atvaizdą matydami vandens paviršiuje, ant blizgių daiktų paviršių, žaisdami šešėlių žaidimus. Žaisdami vardų žaidimus, kurdami ir naudodami vardų korteles, ką nors pasakodami, piešdami save, savo stiprybes, supranta save kaip unikalų asmenį. Savo augimą pajaučia per didėjančią savarankiškumą kasdienėse veiklose, matuodamiesi išaugtus drabužėlius ar batus, naudodami ūgio matuoklius, žiūrindami anksčiau darytas savo nuotraukas.	vertinimas; 3. bendrystės su šeima ir grupe jausmas; 4. kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu – nenoriu, mėgstu – nemėgstu, įdomu – neįdomu, paskatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti ir skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ar kt.) suaugusiems ir kitiems vaikams parodyti savo poreikius, pomėgius, interesus. Žaisdami vaidmenų ir naratyvinius žaidimus, tyrinėdami ir žymėdami, kaip jaučiasi, klausydamiesi skaitomų istorijų, žiūrėdami filmukus, patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis. Tyrinėja judėjimo ir atramos, virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos sistemas, vartydami enciklopedijas vaikams, žiūrėdami informacinius filmukus, taikydami vaikams skirtas papildytosios realybės technologijas, atlikdami eksperimentus, kurdami modelius, kurie nematoma padaro matomą. Mokytojo padedami, tyrinėja ir mokosi pajusti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą ir reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. Aiškina, ką suprato, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali. Savo galių pajauta plėtojasi jiems mokantis naujų dalykų, drąsiai imantis naujų sumanymų ir lyderystės (vadovauti žaidimui, padėti mažiau gebančiam, dalintis patirtimi). Žaisdami, kurdami savo augimo laiko juostas, įsitraukdami į mokytojo tikslingai pasiūlytas savo augimo tyrinėjimo veiklas (matavimai, kūno kontūro apvedimas, pėdų, plaštakų atspaudai, talentų šou ir kt.), įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtinausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Darydami klaidas ir jas taisydami plėtoja atkaklumą, gebėjimą įveikti iššūkius. Tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, piešia ir samprotauja, kaip atrodys užaugęs, ko norėtų išmokti netolimoje ateityje, kuo norėtų tapti ateityje.	Pasiekimų sritis: Savivoka ir savigarba Žr. Pasiekimų aprašas, 7 psl. Esminiai gebėjimai: pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę. Pasiekimų srities dėmenys: 1. savo kūno pažinimas; 2. asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; 3. bendrystės su šeima ir grupe jausmas; 4. kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas.
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas ir specialusis pedagogas teikia pagalbą struktūruodami ugdymosi aplinkas, sudarydami vizualinę dienotvarkę, rengdami pritaikytas programas vaikams, turintiems didelius ir labai didelius specialiuosius ugdymosi poreikius. Konsultuoja šeimas, rengia informacinius lankstinukus, užduotis darbui su vaiku namuose.	
1.2. „SAVO EMOCIJŲ IR ELGESIO VALDYMAS“	
Vertybinė nuostata – domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.	
Atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda ir kt.).	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	

Vaiko gebėjimai ir ugdymo(si) kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Padedami suaugusiojo, sekdami jo pavyzdžiu, bendraudami su kitais vaikais, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leisti apkabinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos. Mokydamiesi tinkamai elgtis, bendraudami su kitais pritaiko tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo: nusišypsoti, pakalbinti, taikiai žaisti greta, mokosi dalintis, palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.), atsižvelgti į kito prašymus.	Pasiekimų sritis: Emocijų suvokimas ir raiška Žr. Pasiekimų aprašas, 4-5 psl. Esminiai gebėjimai: atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus. Pasiekimų srities dėmenys: 1. savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas; 2. kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos; 3. savo ir kitų žmonių jausmų apmąstymas.
Išimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Patys pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus (suskačiuoti iki trijų, penkių, pasitraukti į ramybės kampelį, pasiklausyti ramios muzikos, pasikalbėti ir išsiaiškinti ar kt.), padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkti pastangas tinkamam poelgiui. Pasikeitus dienos ritmui, įvykus netikėtam įvykiui, sulaukus netikėto kito reagavimo, mokytojo padedami mokosi valdyti pokyčių situacijoje kilusias neigiamas emocijas, kad pasijustų gerai (mokosi įžvelgti gerą pokyčių pusę, susitarti, prisiderinti). Natūraliai savo aplinkoje stebi ir tikslingai pasiūlytose veiklose tyrinėja bei išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. Žaisdami savireguliaciją plėtojančius žaidimus (sustingti, nekalbėti, nesusijuokti, perkėlinėti dėmesį), savarankiškai išbandydami naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukdami į ištvermės, tikslumo, kliūčių įveikos reikalingas veiklas, laikydamiesi kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos, ugdomi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę. Mokytojo padedami, išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės (savęs motyvavimas atlikti tai, ko daryti nesinori) būdus, ugdomi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus; Sau kelia paprastus asmeninius ar veiklos tikslus ir jų siekia, susidūrę su kliūtimis, keičia veikimo ar elgesio būdus, atkakliai stengiasi jas įveikti, kreipiasi pagalbos ir ją priima. Mokosi stabelėti ir apmąstyti savo veiklą ar elgesį, kad pasirinktų tinkamiausius būdus. Stebėdami suaugusiųjų ir bendraamžių elgesį, žiūrėdami filmukus, klausydamiesi skaitomų knygų, aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas, kas yra teisinga ar neteisinga ir kodėl, klausinėja apie reikalavimus savo elgesiui namuose ir ugdymo įstaigoje, stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai.	Pasiekimų sritis: Emocijų suvokimas ir raiška Žr. Pasiekimų aprašas, 5 psl. Esminiai gebėjimai: atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus. Pasiekimų srities dėmenys: 1. savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas; 2. kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos; 3. savo ir kitų žmonių jausmų apmąstymas.
PARAMA VAIKŲ UGDYMO(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas ir specialusis pedagogas skatina vaikus imituoti suaugusiojo judesius ir mimikas, pasitelkiant vizualines priemones (simbolius, korteles, gestus). Socialinis pedagogas konsultuoja mokytojus ir šeimas elgesio ir emocijų valdymo strategijų naudojimo klausimais. Švietimo pagalbos specialistai rengia informacinius leidinius šeimoms aktualiomis temomis. Teikia rekomendacijas, susistemina internetines nuorodas užduočių įtvirtinimui namuose.	
1.3. „AŠ TARP KITŲ“	
Vertybinė nuostata – pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.	
Supranta savo asmens tapatumą („aš esu“, „buvau“, „būsiu“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais, įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupelėje. Bendrose veiklose ugdomi	Pasiekimų sritis: Savivoka ir savigarba Žr. Pasiekimų aprašas, 6-7 psl.

jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, bando atliepti kito jausmus ar norus. Žaidinami, matydami save veidrodyje, nuotraukose tyrinėja aš – ne aš ribas; kasdienėje rutinoje ir veiklose atsirinkdami savo drabužius ar žaislus aiškinasi mano – tavo santykį, ko nors turėjimą (ką turiu aš – ką turi tu).	Esminiai gebėjimai: pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę. Pasiekimų srities dėmenys: 1. savo kūno pažinimas; 2. asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; 3. bendrystės su šeima ir grupe jausmas; 4. kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, padeda, paremia vienas kitą, tariai. Išbando pačių bendraujant atrastus, iš skaitomų knygių ar suaugusiųjų sužinotus įvairius emocinių ryšių, abipusės simpatijos, draugystės užmezgimo ir palaikymo būdus, aiškinasi, koks draugas yra geras ir koks yra blogas. Tyrinėja, kuo jie panašūs į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų ir suaugusiųjų; sekdami mokytojo elgesį, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. Tyrinėja būdus, kurie padeda suprasti vieniems kitus, įtraukti juos į bendrus žaidimus ir veiklas. Žaisdami, atlikdami grupines veiklas, mokosi išklausyti ir suprasti skirtingas nuomones, požiūrius, juos priimti ir derinti. Dėl turimų skirtingų vertybių, norų, interesų, idėjų ir gebėjimų išryškėja nesutarimai ir konfliktai. Paremiami grupės mokytojo, mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išeičių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Padedant mokytojui, mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti. Įsitraukia į mokytojo inicijuotą veiklą, grupei bendrų sprendimų priėmimą, bendras diskusijas, drauge siūlo idėjas, kaip pertvarkyti grupės ar lauko aplinką, jausdamiesi aktyviais grupės dalyviais, pajausdami demokratiškų santykių vertingumą. Atlikdami bendrą tikslą turinčią veiklą, lyderiauja paeiliui, apsvaisto kiekvieno pasiūlytas idėjas, ieško kompromisų.	Pasiekimų sritis: Savivoka ir savigarba Žr. Pasiekimų aprašas, 7 psl. Esminiai gebėjimai: pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę. Pasiekimų srities dėmenys: 1. savo kūno pažinimas; 2. asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; 3. bendrystės su šeima ir grupe jausmas; 4. kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas.
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas ir specialusis pedagogas rekomenduoja ir/ar parenka užduočių atlikimo schemas, veiksmų seką žyminčias korteles, simbolius, palengvinančius vaikui savęs suvokimą, konsultuoja šeimas, rengia užduotis darbui su vaiku namuose.	
1.4. „ŽMONIŲ BENDRUOMENĖS“	
Vertybinė nuostata – geranoriškai bendrauja ir bendradarbiauja su suaugusiais ir bendraamžiais.	
Žmonių įvairovės supratimas, žmonių bendruomenių tyrinėjimas, tautinio tapatumo ir pilietiškumo jausmas.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Pajaučia juos supančių žmonių išvaizdos, aprangos, amžiaus panašumus ir skirtumus, jeigu jie yra labai akivaizdūs, vaikams atkreipus į juos dėmesį, mokytojo yra įvardijami, komentuojami. Natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. Supratimas apie šeimą ir vaikų grupę plečiasi kartu su mokytoju ir tėvais kuriant šeimos ir grupės medį, dalyvaujant šeimos dienose grupėje, žaidžiant savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus	Pasiekimų sritis: Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais Žr. Pasiekimų aprašas, 8 psl. Esminiai gebėjimai: pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių

žaidimus, žiūrinėjant šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas. Savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.	ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas užmegzti ir palaikyti geranoriškus, pagarbius santykius su suaugusiais ir kitais vaikais; 2. gebėjimas bendrauti, mokymasis bendradarbiauti; 3. gebėjimas atpažinti ir pripažinti savo ir kitų panašumus bei skirtumus; 4. gebėjimas prisidėti prie grupės gerovės kūrimo.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai Aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos; ugdymo įstaigos bendruomenė – kitų įstaigų bendruomenės; mano tauta – kitos tautos; mano šalis – kaimyninės ir kitos šalys; žemyno, kuriame gyvenu, žmonės – kitų žemynų žmonės. Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. Padedami mokytojo, pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams (vėliava, herbas, himnas), tyrinėja šalies žemėlapi, domisi vėliavos spalvų reikšmėmis, gintaru, Gedimino pilimi ir kitais simboliais bei kultūros objektais, iš įvairių medžiagų konstruoja savo regiono ar šalies mėgstamiausių vietų modelius. Iš pasakojimų, pokalbių grupėje, šeimose ir iš socialinės medijos pažįsta iškilią savo šalies ir kitų šalių asmenybes (dainininkus, sportininkus ir kt.).	Ugdymo(si) pasiekimų sritis Pasiekimų sritis: Savivoka ir savigarba Žr. Pasiekimų aprašas, 8-9 psl. Esminiai gebėjimai: pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas užmegzti ir palaikyti geranoriškus, pagarbius santykius su suaugusiais ir kitais vaikais; 2. gebėjimas bendrauti, mokymasis bendradarbiauti; 3. gebėjimas atpažinti ir pripažinti savo ir kitų panašumus bei skirtumus; 4. gebėjimas prisidėti prie grupės gerovės kūrimo.
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Socialinis pedagogas padeda vaikams įsitraukti į grupines veiklas. Rekomenduoja mokytojams papildomas ugdymo priemones. Konsultuoja šeimas, rengia individualių užduočių katalogus ir rekomendacijas darbui su vaiku namuose.	
1.5. „MŪSŲ PRAEITIS, DABARTIS IR ATEITIS“	
Vertybinė nuostata – nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	
Vaikai laiko tėkmės bei asmeninių ir bendruomenės pokyčių per tam tikrą laiką supratimą plėtoja patirdami, aiškindamiesi, tyrinėdami savo ir juos supančių žmonių gyvenimą čia ir dabar, netolimoje ir tolimoje praeityje, numatydami gyvenimo pokyčius ateityje.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai Laiko tėkmę pajaučia sąsajoje su savo veikla (kiek laiko užtrunka kažką padaryti) ir gyvenimo ritmu (ką aš veikiu per dieną). Laiko tėkmę geriau supranta, eksperimentuodami su skirtingos trukmės muzikinėmis atkarpomis, 1, 5, 10 minučių smėlio laikrodžiais (ką galiu nuveikti, kol skambės muzika, ištėkės smėlis); paros trukmę ir laiko tėkmės per parą nuoseklumą patiria dëliodami savo veiklos per dieną paveikslėlius.	Ugdymo(si) pasiekimų sritis Pasiekimų sritis: Aplinkos pažinimas Žr. Pasiekimų aprašas, 9-10 psl. Esminiai gebėjimai: pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas pažinti socialinę ir kultūrinę aplinką; 2. gebėjimas pažinti gamtinę aplinką; 3. pagarbus santykis su gyvybe ir aplinka.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai Kalbėdamiesi, ką veikė per dieną, savaitę, dëliodami paveikslėlius, pradeda pavadinti paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj. Laiko tėkmės bei asmeninių ir bendruomenės pokyčių per tam tikrą laiką supratimą plėtoja patirdami, aiškindamiesi, tyrinėdami savo ir juos supančių žmonių gyvenimą čia ir dabar, netolimoje ir tolimoje praeityje, numatydami gyvenimo pokyčius ateityje. Įvairiais būdais kuria savo asmeninę gyvenimo ir augimo istoriją, mokytojo ir tėvų padedami konstruoja šeimos istorijos pasakojimą. Išbanda (jei prieinama),	Ugdymo(si) pasiekimų sritis Pasiekimų sritis: Aplinkos pažinimas Žr. Pasiekimų aprašas, 10 psl. Esminiai gebėjimai: pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas pažinti socialinę ir kultūrinę aplinką; 2. gebėjimas pažinti gamtinę aplinką; 3. pagarbus santykis su gyvybe ir aplinka.

lygina, komentuoja dabarties, praeities, ateities žaidimų, buitės darbų, keliavimo būdų ir priemonių, gyvenamųjų namų ypatumus, samprotauja, kodėl žmonių gyvensena buvo būtent tokia. Dalyvaudami tradicinėse ir valstybinėse šventėse, įsitraukdami į mokytojų inicijuojamus istorinio pobūdžio naratyvinius žaidimus, klausydamiesi skaitomų istorinių pasakojimų, lankydami muziejuose, pilyse, sužino keletą Tėvynės istorijai svarbių įvykių ir žymių veikėjų. Atpažįsta liaudies dainas ar kitą tautosakos paveldą (mįsles, greitakalbes, liaudies žaidimus, patarles ir kt.).	
PARAMA VAIKŲ UGDYMO(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Specialusis pedagogas rengia ar/ir parenka individualias užduotis ir priemones vaikų laiko suvokimo tikslinimui. Atsižvelgdamas į vaiko sutrikimo pobūdį sudėlioja vizualinę dienotvarkę, ugdymų veiklų sekos schemas, paros dalių, savaitės dienų, korteles, simbolius. Konsultuoja šeimas joms rūpimais klausimais. Rengia užduočių įtvirtinimo užduotis darbui su vaiku namuose.	
BENDRAVIMAS IR BENDRADARBIAVIMAS SU ŠEIMA	
Vaikų adaptacijos palengvinimui šeimos nuotaukų atnešimas į grupę, vaikų lydėjimas į edukacijas ar išvykas; dalyvavimas organizuojamuose seminaruose-paskaitose, dalyvavimas miesto eisenoje, įstaigos pedagogui teikiama savanoriška pagalba kasdienėje rutinoje, ugdomosios veiklos pravedimas (savo idėjos įgyvendinimui) ir pan.	

2. UGDYMO(SI) SRITIS „MŪSŲ SVEIKATA IR GEROVĖ“	
Ugdymo srities paskirtis – plėtoti kasdienes gyvenimo įgūdžius, fizinį aktyvumą, savivoką ir savigarbą, savireguliaciją ir savikontrolę. Ugdymosi veiklos skatina ugdytis emocijų suvokimo ir raiškos, tyrinėjimo, problemų sprendimo, kūrybiškumo, žaidimo, mokėjimo mokytis gebėjimus.	
2.1. „FIZINIS AKTYVUMAS“	
Vertybinė nuostata – noriai ir džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.	
Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamos pusiausvyrą, spontaniškai ir tiksliai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių–rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Kalbinami, žaidinami, įvairiais patraukliais žaislais ir daiktais motyvuojami vartosi, ropoja, sėdasi, prisitraukia, atsistoja, siekia daiktų. Išlaikyti pusiausvyrą pratinasi ir savarankišką vaikščiojimą tobulina judesių nevaržančioje saugioje aplinkoje eidami link juos kviečiančio mokytojo, nuo vieno patrauklaus objekto link kito, ką nors stumdami, ridendami. Vaikščioti ir išlaikyti pusiausvyrą mokosi eidami sumažinto ploto paviršiumi (tarp dviejų nubrėžtų linijų ir pan.), įveikdami kliūtis (ką nors peržengdami), lipdami į kalniuką. Judėdami laisvoje erdvėje, žaisdami judriuosius žaidimus, nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo. Siūlomų spalvingų, skambančių, judančių žaislų siekia vis geriau įvaldydami rankos judesius: ranka iš peties suduodami per žaislą; pratindami nykščiu ir kitais pirštais suimti daiktą; laikyti daiktą per alkūnes sulenktomis rankomis ir purtyti, stuksenti, perimti iš rankos į ranką. Pirštų, plaštakos ir visos rankos judesius lavina mokytojo žaidinami, drauge su juo žaisdami pirštukų žaidimus, plodami, ką nors rinkdami, spaudydami. Pradedama lankstyti ranką per riešą, pratinasi pasukti riešą, apversti plaštaką delnu žemyn, į viršų, mostelėti plaštaka, vis tiksliau atlikdami judesius, kuriuos lavinti padeda savarankiškas valgymas, ko nors vienas ant kito dėliojimas, užsukimas, atsukimas, darinėjimas, įrankių naudojimas.	Pasiekimų sritis: Fizinis aktyvumas Žr. Pasiekimų aprašas, 3 psl. Esminiai gebėjimai: tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tiksliai atlieka kasdienes veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas. Pasiekimų srities dėmenys: 1. stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės; 2. smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų ir akių koordinacija.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Juda spontaniškai, atlieka veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis, žaidžia įvairius imitacinius bei judriuosius žaidimus, kuriuose lavinami visi pagrindiniai judesiai: šliaužimas, ropojimas, ėjimas, bėgimas, šuoliukai, laipiojimas, pralindimas, metimai, pusiausvyros pratimai.	Pasiekimų sritis: Savivoka ir savigarba Žr. Pasiekimų aprašas, 4 psl. Esminiai gebėjimai: tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį,

Inicijuojama patys ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys, improvizuoti, fantazuoti, ieškoti neįprastų pozų, judesiais perteikiant pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes. Nevaržomai judėdami ir eksperimentuodami išbando savo kūno judėjimo galimybes; lavina pagrindines fizines ypatybes (vikrumą, lankstumą, pusiausvyrą, koordinaciją, jėgą); mokosi saugiai keisti pradines kūno padėtis ir atlikti įvairius veiksmus rankomis, kojomis; išlaikyti kūną statinėje būsenoje; judėti (ne)persikeldami erdvėje; įgyja drąsos ir pasitikėjimo savimi. Veikdami ribotame plote pratinasi judėti saugodami save ir kitą.	spontaniškai ir tiksliai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas. Pasiekimų srities dėmenys: 1. stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės; 2. smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų ir akių koordinacija.
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Judesio korekcijos specialistas, atsižvelgdamas į vaiko kūno raumenų tonusą tiksliai parengia ar/ir parenka raumenų stiprinimo ar atpalaidavimo, pusiausvyros ir koordinacijos lavinimo užduotis. Rekomenduoja tikslines priemones bendrosios motorikos lavinimui, rengia rekomendacijas, konsultuoja šeimas bendrosios motorikos lavinimo klausimais.	
2.2. „SVEIKA MITYBA“	
Vertybinė nuostata – domisi kas padeda augti sveikam ir saugiam.	
Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojasi tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai Su sveikatai palankiu maistu susipažįsta valgydami drauge su mokytoju ir kitais vaikais, girdėdami suaugusiųjų aiškinimus, žiūrėdami knygeles, korteles, piešinius. Matydami estetiškai patiektą, skleidžiantį šviežią kvapą maistą, jį skanaudami ir nuolat girdėdami vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, kaupia atitinkamą žodyną. Įvairių žaislų apščioje aplinkoje, grupėje įrengtoje „virtuvėje“ žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus. Kasdienio valgymo metu mokosi valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais ir pasirinkti, su koku stalo įrankiu valgyti skirtingą maistą.	Ugdymo(si) pasiekimų sritis Pasiekimų sritis: Kasdienio gyvenimo įgūdžiai Žr. Pasiekimų aprašas, 2 psl. Esminiai gebėjimai: esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, butyje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis. Pasiekimų srities dėmenys: 1. vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai; 2. kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; 3. saugaus elgesio įgūdžiai.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai Aiškinasi, klauso skaitomų tekstų, komentarų apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudingiau sveikatai; tyrinėja sveiko maisto piramidę; dėlioja savo dienos meniu iš kortelių su sveiko maisto produktais; dėlioja mąstymo žemėlapius (sveika – nesveika), patys vieni kitiems aiškina, kuris maistas palankus sveikatai, o kuris – ne, savo nuomonę argumentuoja. Drauge su mokytoju eina į parduotuvę, išrenka ir perka reikalingus maisto produktus užkandžiams pagaminti. Žaisdami „kavinę“, „restoraną“, kuria mėgstamų ir netikėtų patiekalų receptus, sudaro meniu, imituoja maisto gaminimo procesus. Įsitraukia į sveikų ir skanių gėrimų bei užkandžių gamybą: mokosi suprasti ir patys kurti receptus; plauna, sveria, uosto, dalina, pjausto, maišo, skanauja, pavadina; gerisi estetiniu įspūdžiu. Mokosi elgesio taisyklių prie stalo: prieš valgį nusiplauti rankas, valgyti neskubant, gerai sukramtant maistą, jį skanaujant, prie stalo ramiai pasikalbant, padėkojant. Jie mokosi padengti kasdienį ir šventinį stalą, siekdami estetinio įspūdžio. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu maitina lėles, servituoja ir puošia stalą, kuria lankymosi kavinėje ar kitoje viešojoje vietoje siužetus. Klausosi skaitomų tekstų ir pasakojimų apie tai, kodėl svarbu branginti ir tausoti maistą, jo nešvaistyti, sužino, kad pasaulyje yra vietų, kuriose žmonės jaučia maisto stygių, tyrinėja, kiek daug darbo reikia, kad maisto produktai atsirastų ant mūsų stalo, dėlioja šį kelią iš paveikslėlių, jį piešia.	Ugdymo(si) pasiekimų sritis Pasiekimų sritis: Kasdienio gyvenimo įgūdžiai Žr. Pasiekimų aprašas, 2-3 psl. Esminiai gebėjimai: esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, butyje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis. Pasiekimų srities dėmenys: 1. vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai; 2. kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; 3. saugaus elgesio įgūdžiai.

PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas ir specialusis pedagogas talkina mokytojams veiklų metu, padeda vaikui įsitraukti į žaidimus, sudaro žaidybinių veiklų eigos seką, žaidimo taisyklių suvokimo korteles, parenka simbolius. Konsultuoja šeimas, rengia informacinius lankstinukus, organizuoja atviras pratybas.	
2.3. „MANO DIENOS RITMAS“	
Vertybinė nuostata - pažįsta save, pasitiki savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.	
Supranta savo asmens tapatumą („aš esu“, „buvau“, „būsiu“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Ugdosi dienos ritmo (aktyvumo ir poilsio derinimo) pajautą, kai kasdienių veiklų metu yra mokytojo skatinami atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą arba nuovargį, mieguistumą, irzlumą, negalėjimą susikaupti. Mokosi suprasti paveikslėliais sudėliotą savo grupės dienotvarkę, stebėti ir pasitikrinti, kas šią dieną jau įvyko, kas dar įvyks. Kasdieniai pasikartojantys ritualai, maitinimasis, miegas ir veiklos padeda vaikams orientuotis dienos laike. Tyrinėja savo judėjimo ir poilsio ritmą, paveikslėliais dėliodami savo veiklų eilę ir žymėdami, ar tai buvo aktyvi, ar rami veikla.	Pasiekimų sritis: Savivoka ir savigarba Žr. Pasiekimų aprašas, 5-6 psl. Esminiai gebėjimai: pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę. Pasiekimų srities dėmenys: 1. savo kūno pažinimas; 2. asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; 3. bendrystės su šeima ir grupe jausmas; 4. kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Skatinami mokytojo ir atsižvelgdami į visos mokyklos dienos režimą, patys sudėlioja savo dienos ritmą paveikslėliais, sudėlioja dienų su ypatingais įvykiais (švenčių, išvykų dienos), keičiančiais įprastą dienos eigą, dienos ritmą. Ryte paveikslėliais pažymi, ką šiandien ketina veikti, o vakare reflektuoja, ar pavyko tai įgyvendinti. Jie tyrinėja savo nuotaikos ir energijos kaitą per dieną, žymėdami paveikslėliais, aptardami kaitos priežastis. Padedami mokytojo, susikuria ritualus prieš einant miegoti, pavyzdžiui, pavartyti knygutę, pasiklausti lopšinės. Padedami, mokosi atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio (bėgiodami, šokinėdami pavargo, kvėpuoja atvira burna, smarkiai plaka širdis), kada jų nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo (sunku ramiai išsėdėti, sutelkti dėmesį į veiklą). Iš skaitomų pasakojimų, istorijų ir patys išbandydami sužino, kad aktyvi veikla padeda išlieti tiek patirtas malonias emocijas, tiek ir nerimą, įtampą. Atlikdami atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip jie nuramina tiek kūną, tiek ir emocijas ar sunkias mintis. Išbando įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus, pavyzdžiui, judėti pagal greito ir lėto tempo, aktyvumą žadinančią ir raminančią muziką.	Pasiekimų sritis: Savivoka ir savigarba Žr. Pasiekimų aprašas, 6 psl. Esminiai gebėjimai: pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę. Pasiekimų srities dėmenys: 1. savo kūno pažinimas; 2. asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; 3. bendrystės su šeima ir grupe jausmas; 4. kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas.
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Specialusis pedagogas rengia ar/ir parenka individualias užduotis ir priemones vaikų laiko suvokimo tikslinimui. Atsižvelgiant į vaiko sutrikimo pobūdį sudėlioja vizualinę dienotvarkę, veiklų sekos schemas, paros dalių, savaitės dienų, laikrodžių maketų korteles, simbolius. Konsultuoja šeimas joms rūpimais klausimais. Rengia užduotis darbui su vaiku namuose.	
2.4. „KŪNO ŠVARA IR APLINKOS TVARKA“	
Vertybinė nuostata – domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.	
Savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis

Susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdosi kūno priežiūros įgūdžius, kai patys, mokytojo skatinami, drąsinami, pamokomi, padedami, prausia veidą, rankas ir nusišluosto, susišukuoja plaukus, nusirengia ir bando tvarkingai sudėti drabužius ir pan. Mokosi laikytis tvarkos, kai rūšiuoja daiktus, tvarko žaislus, padedami suaugusiųjų, arba savarankiškai pažaidę padeda žaislus į vietą.	Pasiekimų sritis: Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai Žr. Pasiekimų aprašas, 6 psl. Esminiai gebėjimai: esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinis saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis. Pasiekimų srities dėmenys: 1. vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai; 2. kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; 3. saugaus elgesio įgūdžiai.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Supranta, kodėl svarbu plauti rankas prieš valgį, pažaidus, susitepus, pasinaudojus tualetu, ir pratinasi tai daryti. Klausio linksnų istorijų, stebi vaikų aprangos pavyzdžius, mąsto apie savo aprangą, diskutuoja, kas tvarkinga – netvarkinga, patinka – nepatinka, kuria patogios ir estetiškos aprangos modelius. Žiūrinėja tvarkingos, patogios, estetiškos aplinkos nuotraukas, ieško patinkančios aplinkos vaizdų informaciniuose tinklalapiuose, diskutuoja apie savo grupės aplinką, kas tvarkinga – netvarkinga, patogiu – nepatogu, saugu – nesaugu, gražu – negražu. Išitraukia į aplinkos pertvarkymo veiklas, ieškodami sprendimų, kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, malonia akiai: simboliniais piešiniais grupėje ženklina daiktų laikymo vietas, kuria saugaus daiktų naudojimo taisykles ir pan. Pastebi ne vietoje padėtus daiktus ir imasi iniciatyvos juos tvarkyti, pamato grupėje ar lauko aplinkoje numestą šiukšlę, mokosi šiukšles rūšiuoti.	Pasiekimų sritis: Kasdienio gyvenimo įgūdžiai Žr. Pasiekimų aprašas, 2 psl. Esminiai gebėjimai: esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinis saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis. Pasiekimų srities dėmenys: 1. vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai; 2. kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; 3. saugaus elgesio įgūdžiai.
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas ir specialusis pedagogas talkina grupės mokytojui formuojant kasdienes higieninius įgūdžius, rengia struktūruotas aplinkas pagalbinėse patalpose, parenka korteles, simbolius, padedančius suprasti naudojimosi tualetu veiksmų seką, parodančius higienos svarbą, supažindinančius su tykančiais pavojais sveikatai.	
2.5. „SAUGAUS ELGESIO ĮPROČIAI“	
Vertybinė nuostata – pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.	
Vaikai aiškinasi, kokie prisilietimai prie jų kūno yra tinkami (artimų suaugusiųjų ar draugo apkabinimas) ir kokie netinkami, mokosi grupėje saugoti asmeninę erdvę. Vaikai mokosi tvirtai pasakyti „ne“ netinkamam prisilietimui, pasitraukti iš situacijų, kuriose pasijunta nesaugiai, pranešti apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Mokytojui modeliuojant įvairias situacijas, skaitant istorijas, pasakojant, kartu žiūrinėjant paveikslėlius, korteles, kalbantis, mokosi suprasti, su kuriais žmonėmis ir kodėl bendrauti yra visada saugu (tėvai, globėjai, mokytojai ir kt.), į kuriuos žmones visada galima kreiptis pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimei, patekus į bėdą (policininkai, gaisrininkai, medikai, pardavėjai ir pan.), kaip reikia elgtis, jei visai nepažįstamas žmogus kalbina, kviečia pasivaikščioti ar pasivažinėti, siūlo saldumynų, siekia liesti (mandagiai atsakyti pasiūlymų, jei situacijoje nedalyvauja tėvai, mokytojai). Aiškinasi, kokie prisilietimai prie jų kūno yra tinkami (artimų suaugusiųjų ar draugo apkabinimas) ir kokie netinkami, mokosi grupėje saugoti asmeninę erdvę. Mokosi tvirtai pasakyti „ne“ netinkamam prisilietimui, pasitraukti iš situacijų, kuriose pasijunta nesaugiai, pranešti apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki. Drauge su suaugusiuoju mokosi saugiai žaisti, atsargiai elgtis su buities daiktais ir lauke.	Pasiekimų sritis: Kasdienio gyvenimo įgūdžiai Žr. Pasiekimų aprašas, 2 psl. Esminiai gebėjimai: esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinis saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis. Pasiekimų srities dėmenys: 1. vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai; 2. kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; 3. saugaus elgesio įgūdžiai.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	

Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Saugaus elgesio gatvėje įgūdžių mokosi, pažindami šviesoforo spalvas ir kelio ženklus, grupėje ir lauke žaisdami eismo gatvėje žaidimus, mokydamiesi laikytis eismo ženklų ir taisyklių. Varto knygeles, klausosi istorijų, pasakojimų apie (ne)saugų elgesį gatvėje. Naudoja specialias saugumo priemones – atšvaitus, saugos diržus, šalmsus, liemenes ir kt. ir pasako, kodėl juos nešiodami žmonės yra saugesni. Vartydami knygeles, klausydami jiems skaitomų pasakojimų, pasakų, žiūrėdami filmukus, sužino apie daiktus, kurie yra pavojingi jų sveikatai ir saugumui, kas atsitinka, kai su jais žaidžia. Jie aiškinasi, kokie pavojai slypi virtuvėje (elektros prietaisai, aštrūs daiktai), vonioje (skalavimo, valymo priemonės), svetainėje, tėvų miegamajame (praviras langas, vaistai, dūžtantys daiktai). Kasdienių veiklų metu mokosi saugiai elgtis žaisdami kieme, lauke, laikytis susitartų saugaus elgesio taisyklių. Su mokytoju ir draugais kalbasi apie saugų elgesį, aiškinasi, kaip elgtis, į ką kreiptis pagalbos nutikus nelaimei. Jie mokosi atsakingai elgtis aplinkoje, kurioje yra gyvūnų; aiškinasi, kad miške negalima valgyti rastų nežinomų uogų; miške visuomet būti šalia suaugusiojo (kad nepasiklystų); bristi į vandens telkinį ar lipti ant ledo jam užšalus galima tik stebint suaugusiajam.	Pasiekimų sritis: Kasdienio gyvenimo įgūdžiai Žr. Pasiekimų aprašas, 2-3 psl. Esminiai gebėjimai: esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis. Pasiekimų srities dėmenys: 1. vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai; 2. kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; 3. saugaus elgesio įgūdžiai. Pasiekimų sritis: Savivoka ir savigarba Žr. Pasiekimų aprašas, 7 psl. Esminiai gebėjimai: pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę. Pasiekimų srities dėmenys: 1. savo kūno pažinimas; 2. asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; 3. bendrystės su šeima ir grupe jausmas; 4. kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas.
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas ir specialusis pedagogas modeliuoja įvairias situacijas naudojant vaizdines priemones, simbolius, paveikslėlius. (Ugdymo priemonė „Bendraukime paveikslėliais“).	
BENDRAVIMAS IR BENDRADARBIAVIMAS SU ŠEIMA	
Dalyvavimas organizuojamuose renginiuose, šventėse, akcijose, lydi į išvykas, savo profesijų pristatymas vaikams, kuria plakatus, skelbimus, atlieka savanoriškas veiklas grupėse ir pan., sveikų patiekalų gamyba, produktų aprūpinimas, sveikos maisto piramidės užtikrinimas, dalyvavimas švaros akcijoje, prisidėjimas prie įstaigos aplinkos puoselėjimo ir kt.	

3. UGDYMO(SI) SRITIS „AŠ KALBŲ PASAULYJE“	
Ugdymo srities paskirtis – plėtoti kalbų supratimą, kalbinę raišką, skaitmeninį sumanumą, meninę raišką, aplinkos pažinimą. Ugdymo(si) veiklos skatina ugdytis tyrinėjimo, problemų sprendimo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis, emocijų suvokimo ir raiškos, žaidimo gebėjimus.	
3.1. „KALBOS SUPRATIMAS“	
Vertybinė nuostata – domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra linkęs išklausyti ir suprasti kitus.	
Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą bei reaguoja į nežodinę raišką, supranta įvairiomis formomis pateikiamą, informaciją (žodinę, grafinę, simbolinę, vaizdinę, garsinę), domisi simboliais, raidėmis ir tekstu, supranta amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstus.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Atkreipia dėmesį į kalbėjimą, plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdami suaugusiojo kalbą, pasižyminčią aukštesniu balso tonu, ryškia emocija intonacija. Ugdomi foneminę klausą ir fonologinį suvokimą, mokosi sutelkti dėmesį ir klausytis, žaisdami suaugusiojo inicijuojamus garsų žaidimus, klausydami įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtą ir kitomis kalbomis, atlikdami įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. Žodinės kalbos supratimą išreiškia reaguodami į suaugusiojo kalbą gestais, mimika, veiksmais, pirmaisiais žodžiais. Žodine arba nežodine išraiška reaguoja išgirdę mokytojo kreipimąsi, jo kalbinami, klausinėjami,	Pasiekimų sritis: Kalbų supratimas Žr. Pasiekimų aprašas, 14-15 psl. Esminiai gebėjimai: klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą, reaguoti į nežodinę raišką; 2. gebėjimas suprasti įvairiomis formomis (simboline, garsine, grafine, vaizdine, žodine)

prašomi. Žodinės kalbos suvokimo gebėjimus Ugdosi dalyvaudami mokytojo, savo, draugų inicijuojamuose vaidmenų žaidimuose, žaidimuose su žaislais ir įvairiomis priemonėmis bei kitose žaismės situacijose. Supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus. Jie supranta skaitomus nesudėtingus trumpus tekstus, pasakojamas istorijas ir jose vykstančių įvykių seką, suvokia su dienvakare susijusius paaiškinimus. Plečia kalbos supratimą dalyvaudami mokytojo siūlomose aktyviose veiklose ir kasdienės rutinos situacijose, kurios su vaiku aptariamos jų vyksmo metu. Vaizdinės informacijos suvokimas formuojasi nuo gimimo, stebint atskirus objektus, spalvotus daiktus. Ugdosi vaizdinės informacijos suvokimą, dalyvaudami suaugusiojo siūlomose veiklose, kuriose naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžio priemonės, simboliniai ženklai, vartomos bežodės paveikslėlių knygelės ir knygos su atskirais žodžiais bei tekstais. Vaizdinės informacijos suvokimą papildo kiti jutiminiai pojūčiai, ypač – lytėjimas.	perteikiamas prasmės; 3. domėjimasis tekstu, raidėmis ir simboliais; 4. gebėjimas suprasti amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstus
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Aktyviai įsitraukdami į bendravimą su mokytoju ir kitais vaikais veikia, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų gimtą ir kitomis kalbomis klausymąsi, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdosi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. Kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. Atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška, demonstruodami augantį kritinį mąstymą apie tai, ką mato ir girdi. Dalyvaudami bendrose ir individualiose veiklose, rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. Įsitraukia į veiklas, susijusias su simboliu ir rašytine raiška, kopijuoja ženklus ar nesudėtingus paveikslėlius pagal pavyzdį ar iš atminties. Plečiasi vaizdinės informacijos ir rašytinių simbolių suvokimas. Formuojasi kritinio mąstymo pradmenys, pradeda suprasti perkeltines prasmes, stebėdami ir tyrinėdami artimiausioje aplinkoje pateikiamą jiems aktualią rašytinę ir vizualinę informaciją. Paskatinti mokytojo, domisi ir supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.), suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (laikraštis, kalendorius, knyga, žurnalas). Imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide, supranta, kad garsas siejamas su raide, ir kad raidės turi savo pavadinimą bei specifinę grafinę raišką. Dalyvaudami mokytojo siūlomose veiklose susipažįsta su kitais rašytinės raiškos būdais: Brailio raštu ir pan.	Pasiekimų sritis: Kalbų supratimas Žr. Pasiekimų aprašas, 15 psl. Esminiai gebėjimai: klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą, reaguoti į nežodinę raišką; 2. gebėjimas suprasti įvairiomis formomis (simboline, garsine, grafine, vaizdine, žodine) perteikiamas prasmės; 3. domėjimasis tekstu, raidėmis ir simboliais; 4. gebėjimas suprasti amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstus.
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas talkina parenkant smulkiosios ir pasakojamosios tautosakos kūrinius, teikia rekomenduojamų leidinių sąrašus šeimoms garsų mokymui, taisyklingų žodžių tarimo įtvirtinimui, rišliosios kalbos ugdymui, pasyviojo ir aktyviojo žodyno plėtojimui.	
3.2. „KALBINĖ RAIŠKA“	
Vertybinė nuostata – nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.	
Gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį, gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti taikant nežodines ir žodines raiškos priemones, gebėjimas komunikuoti paprastomis grafinės ir rašytinės raiškos formomis.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis

Daug mėgdžioja, čiauška, bando reaguoti ir kartoti suaugusiųjų tariamus garsus. Mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Suaugusiojo padedami, kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius, dalyvauja pokalbiuose, kelių žodžių vientisiniais sakiniais kalba apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus, pasakoja apie tai, ką mato ir girdi, vartoja paprastas mandagumo frazes, formuluodami sakinius, taiko pagrindines gramatikos taisykles. Aktyviai bendrauja verksmu, gestais, mimika, išreiškdami savo emocijas ir socialinio kontakto poreikį, seka akimis asmenį, kuriam adresuota jų kalba. Pasitelkia žodinę ir nežodinę raiską aktyviai bendraudami ir komunikuodami su suaugusiais ir bendraamžiais įvairiose veiklose. Bendraudami su kitais, koncentruojasi į save, kalba sau ir su savimi, neadresuodami kalbos kitam. Į pokalbius su kitais mokosi įsitraukti, kalbinami suaugusiojo, atsakydami į klausimus. Kasdienėse veiklose mokytojo skatinami mokosi išreikšti ir įvardyti savo emocijas, poreikius. Plėtoja rašytinės raiskos gebėjimus mėgdžiodami suaugusiuosius ir eksperimentuodami: stebėdami rašančiuosius ar piešančiuosius, bandydami imituoti, braukti, keverzoti, piešinėti, palikdami ženklus smėlyje, popieriuje, vandenyje.	Pasiekimų sritis: Kalbinė raška Žr. Pasiekimų aprašas, 16 psl. Esminiai gebėjimai: naudodamas žodines ir nežodines raiskos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį; 2. gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti taikant nežodines ir žodines raiskos priemones; 3. gebėjimas komunikuoti paprastomis rašytinės raiskos formomis.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Kalbinės raiskos būdus tyrinėja keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodami garsais ir žodžiais, kurdami naujadarus, žaisdami kalba ir kurdami savo kalbas. Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius, taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų, atpažįsta garsus žodyje, skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. Pradedą vartoti vis sudėtingesnės sandaros žodžius ir retesnes gramatines struktūras dalyvaudami ilgesniuose, įvairesnės tematikos mokytojo ir bendraamžių inicijuojamuose pokalbiuose. Režisūriniai, siužetiniai vaidmenų, žodiniai, kolektyviniai ir kiti žaidimai kuria naujas patirtis ir kalbines situacijas, suteikia galimybę plėsti žodyną, peržengiantį artimiausios aplinkos temas. Kalbėjimą skatina įtraukiančios, įdomios vaizduotę stimuliuojančios mokytojo arba bendraamžių inicijuojamos veiklos. Yra aktyvūs komunikacijos proceso dalyviai: jie kalba sau, kitiems, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, nurodo kartais laikydamiesi elementarių kalbinio etiketo normų. Dalyvaudami mokytojo inicijuojamose veiklose, padedančiose pažinti pasaulį, mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaizdingus žodžius, argumentuoti, plėtoti diskusijas, reflektuoti savo patirtį, žodinę raiską papildydami išradingais gestais, judesiais, mimika, iliustruodami aplinkos objektais, schemomis, piešiniais. Žaisdami išplėtotus siužetinius vaidmenų žaidimus, įsitraukia į dialogą, polilogą, išbando skirtingas kalbėjimo manieras, mokosi žodinėmis derybomis ir kompromiso paieškomis spręsti kylančius nesutarimus ir problemas laikydamiesi savo kultūrinei aplinkai priimtinių bendravimo taisyklių. Bendravimo gebėjimus ugdo kartu su suaugusiuoju ir bendraamžiais. Bendrauja natūraliai, prisitaiko prie bendravimo situacijos, aktyviai komunikuoja siekdami savo tikslų, o nesuprasti, palaikomi mokytojo, pakartoja, performuoja, paaiškina tai, ko nori, tikisi. Įsitraukę į žaismės situacijas bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Mokytojo inicijuojamose arba natūraliai susiklosčiusiose situacijose,	Pasiekimų sritis: Kalbinė raška Žr. Pasiekimų aprašas, 16-17 psl. Esminiai gebėjimai: naudodamas žodines ir nežodines raiskos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį; 2. gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti taikant nežodines ir žodines raiskos priemones; 3. gebėjimas komunikuoti paprastomis rašytinės raiskos formomis.

atveriančiose kalbų įvairovę, bando susikalbėti su kitakalbiais vaikais ar suaugusiais.	
PARAMA VAIKŲ UGDYMOUI(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas padeda parinkti užduotis, skatinančias taisyklingą izoliuotų garsų tarimą, išminktų garsų įtvirtinimą skiemenyse, žodžiuose, panašiai skambančių garsų diferencijavimą, gramatiškai taisyklingų sakinių sudarymą, rišliosios kalbos ugdymą. Konsultuoja šeimas, parengia ir pateikia užduočių aplankus darbui su vaiku namuose.	
3.3. „KALBŲ ĮVAIROVĖS SUVOKIMAS IR KALBINĖS TAPATYBĖS FORMAVIMASIS“	
Vertybinė nuostata - domisi kalbų įvairove, suvokia kalbinę, tautinę ir pilietinę tapatybę.	
Tapatinimasis su savo šalies kalba ir kultūra, kalbų įvairovės suvokimo ugdymasis, vertybinių nuostatų, susijusių su įvairialypiais kultūriniais ir kalbiniais kontekstais, ugdymasis, kalbinės, tautinės ir pilietinės tapatybės plėtojimas.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Mokyklos aplinkoje vaikai matyto įvairių kultūrų ženklus, simbolius, girdi įvairias kalbas, vartyto įvairiomis kalbomis parašytas knygeles. Vaikų suvokimą apie kalbų įvairovę ugdo, pozityvų požiūrį formuoja ir bendrauti įvairiakalbėje aplinkoje moko, pavyzdžiui, svečių, atstovaujančių kitoms kalboms ar kultūroms, vizitai.	Pasiekimų sritis: Savivoka ir savigarba Žr. Pasiekimų aprašas, 6 psl. Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę. Pasiekimų srities dėmenys: 1. savo kūno pažinimas; 2. asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; 3. bendrystės su šeima ir grupe jausmas; 4. kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Ugdosi kalbų įvairovės suvokimą ir formuojasi kalbinę tapatybę, mokosi atpažinti skirtingas kalbas, suprasti kita kalba kalbančiųjų intencijas, žaisdami vaidmenų, naratyvinius, stalo ir žodžių žaidimus, išitraukdami į kūrybines ir kitokias aktyvias veiklas su kitomis kalbomis kalbančiais bendraamžiais, bendraudami su svečiais, jungdamiesi į tinklus su kitų šalies regionų ir kitų šalių vaikais, klausydamiesi skaitomų istorijų, skaitydami knygutes dviem ar keliomis kalbomis, žiūrėdami filmukus. Smalsumą sužadina ir juos įtraukia mokytojo inicijuojamos veiklos, kurių metu gyvai arba nuotolinėmis priemonėmis bendraujama su vaikais ar suaugusiais, kalbančiais kitomis kalbomis ar lietuvių kalbos tarmėmis. Padedami mokytojo, mokosi taikyti kompensacines kalbos supratimo ir kalbos raiškos strategijas: siekdami suprasti ir perduoti informaciją pasitelkia neverbalinę kalbą, mimikas, gestus, aplinkos objektus. Noriai įsitraukia į mokytojo siūlomus kiekvienai kultūrai autentiškus kalbinius žaidimus (mįsles, juokavimus, skaičiuotes, greitakalbes ir kt.).	Pasiekimų sritis: Savivoka ir savigarba Žr. Pasiekimų aprašas, 6-7 psl. Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę. Pasiekimų srities dėmenys: 1. savo kūno pažinimas; 2. asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; 3. bendrystės su šeima ir grupe jausmas; 4. kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas.
PARAMA VAIKŲ UGDYMOUI(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas padeda parinkti ugdymo priemones atsižvelgiant į vaiko individualius gebėjimus. Pataria kokios kalbos ugdymo priemonės: simboliai, kortelės, schemos, padeda vaikui, turinčiam didelių ar labai didelių ugdymosi poreikius geriau įsisavinti pateiktą medžiagą apie pasaulio tautas ir kalbų įvairovę. Konsultuoja šeimas apie tikslingą išmaniųjų technologijų naudojimą namuose siekiant sėkmingo kalbos ir kalbėjimo sutrikimų šalinimo.	
BENDRAVIMAS IR BENDRADARBIAVIMAS SU ŠEIMA	
Pasakų skaitymas, knygų ir plakatų kūrimas, personažų kūrimas, savanoriškų veiklų vykdymas.	
4. UGDYMO(SI) SRITIS „TYRINĖJU IR PAŽĖJUSIU APLINKĄ“	
Ugdymo srities paskirtis – plėtoti daiktinės ir gamtinės aplinkos pažinimą, matematinių mąstymą, skaitmeninį sumanumą, kalbų supratimą, tyrinėjimą, problemų sprendimą, mokėjimą mokytis. Ugdymo(si) veiklos skatina žaidimo, kūrybiškumo, emocijų suvokimo ir raiškos gebėjimus.	

4.1. „MANE SUPANTYS DAIKTAI“	
Vertybinė nuostata – nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	
Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jutimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. Pirmaisiais gyvenimo metais grupėje esančius įvairius daiktus tyrinėja juos griebdami, ličdami, mesdami, kišdami į burną, kramtydami, domisi judančiais, garsus skleidžiančiais, ryškių spalvų daiktais. Daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones. Žaisdami ir tyrinėdami pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai (žaislai, baldai, knygos, kamuoliai ir kt.) turi požymius (forma, dydis, spalva ir tekstūra), kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos (minkštos – kietos, skaidrios – neskaidrios, lengvos – sunkios).	Pasiekimų sritis: Aplinkos pažinimas Žr. Pasiekimų aprašas, 9-10 psl. Esminiai gebėjimai: pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas pažinti socialinę ir kultūrinę aplinką; 2. gebėjimas pažinti gamtinę aplinką; 3. pagarbus santykis su gyvybe ir aplinka.
Išimamasis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Pasirinktus daiktus laisvai rūšiuoja, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. Daiktus ir jų savybes mokosi suprasti ir pavadinti, kai jų tyrinėjimus lydi mokytojo komentarai, klausimai, grįžtamasis ryšys. Bando suprasti, kaip daiktai veikia, kaip tarpusavyje susiję. Daiktus pažįsta juos stebėdami, sugretindami, palygindami, grupuodami, rikiuodami nuo mažiausio iki didžiausio, komponuodami, konstruodami. Mokytojo padedami, ieško panašumų ir skirtumų, sprendžia iškilusias problemas. Veikdami su daiktais, mokosi sutelkti dėmesį, mąstyti, prisiminti, tausti daiktus, ugdomi kantrybę, savikontrolę. Stebėdami aplinkos daiktus, suteikia jiems prasmę, prisitaiko prie aplinkos, ugdomi savarankiškumą: supranta, kad kažką reikia apeiti, kažką galima pakelti ir pernešti, kažko geriau neliesti, pagal daiktus ir jų išsidėstymą orientuojasi aplinkoje. Pastebi daiktų seką eidami į mokyklą, kur nors važiuodami: kelio ženklas, šviesoforas, perėja ir pan. Matydami, kaip suaugusieji ir kiti vaikai naudoja įvairius įrankius, ir stebėdami, kaip tie įrankiai veikia, patys juos išbando. Daiktus kūrybiškai panaudoja žaidimuose, ugdomi nuostatą tausti daiktus. Susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais, prietaisais (lupos, magnetai, mikroskopas, svarstyklės), padedančiais tyrinėti ir pažinti aplinką (gamtos radinius, žmogaus sukurtus daiktus). Žaisdami, tyrinėdami aplinką, naudojami išmaniaisiais daiktais (žaislais, robotukais, išmaniaisiais rašikliais, telefonais, išmaniosiomis grindimis ir kt.), aiškinasi jų veikimo būdą, juos išbando. Ieško atsakymų į patiemus kylančius ir mokytojo nuolat keliamus klausimus.	Pasiekimų sritis: Aplinkos pažinimas Žr. Pasiekimų aprašas, 10-11 psl. Esminiai gebėjimai: pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas pažinti socialinę ir kultūrinę aplinką; 2. gebėjimas pažinti gamtinę aplinką; 3. pagarbus santykis su gyvybe ir aplinka.
PARAMA VAIKŲ UGDYMOUI(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas ir specialusis pedagogas siūlo ir/ar parenka individualių sensorinių poreikius atitinkantį ugdymą, žaidimus ir/ar kitas patirtines veiklas, atsižvelgiant į vaiko galias ir patiriamus sunkumus. Konsultuoja šeimas, rekomenduoja „Sensorinę dietą“– individualiai vaikui suplanuotą ir vykdomą pojūčiais pagrįstą ugdymą namuose.	
4.2. „GYVYBĖ“	
Vertybinė nuostata – domisi viskuo, kas vyksta gamtoje, noriai stebi, tyrinėja, bando ir samprotauja.	
Išmoksta parodyti pagarbą gyvybei ir rūpestį aplinka, stebi ir tiria gyvų ir negyvų daiktų santykius, reaguoja į aplinkos pokyčius, ugdomi supratimą apie žmogaus veiklos poveikį aplinkai.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Pažįsta jų aplinkoje esančius augalus ir gyvūnus, juos stebi, tyrinėja. Aiškinasi kam reikalingi medžiai (teikia pavėsį, jame	Pasiekimų sritis: Aplinkos pažinimas Žr. Pasiekimų aprašas, 9-10 psl.

prieglobstį randa gyvūnai), mokytojo padedami, išsiaiškina, kad medžiai gamina deguonį, kuris būtinas žmonių ir gyvūnų kvėpavimui, ir supranta, kad medžius reikia saugoti ir sodinti. Tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę: augalui reikia dirvožemio, vandens, saulės šviesos, gyvūnui – maisto, vandens, būsto. Mokytojo padedami, aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, aiškinasi, kam naudojamas vanduo, kodėl jis toks svarbus ir reikalingas organizmams. Supranta, kad žmogaus išmestos atliekos gali būti pavojingos gyvajai gamtai, mokosi taupiai naudoti vandenį, popierių, priemones, nešvaisto jų be reikalo, suprasdami, kad taip prisideda prie Žemės išteklių tausojimo, tvarumo.	Esminiai gebėjimai: pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas pažinti socialinę ir kultūrinę aplinką; 2. gebėjimas pažinti gamtinę aplinką; 3. pagarbus santykis su gyvybe ir aplinka. Pasiekimų sritis: Tyrinėjimas Žr. ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 24 psl. Esminiai gebėjimai: aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas kelti klausimus, spėlioti, numatyti; 2. gebėjimas taikyti įvairius tyrinėjimo būdus ir priemones; 3. gebėjimas apmąstyti, aptarti tyrinėjimo procesą ir atradimus.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę: augalui reikia dirvožemio, vandens, saulės šviesos; gyvūnui – maisto, vandens, būsto. Aiškinasi, stebi, tyrinėja organizmų poreikius, aiškinasi, kam naudojamas vanduo, kodėl jis toks svarbus ir reikalingas organizmams. Aptaria ir supranta, kad žmogaus išmestos atliekos gali būti pavojingos gyvajai gamtai, mokosi taupiai naudoti vandenį, popierių, priemones, nešvaisto jų be reikalo, suprasdami, kad taip prisideda prie Žemės išteklių tausojimo, tvarumo. Supranta, kad mūsų krašto augalai ir gyvūnai išgyvena tik todėl, kad geba prisitaikyti prie aplinkos sąlygų. Žaisdami atranda fizikinius reiškinius: jėgas (tamprumo – guma, spyruoklė, trinties – vieni batai slysta, kiti – ne), energiją (elektros energija, šilumos energija), paprastuosius mechanizmus (dvivietės sūpuoklės, nuožulnioji plokštuma), magnetizmą. Žaisdami su tikslingai parinktais žaislais, daiktais ar priemonėmis (spaudomas sensorinis kamuoliukas, guma ir pan.), tyrinėja tamprumo reiškinių – daiktus spaudžia, tempia, stebėdami, kaip keičiasi, deformuojasi jų forma, tačiau atleidus jie vėl grįžta į pradinę padėtį. Trintį patiria, kai paleidžia mašinytę nuožulniaja plokštuma, ir stebi, kiek toli ji nuvažiuoja skirtinga „kelio danga“ (lygiomis grindimis, kilimu). Energiją tyrinėja, eksperimentuodami su žaislų judėjimu: naudoja žaislus, varomus elektros (baterijos) energija, patys pastumia ar traukia žaislą, suprasdami, kad jį išjudino žmogus energija. Eksperimentuoja, kokius daiktus magnetas traukia (turinčius geležies), atkreipia dėmesį, kad magnetas turi du polius, pastebi, kad kartais poliai ne traukia vienas kitą, o stumia. Tyrinėjimo objektu tampa vanduo ir jo būviai. Tyrinėdami ir mokytojo padedami, susipažįsta su medžiagomis, išsiaiškina, kad jos būna kietos (mediena, popierius, stiklas, plastikas), skystos (vanduo) ir dujinės (oras), tyrinėja jų savybes. Eksperimentuodami su vandeniu, išsiaiškina, ar kietos medžiagos tirpsta vandenyje (cukrus ištirpsta, o smėlis – ne), ar galima gauti mišinius (pienas su vandeniu susimaišo, o aliejus – ne). Naudodami „oro gaudykles“, pūsdami per šiaudelį į vandenį, jie aptinka oro buvimo ženklus.	Pasiekimų sritis: Aplinkos pažinimas Žr. Pasiekimų aprašas, 10-11 psl. Esminiai gebėjimai: pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas pažinti socialinę ir kultūrinę aplinką; 2. gebėjimas pažinti gamtinę aplinką; 3. pagarbus santykis su gyvybe ir aplinka. Pasiekimų sritis: Tyrinėjimas Žr. Pasiekimų aprašas, 24-25 psl. Esminiai gebėjimai: aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas kelti klausimus, spėlioti, numatyti; 2. gebėjimas taikyti įvairius tyrinėjimo būdus ir priemones; 3. gebėjimas apmąstyti, aptarti tyrinėjimo procesą ir atradimus.

PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas ir specialusis pedagogas parenka ar/ir parengia korteles, simbolius, maketus, nuotraukas, padedančias palengvinti vaiko gebėjimą nustatyti gamtos reiškinių etapus, orų meteorologinių reiškinių seką, suprasti veiksmų priežasties pasekmės ryšių dermę. Konsultuoja šeimas bendradarbiavimo svarbos klausimais, rengia užduotis darbui namuose siekiant įtvirtinti grupėje atliktas užduotis.	
4.3. „SKAIČIAVIMAS IR MODELIAVIMAS“	
Vertybinė nuostata – nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.	
Atranda skaičių pasaulį, plėtoja supratimą apie skaičiavimo būdus ir jų taikymą savęs ir aplinkos pažinimui, problemų sprendimui bei išbandymui.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Stebi ir yra įtraukiami į situacijas, kuriose minimi skaičiai, yra skaičiuojama (pavyzdžiui, eilėraščiai, dainelės, judrieji žaidimai, išvykos, stalo žaidimai). Padedami mokytojo, atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. Natūraliai įgunda įvertinti daiktų rinkinio kiekį iki 5-ių, neskaičiuodami daiktų („matomi“ skaičiai). Sampratą apie įvykių prigimtį, objektų požymius ir jų reikšimąsi aplinkoje įgyja palaipsniui. Pradedama nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (pavyzdžiui, įjungus jungiklį, žaislas pradeda judėti). Suvokimą, kad įvykis pastovus, ugdomi žaisdami su medžiagomis ar objektais, kurie susiję su priežastimi ir pasekmėmis (veiksmai, kurie įvyks). Dienotvarkėje klijuoja numatomų įvykių paveikslėlius, atrenka reikalingus ingredientus maistui ruošti.	Pasiekimų sritis: Matematinis mąstymas Žr. Pasiekimų aprašas, 11 psl. Esminiai gebėjimai: atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį. Pasiekimų srities dėmenys: 1. skaičiaus pajauta, samprotavimai apie kiekį ir duomenis; 2. mato pajauta ir išmatuojamų dydžių palyginimas; 3. geometrinių modelių pažinimas; 4. vietos ir krypties apibūdinimas, sekų tyrinėjimas.
Ikmokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Įsitraukia į skaičiavimo veiklas, kuriose skaičiuojama pridėdant po vieną pasitelkus daiktus, piešinius, rankų pirštus. Naudodami fizines ir skaitmenines priemones, laiku gaudami mokytojo grįžtamąjį ryšį, jo palaikomi, mokosi atpažinti ir paaiškinti kiekybinę informaciją perteikiantis vaizdus (pavyzdžiui, skaitmenis, piešinius, schemas). Įsitraukia į mokytojo inicijuotus žaidimus, kuriuose skaičiuojama į priekį ir atgal (12-os ribose), pradedama skaičiuoti nuo bet kurio skaičiaus (10-ies ribose). Naudodamiesi objektais, piešiniais, kurdami istorijas, pradeda suprasti, ką reiškia skaičius sudėti ir atimti. Iš pradžių mokosi sujungti ir išskaidyti kiekį 5-ių objektų grupėje, vėliau 10-ies ir 12-os ribose. Dalyvaudami žaismingose neformaliose, kūrybinėse veiklose, mokosi objektų kiekį grupėje (-se) apibūdinti kaip pakankamą / per didelį / per mažą tikslui pasiekti ar užduočiai atlikti (pavyzdžiui, dalintis sausainiais, sudaryti komandas). Savo aplinkoje neformaliai įsitraukia į skaičiavimo uždavinių sprendimą (pavyzdžiui, kiek yra iš viso, kiek trūksta). Supranta, kad tam tikros rūšies informacija gaunama surinkus duomenis, vykdant stebėjimą ar apklausą. Drauge su suaugusiuoju mokosi apie artimiausią aplinką kelti klausimus, į kuriuos atsakoma „taip“ arba „ne“, dalyvauja apklausoje, kai atsakymų skaičius neviršija 12-os. Įsitraukia į diskusijas su mokytoju ir kitais vaikais, kaip gali būti fiksuojami, koduojami duomenys, dalinasi idėjomis, kaip būtų galima juos grafiškai pavaizduoti. Stebėdami mokytoją, jo kalbinami, mokosi piešinyje, diagramoje ar scheme pavaizduotus duomenis suprasti, apibūdinti ir interpretuoti. Drauge su mokytoju svarsto, diskutuoja, kas būtų, jeigu apklausoje dalyvautų kiti vaikai, jei duomenys apie stebimą įvykį būtų fiksuojami kitu laiku. Kartojant eksperimentus ir apklausas, pradeda suprasti, kad šalia įprastų, iš anksto nuspėjamų įvykių esama ir atsitiktinių. Jie įsitraukia į žaidimus,	Pasiekimų sritis: Matematinis mąstymas Žr. Pasiekimų aprašas, 12 psl. Esminiai gebėjimai: atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį. Pasiekimų srities dėmenys: 1. skaičiaus pajauta, samprotavimai apie kiekį ir duomenis; 2. mato pajauta ir išmatuojamų dydžių palyginimas; 3. geometrinių modelių pažinimas; 4. vietos ir krypties apibūdinimas, sekų tyrinėjimas.

kurių baigties iš anksto nuspėti neįmanoma.	
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Specialusis pedagogas parenka priemones, padedančias vaikui geriau suprasti dydžių nuoseklumo, ilgio, masės, tūrio suvokimą, naudojant simbolius, korteles, ugdo gebėjimą diferencijuoti daiktus pagal spalvą, dydį, formą, lavinti erdvinį suvokimą.	
4.4. „MATEMATINIAI ERDVĖS TYRINĖJIMAI“	
Vertybinė nuostata – nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamu erdvinio suvokimu ir būdais.	
Plėtojamas suvokimas apie matematinius būdus erdviniam objektams pažinti ir įvairias išraiškos galimybes savo pastebėjimams apie jų formą, dydį (ilgį, tūrį), masę, padėtį ir judėjimą tam tikra kryptimi apibūdinti.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Natūraliai išsitraukia į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti. Kalbinami suaugusiųjų, supranta, ką reiškia „pilnas“ ir „tuščias“. Noriai išsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje veikloje pasitaikančias ilgio (pločio, aukščio), masės, tūrio palyginimo veiklas. Džiaugiasi drauge su mokytoju ir kitais vaikais atrodami vis daugiau būdų daiktų atitinkamiems dydžiams palyginti. Daiktų ilgį (plotį, aukštį) palygina netiesiogiai, daiktus sugretindami. Daiktų masės palygina daiktus kilnodami. Natūraliai išsitraukia į aplinkoje esančių daiktų ir objektų tyrinėjimą. Kalbinami suaugusiojo, ima reaguoti į tokią daiktų savybę kaip forma, spalva vis geriau suprasdami, kai apie daiktą sakoma: „toks pat“, „panašus“, „skiriasi“, „kitoks“. Atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti. Jaučia raminantį suaugusiojo palaikymą, kai jų veiksmus palydi suaugusiojo žodis, veiksmo kartojimas. Kalbinami išmoka pavadinti vis daugiau linijų, dvimačių (plokštumos) ir trimačių (erdvės) figūrų, džiaugiasi jas atpažindami paveikslėlyje, aplinkoje surasdami jų analogų. Palaipsniui išmoka vis tiksliau apibūdinti savo ir objektų padėtį bei vietą kitų objektų ir žmonių atžvilgiu. Žaisdami ir eksperimentuodami vidaus ir lauko aplinkose, įvairiose situacijose kalbinami mokytojo, įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu (gestais, kalba, piešiniais ar vadovaudamiesi instrukcijomis) duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietos (viduje, išorėje ir kt.) arba sekti kitų atitinkamus nurodymus. Kalbinami noriai išsitraukia į vaizdinių, garsinių, žodinių, judesio, pojūčių, skirtingų kategorijų objektų sekų AB (BA) kopijavimo, pratęsimo, atkartojimo, atpažinimo veiklas.	Pasiekimų sritis: Matematinis mąstymas Žr. Pasiekimų aprašas, 11 psl. Esminiai gebėjimai: atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį. Pasiekimų srities dėmenys: 1. skaičiaus pajauta, samprotavimai apie kiekį ir duomenis; 2. mato pajauta ir išmatuojamų dydžių palyginimas; 3. geometrinių modelių pažinimas; 4. vietos ir krypties apibūdinimas, sekų tyrinėjimas.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Noriai išsitraukia į suaugusiųjų inicijuotą veiklą, skatinančią tyrinėti, kaip galima palyginti daiktų ilgį (plotį, aukštį) arba tūrį, kai daiktų sugretinti neįmanoma. Džiaugiasi atradę naujus dydžių palyginimo būdus. Įtraukiami į probleminių situacijų, kuriose reikia įvertinti atstumą tarp savęs ir kitų, tarp dviejų artimos aplinkos objektų, nagrinėjimą, sugalvoti ir paaiškinti, kaip įvairiose situacijose galima palyginti dviejų trijų pažįstamų objektų atitinkamą dydį. Diskutuoja, dalinasi savo pastebėjimais ir kartu sparčiai plečia su ilgio, masės, tūrio (talpos) matavimu susijusį žodyną (ilgesnis – trumpesnis, aukštesnis – žemesnis, storesnis – plonesnis, toliausiai – arčiausiai, lengvesnis – sunkesnis, talpesnis – mažiau talpus). Tyrinėdami aplinką, drauge su mokytoju ir kitais vaikais atranda, kiek daug erdvinės informacijos yra aplink: panašumo, elementų išdėstymo, atsikartojimo, formos bendrumo. Stebėdami, pažindami, spontaniškai ar tikslingai tyrinėdami realioje ar virtualioje aplinkoje pateiktus, atrastus ar pastebėtus matematinius objektus, atpažįsta dvimates figūras (skritulį, kvadratą,	Pasiekimų sritis: Matematinis mąstymas Žr. Pasiekimų aprašas, 12 psl. Esminiai gebėjimai: atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį. Pasiekimų srities dėmenys: 1. skaičiaus pajauta, samprotavimai apie kiekį ir duomenis; 2. mato pajauta ir išmatuojamų dydžių palyginimas; 3. geometrinių modelių pažinimas; 4. vietos ir krypties apibūdinimas, sekų tyrinėjimas.

stačiakampį, trikampį), trimates figūras (kubą, rutulį), mokosi apibūdinti ir palyginti jų pagrindinius elementus, grupuoti (pagal vieną požymį), komponuoti, konstruoti skirtingų dydžių figūrų (objektų) sekas. Piešiniuose atsiranda vis daugiau detalių, vis daugiau dėmesio kreipiamas į jų išsidėstymą ir dydį. Žaisdami ir eksperimentuodami vidaus ir lauko aplinkose, įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu (gestais, kalba ar piešiniais, vadovaudamiesi instrukcijomis) duoti nurodymus apie objekto judėjimo kryptį (į kairę, į dešinę, į priekį, atgal) ir buvimo vietą (viduje, išorėje ir kt.) arba sekti kitų atitinkamus nurodymus.	
PARAMA VAIKŲ UGDYMUĮ(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas ir specialusis pedagogas padeda vaikui įsitraukti į tyrinėjimo veiklas, simbolių, kortelių, schemų ir brėžinių pagalba suprasti eksperimentų esmę, atliekamų veiksmų seką, veiklų kitiškumą. Rekomenduoja šeimoms tikslingų veiklų sąrašą gamtoje padedantį lavinti vaiko kalbinius bei pažintinius gebėjimus.	
4.5. „SKAITMENINIŲ TECHNOLOGIJŲ PASAULIS“	
Vertybinė nuostata – nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas, priimti iššūkius ir spręsti problemas.	
Naudotis skaitmeniniais įrenginiais, ieškoti, vertinti kaupti informaciją, saugiai naudoti, pristatyti informaciją, ja keistis, bendrauti ir bendradarbiauti tinkluose, keisti turimą ir kurti naują skaitmeninį turinį.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Žaisdami, tyrinėdami aplinką, domisi grupėje ir mokykloje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.). Žaisdami atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles).	Pasiekimų sritis: Skaitmeninis sumanumas Žr. Pasiekimų aprašas, 13 psl. Esminiai gebėjimai: geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas tikslingai naudoti skaitmenines priemones; 2. elementaraus skaitmeninio turinio kūrimas; 3. veiksmų sekų naudojimas problemoms spręsti; 4. saugus naudojimas išmaniaisiais įrenginiais.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Mokytojų padedami, iki 0,5 valandos per dieną ribojant laiką, praleidžiamą prie ekranų, naudojami jų amžių atitinkančiomis prasmingomis, ugdymą(si) papildančiomis skaitmeninėmis technologijomis ir skaitmeniniu turiniu (vaizdo įrašais, žaidimais, garsinėmis knygelėmis, ugdomosiomis programėlėmis ir kt.) žaisdami ir pažindami aplinką. Nesudėtingo skaitmeninio turinio kūrimo galimybes (piešimas, fotografavimas, garso ir vaizdo įrašas) atranda įsitraukdami į įvairias mokytojo paskatintas kūrybines, tyrinėjimo ir judrias veiklas, vykstančias realios ir virtualios aplinkos kontekstuose. Virtualaus bendravimo įgūdžius elektroninėse mokymuisi tinkamose aplinkose įgyja, kai, mokytojo padedami ir prižiūrimi, tikslingai bendrauja tarpusavyje, su kitų mokyklų, kūrėjais, žaidimo pasaulio personažais. Skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo, virtualaus bendravimo taisyklės sužino ir mokosi taikyti jas aptardami su suaugusiuoju (mokytoju, tėvais (globėjais)), nagrinėdami įvairias situacijas ir pavyzdžius. Suvokia veiksmų sekas (algoritmus) problemoms spręsti ir elementariai juos taiko stebėdami, žaisdami, nagrinėdami ir įvardydami įvairių procesų, kasdinių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, veiksmų eiliškumą, susitarimus-taisykles. Per įvairias praktines veiklas susipažįsta su nurodymo, komandos sąvoka. Žaisdami atlieka vieni kitų sakomus nurodymus, komandas. Žaisdami mokosi žodines komandas pateikti vaizdiniais, garsiniais ir kitais simboliais bei atlikti jais	Pasiekimų sritis: Skaitmeninis sumanumas Žr. Pasiekimų aprašas, 13-14 psl. Esminiai gebėjimai: geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas tikslingai naudoti skaitmenines priemones; 2. elementaraus skaitmeninio turinio kūrimas; 3. veiksmų sekų naudojimas problemoms spręsti; 4. saugus naudojimas išmaniaisiais įrenginiais.

žymimus veiksmus. Nurodo, kuo skiriasi rezultatai, kai komandas atlieka žmogus ir robotas. Stebėdami ir nagrinėdami įvairių veiklų atlikimo veiksmus, pastebi jų pasikartojimą. Susipažįsta su žaidybinėmis programavimo aplinkomis. Programuodami nesudėtingas animacijas programavimo aplinkose, nuosekliai atlieka veiksmus, atpažįsta kartojamus veiksmus. Išbando užrašytas veiksmų sekas ir, jei nepavyko pasiekti norimą rezultatą, pakoreguoja veiksmų seką ir bando iš naujo.	
PARAMA VAIKŲ UGDYMO(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Švietimo pagalbos specialistai talkina, kuriant skaitmeninį turinį pagal vaiko sutrikimo pobūdį.	
BENDRAVIMAS IR BENDRADARBIAVIMAS SU ŠEIMA	
Naudoja antrines žaliavas ir sukuria su vaikais reikiamą objektą, dalyvauja renginiuose, lydi į išvykas, prisideda vykdant savanorystės veiklas.	

5. UGDYMO(SI) SRITIS „KURIU IR IŠREIŠKIU“	
Ugdymo srities paskirtis – plėtoti estetinį suvokimą, meninę rašiką, gebėjimą žaisti, kūrybingumą, tyrinėjimą, emocijų suvokimą ir rašiką.	
5.1. „ŽAIDIMO RAIŠKA“	
Vertybinė nuostata – nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimų kultūrą.	
Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Spontaniškai judėdami ir sąveikaudami su aplinka, ima pažinti savo kūno galimybes. Suaugusiesiems žaidinant, instinktyvūs ir spontaniški judesiai darosi vis tikslingesni ir pasikartojantys. „Atranda“ savo ir kitų kūno dalis jas liestdami ir pajausdami prisilietimą. Įvaldę savo kūno judesius, vis plačiau juda erdvėje ir, žaisdami su įvairiais objektais bei daiktais, drąsiai tyrinėja juos supančią aplinką. Pirmaisiais gyvenimo metais veikimas su daiktais yra suaugusiųjų veiksmų pamėgdžiojimas, nukreiptas į socialinių sąveikų su kitais užmezgimą ir palaikymą. Įgudę žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese, pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Prisiimdami apibendrintus vaidmenis, kuria jiems pažįstamas kasdienės socialinės situacijas, siekdami tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas.	Pasiekimų sritis: Gebėjimas žaisti Žr. Pasiekimų aprašas, 26 psl. Esminiai gebėjimai: individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais; 2. gebėjimas įvaldyti ir organizuoti žaidimo erdvę; 3. gebėjimas kurti žaidimo siužetą; 4. gebėjimas žaidime laikytis prisiimto vaidmens.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 3 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Labiausiai pasisekusius judesius ir garsus vis tiksliau kartoja, ima jais žaisti, manipuliuoti, siekdami socialinio atsako. Su suaugusiaisiais žaismingai kuria bendravimo „kalbą“ ir išgyvena bendrumo jausmą. Dalyvaudamas tokiuose abipusiuose žaidimuose, pažįsta savo kūno ribas ir galimybes, veido, balso išraiškumą ir išmoka inicijuoti bei palaikyti žaismingas socialines sąveikas, susikurdamas artimumo ir saugumo jausmą. Žaisdami su tiksliai atrinktais žaislais (lėlėmis, mašinytėmis, gyvūneliais, indeliais ir kt.), išmoka pasirinkti arba ir patys susikurti erdves savo žaidimams. Žaidimo patirties neturintis pradeda žaisti mokytojui su juo inicijuojant paprastą žaidimą, palaipsniui į jį įtraukiant daugiau žaidėjų ir pamažu perleidžiant žaidimo iniciatyvą patiems. Žaidžia didesnėse grupelėse, išmoka tiksliai kurti žaidimo erdves ir konstruoti sudėtingesnius žaidimo siužetus, pasitelkdami vaizduotę ir įtraukdami fantastinių elementų.	Pasiekimų sritis: Gebėjimas žaisti Žr. Pasiekimų aprašas, 26-27 psl. Esminiai gebėjimai: individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių. Pasiekimų srities dėmenys: 1. gebėjimas koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais; 2. gebėjimas įvaldyti ir organizuoti žaidimo erdvę; 3. gebėjimas kurti žaidimo siužetą; 4. gebėjimas žaidime laikytis prisiimto vaidmens.

Įgudusių žaidimai tampa tęstiniais, prieš žaisdami aptaria žaidimo temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito veiksmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus. Žaidimus su taisyklėmis ima žaisti padedami labiau įgudusių vaikų arba suaugusiųjų. Įgudę žaisti žaidimus su taisyklėmis noriai žaidžia mokytojo pasiūlytus didaktinius ugdomojo pobūdžio žaidimus ir patys pradeda juos kurti. Kuria savo žaidimus ir juos žaidžia su grupės draugais ir mokytojais. Savarankiškai žaisdami ir kurdami vis naujus žaidimus, sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes.	
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas ir specialusis pedagogas dalyvauja veiklose, padeda vaikui įsijungti į bendrus žaidimus, simbolių ar/ ir kortelių pagalba skatina suprasti žaidimo taisykles, padeda išmokti jų laikytis. Rengia užduotis darbui namuose.	
5.2. „MUZIKOS RAIŠKA“	
Vertybinė nuostata – domisi menų kalbomis, jaučia muzikinės raiškos džiaugsmą.	
Muzikinė veikla pratina girdėti, atkartoti dainuojant ir muzikuojant, kurti, siekti meistriškumo, ugdytis drausmingumą, suteikia saviraiškos galimybę, padeda patirti bendrumo jausmą muzikuojant drauge, gilina estetinį suvokimą.	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiaušėjimo sąsajas. Palengva pratinasi ploti, trepsėti, siūbuoti ar skanduoti savarankiškai. Ilgainiui dainuojamasis balsas atsiranda iš čiaušėjimo, cypavimo, krykštavimo, gugavimo ir kitų garsų. Girdėdami įvairias dermes, intonacinius bei ritminius darinius aplinkoje, plečia savo muzikinį žodyną. Klausydamiesi dainavimo be teksto, labiau susitelkia į muziką, ne į žodžius. Ne vien atkartoja suaugusiųjų sukurtas dainas, mokytojo skatinami plėtoja ir savos kūrybos spontanišką (vadinamą „arioso“) dainavimą. Muzikuodami kūno perkusija ir instrumentais, lavina motoriką ir raumenų kontrolę, kai reikia sugriebti, kratyti, mušti, trinti ir t. t. Muzikuodami su kitais vaikais tinkamai elgiasi ir klausosi, kaip jų indėlis dera su kitais. Ilgainiui improvizacijos įgauna struktūrinių ir stilistinių savybių. Sujungiami ir atsimenami įvairūs muzikos elementai (melodija, ritmas, harmonija, tembras, tempas ir dinamika), atspindimos įvairios emocijos.	Pasiekimų sritis: Meninė raiška Žr. Pasiekimų aprašas, 19-20 psl. Esminiai gebėjimai: pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti. Pasiekimų srities dėmenys: 1. tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; 2. raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; 3. menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 3 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Mėgdžiodamas aplinkos garsus, sutelkia dėmesį į aplinką, pradeda suvokti struktūrą, atkartoja toninius ir ritminius darinius, pradeda suprasti dainavimo ir kvėpavimo svarbą, skandavimą derina su judėjimu. Perpratęs muzikos kalbą, susitelkia į savo dainavimą, skandavimą, jį derina su kvėpavimu ir judesiais. Išmoksta vertinti, įsiklausyti, atlikti muziką ir renkasi, kas jam patinka. Tinkamai mokytojų sukurtoje muzikinėje aplinkoje mėgdžioja suaugusiųosius: jų judesius, vokalinę ir artikuliacinę raišką. Žaisdami muzikinius žaidimus, geriau susitelkia, įsitraukia į muziką, išlaiko ir plėtoja įgimtą domėjimąsi muzika. Plečia dainų ir skanduočių repertuarą, mokosi atskirti, ar garsai, dariniai ir melodijos yra panašios, ar skirtingos, atpažįsta anksčiau girdėtas melodijas, gali parodyti melodijos slinktį bei kontūrą, suvokia tonacijos centrą. Judesiu rodo muzikinę frazę, vis geriau imituoja pažįstamą medžiagą, gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinį diapazoną, spontaniškai dainuoja dainas, kuriose juntamas metras, pasikartojantys ritmo dariniai ir tonacija. Formuojasi estetikos pojūtis. Muzika taip pat pasitelkiama atsipalaidavimui, aktyvinimui, nusiramimui ir kitokioms nuotaikoms reguliuoti.	Pasiekimų sritis: Meninė raiška Žr. Pasiekimų aprašas, 20-21 psl. Esminiai gebėjimai: pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti. Pasiekimų srities dėmenys: 1. tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; 2. raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; 3. menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas.
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas parenka girdimojo suvokimo lavinimo užduotis. Atsižvelgiant į individualius vaiko gebėjimus ir patiriamus	

sunkumus susistemina mokomąją medžiagą, talkina ją įsisavinant. Rengia informacinius leidinius šeimoms, teikia girdimojo suvokimo lavinimo užduotis darbui su vaiku namuose.

5.3. „ŠOKIO RAIŠKA“

Vertybinė nuostata – domisi menų kalbomis, jaučia šokio raiškos džiaugsmą.

Tyrinėjant savo kūno judesių galimybes, šokant gebėti derinti laisvą judesį ir ritminius pratimus, susipažinti su liaudies rateliais, įvairiais šokio žanrais, mėginti kurti choreografines kompozicijas, puoselėti judesių kultūrą, estetinį skonį ir pagarbą vienas kitam.

Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)

Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Juda natūraliai, džiaugsmingai, jų judesys yra spontaniškas, neturintis struktūros. Judesio kalba jie išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį. Pradėjus šliaužti, ropoti, vaikščioti, vystosi erdvės suvokimas: kryptis, judėjimo kelias, asmeninės erdvės supratimas, santykiai su kitais judančiais erdvėje. Palankioje erdvėje judėdamas pradeda jausti laiką – suvokia laiko trukmę, supranta judėjimo tempą, juda greitai arba lėtai, jaučia ritmą, instinktyviai šokinėja pagal tolygų ritmą.	Pasiekimų sritis: Meninė raiška Žr. Pasiekimų aprašas, 21 psl. Esminiai gebėjimai: pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti. Pasiekimų srities dėmenys: 1. tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; 2. raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; 3. menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas.

Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)

Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Judėdami mėgaujasi įvairiais judesiais, padedami mokytojų, tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę, susipažįsta su judėjimo įvairove, patiria judesio elementus ir jų derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Atskiri judesiai, o vėliau ir jų deriniai padeda išlaisvinti kūno koordinaciją ir plastiškumą, todėl jis pradeda judėti erdvėje išivaizduojama vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną. Naudoja laisvus tekamuosius judesius, kurie padeda kontroliuoti kūno energiją ir įtampą. Augdami ir judėdami mokosi valdyti savo kūną: judėti ta pačia puse, išlaikyti pusiausvyrą, demonstruoti lankstumą, reguliarių ir gilų kvėpavimą. Atpažįsta, įvardija pagrindinius judėjimo būdus vietoje ir erdvėje (pavyzdžiui, šuoliukai, pritūpimai, sukiniai, paprasti žingsneliai). Ilgainiui spontaniškus judesius keičia į sąmoningai struktūruotą judesių seką ir judesys tampa šokiu. Šokdami tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui. Mokydamiesi šokių, supranta jų kompoziciją (šokio žingsnius, sekas, stilių, judėjimo kryptį, erdvę), stebi kitus, derina šokio meną su kitais menais ir kalba, nusako šokio tempą, nuotaiką.	Pasiekimų sritis: Meninė raiška Žr. Pasiekimų aprašas, 21-22 psl. Esminiai gebėjimai: pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti. Pasiekimų srities dėmenys: 1. tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; 2. raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; 3. menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas.

PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS

Logopedas, judesio korekcijos specialistas rengia tikslingas bendrosios motorikos lavinimo užduotis. Rekomenduoja priemones, tinkančias individualiems vaiko sutrikimams šalinti. Konsultuoja šeimas joms rūpimais klausimais, susijusiais su vaiko galiomis ir sunkumais fizinių veiklų metu.

5.4. „DAILĖS RAIŠKA“

Vertybinė nuostata – domisi menų kalbomis, jaučia dailės raiškos džiaugsmą.

Dailės raiška padeda atrasti ir plėtoti vaikų autentišką vaizdavimo stilių.

Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)

Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis, stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais (susizavėjimą, grožėjimąsi). Per ugdymo(si) aplinkos stebėjimą ir tyrinėjimą	Pasiekimų sritis: Meninė raiška Žr. Pasiekimų aprašas, 18 psl. Esminiai gebėjimai: pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas,

(analizuojant, lyginant, kategorizuojant) ima suprasti aplinkos daiktų ir objektų formas, spalvas, dydžius, kontūrus, ant jų krintančią šviesą, šešėlius ir kt. Spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teploja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. Remdamiesi patyrimu pradeda suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį. Jie tyrinėja savo keverzones ir terliones, bando apie jas pasakoti, kai suaugusieji palankiai reaguoja, drąsina ir komentuoja piešinius. Kūrybines iniciatyvas pažadina galimybė nevaržomai veikti savo tempu, pagal savo norus ir galias. Tobulėjant motorikai bei akies ir rankos koordinacijai, ima vis labiau kontroliuoti savo judesius, jų kryptis ir vaizduoti įvairesnes linijas, formas. Žaisdami su skirtingų dvimačių ir trimačių formų objektais, įvairiomis figūromis, čiupinėdami, minkydami, stebėdami juos realioje ir virtualioje erdvėje, atranda erdvinį pasaulį ir erdvinės raiškos galimybes. Erdvinė raiška lavėja jiems spontaniškai žaidžiant su erdvine vizualine raiška skirtomis priemonėmis ir medžiagomis.	įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti. Pasiekimų srities dėmenys: 1. tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; 2. raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; 3. menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas.
---	--

Išimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)

Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Turtingus vizualinius vaizdinius kaupia vidaus ir lauko aplinkoje, kurioje yra įvairių meno kūrinių, objektų, gamtinės medžiagos. Jais galima žaisti, keisti vizualias savybes (apšvietimą, spalvą, formą, tonus) ir kitaip tyrinėti. Vizualūs ir pirmųjų meninių sąvokų žodynas gausėja, kai mokytojai tyrinėjimo metu komentuoja vaizdus, įvardija spalvas, formas, faktūras, estetinius potyrius, tyrinėja vizualaus pasaulio savybes. Spontaniškai kuriamų vaizdų atradimas, stebėjimas, tyrinėjimas perauga į tikslingą grafinių ir spalvinių vaizdų kūrimą – piešimą. Išitraukdami iš mokytojo inicijuojamas kūrybines veiklas, išbando ir tyrinėja įvairias grafines ir spalvinės raiškos priemones ir medžiagas. Vizualinių raiškos priemonių ir įrankių įvairovė, jų tyrinėjimas ir kūrybinis veikimas skatina grafinę ir spalvinę raišką. Piešdami ir kurdami su įvairiomis priemonėmis ir piešimo įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką. Grafinė ir spalvinė raiška lavėja kuriant skirtingomis priemonėmis ir įrankiais, išbandant įvairias grafikos technikas (monotipiją, lino raižinį, grotažas, koliažas), eksperimentuojant su mišriomis technikomis.	Pasiekimų sritis: Meninė raiška Žr. Pasiekimų aprašas, 19 psl. Esminiai gebėjimai: pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti. Pasiekimų srities dėmenys: 1. tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; 2. raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; 3. menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas.

PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS

Logopedas, atsižvelgdamas į individualius vaiko poreikius padeda parinkti smulkiosios motorikos lavinimo užduotis ir priemones, ugdymo(si) būdus. Konsultuoja šeimas, teikia parengtas smulkiosios motorikos lavinimo užduotis darbui namuose.

5.5. „TEATRO RAIŠKA“

Vertybinė nuostata – domisi menų kalbomis, jaučia teatro raiškos džiaugsmą.

Vaidybinės improvizacijos pasitelkiant savo kūno judesius, muzikavimą, spontanišką dainavimą bei kuriant improvizacinius teatro vaidinimus sau ir draugams, plėtoja vaikų kūrybiškumą ir pagilina estetinį pasaulio pažinimą teatro meno formomis.

Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)

Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Žaisdamas reiškia poreikius ir skirtingas nuotaikas, tyrinėja savo kūno ir balso galimybes. Išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu atlikdamas pasirinktą vaidmenį pasitelkia kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas ir priemones.	Pasiekimų sritis: Meninė raiška Žr. Pasiekimų aprašas, 23 psl. Esminiai gebėjimai: pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius

	pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti. Pasiiekimų srities dėmenys: 1. tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; 2. raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; 3. menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	
Vaiko gebėjimai ir ugdymosi kontekstai	Ugdymo(si) pasiekimų sritis
Atlikdami simbolinius vaidmenis, naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiems suaugusiems. Per improvizacinio pobūdžio vaidybą kartu su bendraamžiais ir suaugusiais tyrinėja temas, kylančias iš jų patirčių, vaizduotės, įkvėptas skaitomų literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių. Vaikų literatūra, įvairios teatro meno (lėlių, šokio, cirko ir kt.) formos yra įvairiapusiškai panaudojamos veikloje. Mokytojas palaiko ir paskatina kūrybišką raišką pastebėdamas, įsitraukdamas ir pats ją modeliuodamas. Pažįsta ir patiria teatro meno reiškinius mokykloje ir už jos ribų stebėdami ir dalyvaudami teatro pastatymuose ikimokyklinio amžiaus vaikams: šokio, lėlių, dramos, operos ir kt. Mokykloje skatinami dalintis ir reflektuoti savo patirtis. Drauge su suaugusiais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose (tradicinėse šventėse, pasakų vaidinimuose su lėlėmis ir pan.).	Pasiiekimų sritis: Meninė raiška Žr. Pasiiekimų aprašas, 22 psl. Esminiai gebėjimai: pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tiksliai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti. Pasiiekimų srities dėmenys: 1. tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; 2. raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; 3. menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas.
PARAMA VAIKŲ UGDYMU(SI), MOKYTOJAMS IR ŠEIMOMS	
Logopedas padeda parinkti taisyklingo kalbinio kvėpavimo, garsų tarimo, žodžių prozodijos, rišliosios kalbos, gramatinės kalbos sandaros tikslinimo užduotis. Konsultuoja šeimas vaiko kalbos plėtotei klausimais.	
BENDRAVIMAS IR BENDRADARBIAVIMAS SU ŠEIMA	
Šeimų dalyvavimas šventėse ir renginiuose, lydėjimas į išvykas, edukacijų organizavimas, savanoriškos veiklos, dalyvavimas parodose-projektuose, spektaklio vaidyba, dekoracijų gamyba, pagalba mokantis eilėraščių ar kitų tekstų žodžius, aprūpinimas apranga, dekoracijų gamyba.	

Didelis dėmesys skiriamas patirtiniam ugdymui per STEAM apimant vaiko protą, racionalias žinias, jo pojūčius bei jausmus. Patirtinis ugdymas(is) grįstas tyrinėjimais, eksperimentavimu, atradimais, kūryba ir bendradarbiavimu. Vaikas, kaip jaunas tyrėjas, atradėjas auginamas vidaus ir lauko erdvėse, skatinant intelektualią, kritinio mąstymo reikalaujančią veiklą ir kiekvieno vaiko asmeninę pažangą. Ugdymo procese naudojamos informacinės technologijos žadina vaiko motyvaciją mokytis, patirti, atrasti, plečia mąstymo galimybes. Vaikai tyrinėja ir atranda įvairias technologijų panaudojimo galimybes, ugdo inžinerinį mąstymą, įgytą patirtį panaudoja žaidimuose ir kitose veiklose.

Ugdymo(si) procese vadovaujamosi nuostata, kad kiekvienas vaikas pažangos link juda savo tempu.

Ugdymo turinį rekomenduojama įgyvendinti per ilgalaikius projektus: „Aš ir mane supantis pasaulis“, „Kokia gyvybės kalba?“, „Penki pojūčiai“, „Šalčio kerai“, „Aš mažasis kūrėjas“, „Kas buvo, yra ir bus?“, „Tvarumas mums ir dėl mūsų“, „Ratais, batais per pasaulį“, „STEAM nata – inžinerinė gama“, „Kuo aš būsiu, kai užaugsiu?“, „Kuo kvėpia vasara?“ ar pan.

Ugdymo(si) turinio įvairinimui ir visuminio rezultato siekimui taikomi šie metodai: laisvas žaidimas, kalbinis žaidimas, naratyvinis žaidimas, žaidybinės situacijos, vaizduotės žaidimas, sensorinis žaidimas, judrieji žaidimai, minčių lietus, monologas, dialogas, diskusija, refleksija, savirefleksija, savianalizė, savęs vertinimas, patirtinis mokymas, tyrinėjimas, stebėjimas, eksperimentas, bandymų demonstravimas, projektas, situacijos analizė, įvykio metodas, praktinės užduotys, uždavinių sprendimas, demonstravimas, atpasakojimas, pasakojimas (siužetinis,

aprašomasis, aiškinamasis), aiškinimas (tėvų, grupės svečių, kitų suaugusiųjų klausinėjimas), kartojimo pokalbis, tikrinamasis pokalbis, grupinis pokalbis, euristinis pokalbis, iliustravimas, naudojimas enciklopedija, interneto tinklapių naudojimas, treniruotė, instruktažas, klausimų-atsakymų metodas, probleminis mokymas, problemų sprendimas, techninis konstravimas, loginis įrodymas, paieška pagal schemas, žemėlapių naudojimas, skaitymas, iliustracijų naudojimas, video siužetų peržiūra, interaktyvių programų naudojimas, minčių žemėlapis, minčių lietus, 6 skrybėlių metodas, improvizacija, rolės, simuliacija, situacijų analizė, sniego gniūžtė, schemų naudojimas, darbas komandoje, estafetės, kūrybiniai judesio tyrinėjimai, spontaniški tyrinėjimai, laisvi tyrinėjimai, ir kt.

Naudojant įvairias ugdymo(si) formas – atradimų, istorijų kūrimo, tyrinėjimų, problemų sprendimo, judesių tyrinėjimo stotelės, pažinimo ar bendravimo salos, kūrybinės dirbtuvės, tyrinėjimų, kūrybinė, atradimų, judesio laboratorijos, kūrybinė ateljė, virtuali kelionė, šventė, viktorina, konferencija, projektinė veikla, kasdieninė ugdymoji veikla, ekskursija, išvyka, žygiai, edukacija, nuotolinis ir individualus ugdymas, kūrybinės dirbtuvės, grupinis darbas, varžybos, pasivaikščiojimai, koncertai, parodų ir muziejų lankymas, konkursai, renginiai, sceninės improvizacijos, kino ar spektaklio stebėjimo metu ugdomi vaiko asmeniniai ir socialiniai gebėjimai.

Įstaigos aplinkoje kuriami vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinantys ugdymo(si) kontekstai, kurių bendrakūrėjai yra vaikai. Organizuojant ugdymą, svarbu net tik materialiai, bet ir emocinė aplinka, vaikų ir suaugusiųjų bendravimas grindžiamas abipuse pagarba, pasitikėjimu. Emocinei aplinkai užtikrinti svarbiausia visų bendruomenės narių bendradarbiavimas, susitarimai, vaikų balsas, kuriant grupės taisykles, aplinkas.

Išvykos, edukacijos ir ekskursijos už įstaigos ribų bei šeimų, miesto bendruomenės savanoriška veikla ar socialinių partnerių įvairios iniciatyvos praturtina vaikų patirtį. Vaikams suteikiama galimybė ne tik susipažinti su artimiausia gamtine, socialine ir kultūrine aplinka, bet ir būti drąsiais ir pasitikinčiais savimi, mokėti orientuotis ne tik jau žinomoje, bet ir naujoje aplinkoje. Be to, vaikai tiesiogiai konstruoja savo žinias, veikdami, žaisdami, tyrinėdami, stebėdami, eksperimentuodami, konstruodami ir realizuodami savo idėjas natūralioje aplinkoje. Ugdymo turinio įgyvendinimas organizuojamas taip, kad atitiktų pagrindinius ir prigimtinius vaiko poreikius, sudarytų galimybę atsiskleisti vaiko individualumui ir savitumui visose ugdymo(si) pasiekimų srityse kurių visuma užtikrintų ugdytinio mokyklinę brandą.

Sudarant ugdymosi turinį siūlomi ne visi galimi ugdymosi būdai ar metodai, bet tikslingiausi, paliekant erdvės mokytojui ir vaikui ugdymo(si) situaciją planuoti ir modeliuoti, atsižvelgiant į jo amžių, gebėjimus, poreikius, interesus.

V. VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĘSTINUMAS

Ikimokyklinis ugdymas grindžiamas kiekvieno vaiko pažinimu, ugdymo(si) poreikių pripažinimu, numatant veiklas ir sudarant sąlygas kiekvienam vaikui ugdytis ir tobulėti. Stebėdami ir fiksuodami vaiko ugdymo(si) pasiekimus siekiame: pažinti vaiką ir jo individualybę, išsiaiškinti kiekvieno vaiko poreikius (tame tarpe ir specialiuosius) ir galimybes, nustatyti pasiekimų lygį ir daromą pažangą, padėti vaikui pačiam suprasti kas jam sekasi gerai ir kur reikia pagalbos, pamatyti ir įsivertinti savo darbo veiksmingumą, informuoti tėvus/globėjus ir siekti bendradarbiavimo ir ugdymo perspektyvų.

Pagrindiniai vaiko pasiekimų stebėtojai ir dokumentuotojai yra grupių mokytojai. Vaiko pasiekimų stebėjime ir fiksavime dalyvauja tėvai/globėjai, meninio ugdymo mokytojai ir patys vaikai. Specialiųjų ugdymo(si) poreikių turinčių vaikų pasiekimų vertinime dalyvauja lopšelio-darželio švietimo pagalbos specialistai. Jie teikia rekomendacijas grupių mokytojams, tėvams/globėjams apie vaiko ugdymosi galimybes, perspektyvas, aptaria pagalbos teikimo būdus. Pedagoginei psichologinei tarnybai rekomendavus, sudaromas individualus švietimo pagalbos planas vaikams, kuriems pritaikomas ugdymo turinys.

Vaikų pasiekimai stebimi nuolat; pažanga dokumentuojama tris kartus per metus: mokslo metų pradžioje – pažinties aprašomasis vertinimas (vertiname vaiko „startinę poziciją“, ankstesnės

ugdymo pakopos pasiekimą (-us), ugdymosi programos viduryje – formuojamasis vertinimas (vertiname konkretų pasiekimą – „tarpinę poziciją“), metų pabaigoje – apibendrinamasis vertinimas (vertiname gebėjimų plėtrą, t. y. vaiko ūgtį – „etapo pabaigos poziciją“). Pasiekimai fiksuojami nuolat, kai ikimokyklinio ugdymo mokytojas pastebi naujai atsiradusį ar patobulėjusį vaiko gebėjimą.

Pasiekimų įrodymai renkami nuolat ir įvairiais būdais: stebint ir užrašant, fotografuojant, darant garso ar vaizdo įrašus, kaupiant vaikų darbelius, išsaugant jų skaitmeninę kūrybą, fiksuojant dienyne, kalbantis su tėvais/globėjais, švietimo pagalbos specialistais ir kt. Mokytojai fiksuoja tai ką pastebi „Vaiko dienoraštyje“, savo užrašuose ir kt.. Mokytojai kalbasi ir su vaikais apie tai, ką jie veikia, jaučia, mąsto, kaip jiems sekasi, kas jiems įdomu, ką jie jau žino, geba, ką dar norėtų sužinoti, veikti.

Mokytojai nuolatos teikia vaiką motyvuojantį, įtraukiantį, auginantį grįžtamąjį ryšį. Su vaikais pasidžiaugiama veikla, aptariamas veiklos procesas ir rezultatai, vaikai mokosi patys įsivertinti savo veiklos patirtis ir rezultatus. Vaikų pasiekimai ir pažanga numatytais laiko tarpais (t. y. 2 kartus į metus, rudenį ir pavasarį fiksuojami pasiekimų įrodymai) ir pagal poreikį aptariami su vaiko tėvais/globėjais. Vaikų ugdymosi pasiekimų dokumentavimo, stebėsenos ir surinktos informacijos naudojimo procesai vykdomi laikantis visų etikos reikalavimų.

Pasiekimų rezultatai aptariami individualiuose pokalbiuose su tėvais/globėjais, metodiniuose pasitarimuose, mokytojų tarybos ir įstaigos tarybos posėdžiuose, esant poreikiui vaiko gerovės komisijos posėdžiuose. Grupės vaikų pažanga ir pasiekimai aptariami, analizuojami, panaudojami tėvų/globėjų informavimui, ugdomojo proceso tobulinimui bei vaiko ugdymosi rezultatų gerinimo individualių galimybių numatymui. Informacija apie vaikų pasiekimus kaupiama elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“ bei vaiko pasiekimų aplanke „Vaiko dienoraštis“, kuriame kaupiama visuminė informacija apie vaiko pasiekimus, išryškinanti jo gebėjimų augimą.

Ikimokyklinio ugdymo mokytojas pasiekimų vertinimo dokumentaciją (pasiekimų vertinimo rezultatai, apibendrinimai, vaiko dokumentai) iki einamų metų rugsėjo 1 d. perduoda grupės mokytojoms arba tėvams, jei išeinama iš darželio.

Vaikui pereinant iš lopšelio grupės į ikimokyklinę ir iš ikimokyklinės į priešmokyklinio ugdymo grupę, įvertinami jo gebėjimai ir pasiekimai, įgyti per visą ugdymosi laikotarpį. Siekiant užtikrinti sklandų perėjimą ir dermę tarp ugdymo programų, apibendrinta informacija apie vaiko pasiekimus perduodama priešmokyklinio ugdymo mokytojui. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) tęstinumą užtikrina ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų pasiekimų sričių ir priešmokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų kompetencijų dermė (žr. 2 pav.).

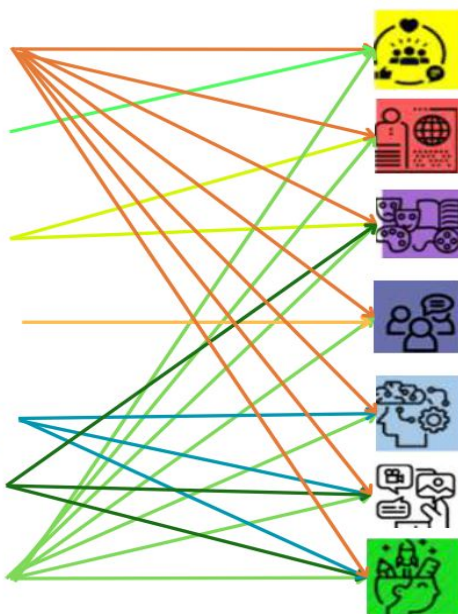
Vaiko galios

Pasitikintis
Besirūpinantis
 savimi ir kitais
Jautrus socialinei ir
 kultūrinei įvairovei
Komunikabilus
Lanksčiai mąstantis
Kūrybingas
Sėkmingai
 besimokantis

Kompetencijos

Socialinė, emocinė ir
 sveikos gyvensenos
Pilietiškumo
Kultūrinė
Komunikavimo
Pažinimo
Skaitmeninė
Kūrybiškumo

2 pav. Ikimokyklinio ugdymo vaiko galių ir priešmokyklinio ugdymo kompetencijų dermė

Suderintos kompetencijas ir vaiko galias sudarančių pasiekimų grupės, pasiekimų turinys, jų augimo nuoseklumas, – ugdymo(si) modeliavimas iš vaiko raidos ir ugdymosi perspektyvos, išskirtinis dėmesys žaidimo pedagogikai ir patirtiniam vaikų ugdymui(si).

Ikimokykliniame ugdyme įgytų pasiekimų visuma sukuria prielaidas vaikui sėkmingai ugdytis kompetencijas, numatytas priešmokyklinio ugdymo programoje. Vaiko priešmokyklinis ugdymas nuosekliai tęsiamas, atsižvelgiant į tai, kurio žingsnio pasiekimus įvairiose pasiekimų srityse jis jau yra įgijęs. Jeigu penkerių metų vaikas nėra pasiekęs penkto pasiekimų žingsnio, jam rekomenduojama dar vienus metus ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą.

INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Jarvis, P. (2001). Mokymosi paradoksai. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
2. Jarvis, P., Holford, J., Griffin, C. (2003). The theory & Practice of Learning. London: Kogan Page.
3. McLeod, S. A. (2019). Constructivism as a theory for teaching and learning. <<https://www.simplypsychology.org/constructivism.html>>.
4. Šmitienė G., Braslauskienė R., Norvilienė A., Vismantienė A. (2020). Patirtinis ugdymas(-is) vaikystėje. KU.
5. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: the Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University.6
6. Ikimokyklinio ugdymo programos gairės: 2023 m. Rugsėjo 4 d. Nr. V-1142. (2024). (Suvestinė redakcija, 2024-02-15)
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/76bb8f404b5911ee8185e4f3ad07094a?jfwid=f5arm3g7r>
7. Universalaus dizaino mokymuisi gairės: mokymosi kelias kiekvienam ir kiekvienai. (2023). Vilnius: Europos socialinio fondo agentūra.
8. Ikimokyklinio ugdymo programos gairių priedas (Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašas (2024).
<https://www.nsa.smm.lt/projektai/wpcontent/uploads/2024/02/Ikimokyklinio-amziaus-vaiku-ugdymosi-pasiekimu-aprasas.pdf>.
9. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogams „Žaismė ir atradimai“, (2022).
<https://www.nsa.smm.lt/2022/01/18/nsa-parengė-rekomendacijas-ikimokyklinio-ir-priesmokyklinio-ugdymo-pedagogams/>.

PRIEDAI

1 priedas

REKOMENDUOJAMOS IDĖJOS UGDYMO TURINIO MODELIAVIMUI

1. UGDYMO(SI) SRITIS „AŠ IR BENDRUOMENĖ“	
1.1 „KAS AŠ“	
Amžiaus tarpsnis	Idėjos ugdymosi gairėms iš vaiko perspektyvos
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Stebi save, mokytoją ir draugus grupėje. Savo poreikius reiškia mimika, gestu, judesiu. Paprašytas atsakyti į klausimą kaip jautiesi? parenka ir parodo emocijų veiduko paveikslėlį. Supranta ir naudoja emocijų veidukus veiklų metu. Susipažįsta su grupės mokytoju, draugais. Kviečiamas vardu reaguoja, rodo pirštu į save. Pažįsta grupės draugus, geba parodyti juos ir nuotraukoje. Žaidžia šešėlių, veidrodžio ir vandens paviršių atvaizdo žaidimus. Supranta nusiramino būdus, esant poreikiui žaidžia palapinėje, nusiramino kampelyje, klausosi ramios muzikos. Spalvina savo vardo raidžių trafaretus, suranda savo raidę, savo rūbus, savo žaislą. Identifikuoja save kaip unikalų asmenį. Iš gamtinės medžiagos sudėlioja savo ir draugo figūrą. Parodo kūno dalis. Grupuoja savo ir draugų drabužius pagal dydį, spalvą ir formą. Atsineša savo ir savo šeimos nuotrauką. Žaidžia žaidimą „Mano šeima“. Parodo savo ir savo šeimos narių emocijas. Atsako į klausimus: Kaip jaučiasi pats? Kaip jaučiasi šeimos nariai? Kaip jaučiasi grupės mokytoja? Žaisdamas siužetinius vaidmeninius žaidimus „Namai“, „Virtuvėje“, „Parduotuvė“, parodo gebėjimą įvairiai reikšti jausmus. Žiūri į save veidrodyje ir eksperimentuoja su savo mimika ir gestais, stebi besikeičiančias emocijas. Tyrinėja savo atvaizdą veidrodyje, rodo ir įvardina veido dalis, mimikas, džiaugiasi savo unikalumu. Daro savo delnų, pėdų įspaudus iš modelino, tešlos, molio, lygina jų dydį su draugų ir grupės mokytojos delnų įspaudais ir t. t.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Supranta raktinius žodžius: veido išraiška, emocija, jausmas. Jaučia ir suvokia save kaip unikalų vienetą, pažįsta savo jausmus, įvardija savo pomėgius, gebėjimus. Pasako kodėl ir kada gali jausti vieną ar kitą emociją. Nurodo savo ir savo šeimos narių panašumus ir skirtumus. Užmezga teigiamus santykius su bendruomene. Fotografuoja savo besikeičiančias emocijas ir aptaria, kada taip jaučiasi. Apvedžioja draugo ir mokytojo, gulinčių ant žemės, kūnus, lygina gautus trafaretus, kalba apie žmogaus kūno pokyčius, metų kaitą. Naudodamas didinamąjį stiklą, tyrinėja savo odą, plaukus, nagus, akies rainelę. Dėlioja žmogaus skeletą iš gamtinės medžiagos, makaronų. Kuria kvėpavimo, virškinimo sistemą iš antrinių žaliavų. Lipdo širdies maketą iš modelino, molio, plastilino. Pasakoja apie kiekvieno žmogaus unikalumą ir t. t.
1.2. „SAVO EMOCIJŲ IR ELGESIO VALDYMAS“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Žiūri edukacinius filmukus apie draugystę, pagalbą silpnesniems, atjautą. Mokosi suprasti savo ir draugų emocijas, tinkamai elgtis žaidimų, bendrų veiklų, popiečio miego metu. Susipažįsta su skirtingomis emocijomis, tinkamomis jų įveikimo strategijomis. Žaidžia situacinius žaidimus su draugu, mokosi valdyti neigiamas emocijas, išlaukti savo eilės, laikytis taisyklių.

	Mokytojo padedamas bando suprasti emocijų ir spalvų ryšį. Aptaria emocijų spalvas: juoda-baimė, geltona-džiaugsmas, raudona-pykštis, mėlyna-liūdesys. Piešia piešinį „Emocijų spalvos“. Spalvų pagalba mokosi parodyti kasdienės savo emocijas. Gamina „Nusiramainimo buteliuką“ (vanduo, aliejus, blizgūs įvairių formų lapeliai). Piešia, klijuoja, dėlioja skirtingas emocijas ant įvairių paviršių, bando jas atpažinti. Pučia muilo burbulus ir, stebėdami draugų emocijas, bando jas atkartoti. Klausosi linksmos ir liūdnos melodijos, parodo judesius.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Kuria lėles ir žaidžia situacinius žaidimus leidžiančius išsakyti savo jausmus. Lipdo, karmo, piešia, klijuoja emocijų veidukus, aptaria jų reikšmes. Maišo spalvas vandenyje, mokosi suprasti galimą emocijų kaitą. Daro kepimo sodos ir acto eksperimentą, vaizduojantį pykčio „išsiveržimą“, mokosi jį suvaldyti. Žaisdami žaidimą „Audra“ stiklainyje su vandeniu, aliejumi ir blizgučiais sukuria emocijų audrą, stebi kaip ji kyla ir rimsta. Vaidina siužetinius emocijų etiudus, filmuoja trumpus vaizdo įrašus, analizuoja. Naudodami kamerą ar veidrodį, stebi savo emocijas skirtingose situacijose. Kalba apie emocijas, jų galią kuriant draugiškus santykius su kitais. Konstruoja įvairius statinius parinkdami spalvas, kurios, jų nuomone, atspindi skirtingas emocijas.
1.3. „AŠ TARP KITŲ“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Supranta raktinius žodžius: draugas(ai), darželis, grupė, mokytoja, žaislai, taisyklės. Klausio mokytojos prisistatymo, išmoksta pasakyti jos vardą. Įsidėmi grupės draugų vardus. Parodo ir pasako draugo vardą. Žiūri savo ir draugų nuotraukas, atpažįsta save ir draugus veidrodyje, kviečia draugus žaisti siužetinius bei stalo žaidimus. Stebi save ir draugus veidrodyje. Grupuoja savo ir draugų drabužius pagal dydį, spalvą ir formą. Žiūri savo ir grupės draugų nuotraukas, parodo draugą, pasako jo vardą. Matuoja draugo ūgį pėdomis arba delnais, skaičiuoja iki 5. Žiūrėdamas į veidrodį piešia save ir draugą. Klijuoja, lipdo savo šeimos narius, lygina juos pagal dydį, apimtis, svorį. Tyrinėja gyvūnus, vabzdžius, paukščius ir jų šeimynas. Lygina gyvūnus pagal dydį, spalvas, svorį. Mokytojo padedami susipažįsta su žmogaus ir gyvūno panašumais ir skirtumais.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Tyrinėja savo ir draugų šeimos nuotraukas, kuria savo šeimos giminės medį, grupės draugų šeimų plakatus. Apibrėžia gulinio draugo kūną, matuoja ūgį įvairiais matavimo būdais bei priemonėmis. Žiūrėdamas į veidrodį piešia save ir draugus. Lipdo, stato, konstruoja savo šeimos narius. Atlieka bandymus įvairiais matavimo prietaisais (sveria, matuoja, lygina draugus). Grupuoja vaikus pagal kiekį, lytį, plaukų, akių spalvą. Piešia draugui ant veido, nugaros. Iš geometrinių formų dėlioja draugo figūrą. Pasako savo vardą, darželio, grupės pavadinimą, savo adresą. Susipažinęs su darželio bendruomenės nariais, jų profesijomis geba užduoti klausimus: Koks jūsų/tavo vardas? Kokia tavo profesija? Ką jūs veikiate darželyje? Pasakoja kuo norėtų būti užaugęs? Pasakoja kur dirba tėvai? Žaidžia su draugais įvairius žaidimus, kuria žaidimų taisykles, kviečia draugus kurti improvizacinius žaidimus. Iš antrinių žaliavų kuria draugo figūrą, maketą ir t. t. Tyrinėja gyvūnus, vabzdžius, paukščius. Kalba apie žmogaus ir gyvūnų gyvenamųjų aplinkų panašumus ir skirtumus. Piešia save ir kitus, matuojasi, lygina akių, plaukų spalvą, kalba apie savo norus, pomėgius, gebėjimus, šeimas, namus, kartu žaidžia ar kuria bendrus darbus.

1.4. „ŽMONIŲ BENDRUOMENĖS“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Varto savo šeimos albumus, įvairių pasaulio autorių knygas, klausosi lietuviškų pasakų, žiūri lietuviškos animacijos filmukus. Mėgdžioja matytų personažų balsus, imituoja veikėjų judesius. Klausosi lietuvių liaudies dainas, bando mušti ritmą, niūniuoti, kartoti melodiją. Klausosi skirtingų kalbų įrašų ir bando atkartoti kelis žodžius. Susipažįsta su pasaulio šalių kalbomis. Apžiūri skirtingų pasaulio šalių žmonių išvaizdą, aprangos detales, skirtingų epochų statinius. Mokytojo padedami lygina, kuo skiriasi kaimo ir miesto aplinkos. Konstruoja tradicinius skirtingų šalių namus iš įvairiausių medžiagų. Piešia, klijuoja, dėlioja iš gamtinės medžiagos etnografinius lietuvių liaudies ornamentus, Lietuvos vėliavą, mokosi pažinti spalvas, formas, dydžius.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Klausosi lietuvių liaudies pasakų, žiūri lietuviškos animacijos filmukus, dalyvauja etnokultūriniuose įstaigos projektuose, bendruomenių renginiuose, rengia trumpus pasirodymus. Tyrinėja pasaulio žemėlapi, susipažįsta ir piešia savo ir kitų šalių vėliavas, herbus, įvairia technika kuria etnografinius rūbūs. Žiūri nuotraukas ar filmukus apie įvairias pasaulio tautas. Mokosi kelių skirtingų kalbų žodžių, šokių judesių, gamina tradicinius pasaulio šalių valgius. Fotoalbumuose, interneto erdvėse apžiūri skirtingų šalių miestus, kaimus, gyvenvietes. Iš antrinių žaliavų konstruoja savo miesto mėgstamiausių ir kitų šalių išpūdingiausių vietų modelius, maketus, kuria žemėlapius. Klausydami įrašų, stebėdami vaizdo medžiagą, dokumentinius filmukus susipažįsta su žymiausiais Lietuvių tautos dailininkais, poetais, muzikantais. Pasakoja kokias emocijas kelia jų kūryba, bando kurti savo eilėraščius, tapyti dailės kūrinius, groti pasirinktą melodiją netradiciniais instrumentais.
1.5. „MŪSŲ PRAEITIS, DABARTIS, ATEITIS“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Klausosi skaitomų knygų apie praeitį, dabartį, ateitį. Stebi metų laikų kaitą, augalų augimo fazes, žmogaus gyvenimo raidos etapus. Mokytojo padedami fiksuoja pokyčius popieriaus lape, kuria paros trukmės veiklų laiko juostą. Savo veiklų nuoseklumą dėlioja paveikslėlių pagalba. Mokytojo padedami mokosi suprasti paros dalis, teisingai parenka paveikslėlius su skirtingų paros dalių veiksenomis (pvz., ryte vaikas keliai, prausiasi, pusryčiauja, eina į darželį, dieną žaidžia su draugais, dainuoja, sportuoja ir pan.) Žaidžia žaidimus su smėlio laikrodžiais (pvz., Per 3 min. pastatyti bokštą iš batų, knygų ir pan.) Matuoja laikmačiu atskirų veiklų trukmę (pvz., Kiek laiko užima nupiešti namą, nuspalvinti trafaretą, nulipdyti saulę ir pan.) Stebi mokytojo rodomus senovinius ir šiandienos žaislus, klausosi pasakojimo apie jų gamybos procesus, naudotas medžiagas, autentiškumą. Konstruoja senovinius žaislus iš įvairių antrinių žaliavų, gamtinės medžiagos ir t. t.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Klausosi pasakojimų apie laiko, amžių, klimato kaitą. Mokosi suprasti gyvybės žemėje atsiradimo etapus, žmogaus evoliuciją. Kuria laiko juostą, atspindinčią praeitį, dabartį ir ateitį. Pavadina paros dalis, teisingai parenka ir įvardija atliekamus veiksmus (pvz., ryte vaikas keliai, prausiasi, pusryčiauja, eina į darželį, dieną žaidžia su draugais, dainuoja, sportuoja ir pan.). Apžiūri rodomus senovinius ir šiandienos žaislus, pasako kuo jie panašūs ir kuo skiriasi, kodėl? Klausosi mokytojo skaitomų knygų apie praeitį, dabartį, ateitį. Konstruoja senovinius ir šiuolaikiškus pastatus, kuria pasaulio žemėlapi

	maketą su atvaizdais, kurie atspindi skirtingus laikmečius. Gamina sieninių, mechaninių, smėlio laikrodžių maketus. Žaidžia kompiuterinius edukacinius žaidimus apie praeitį, dabartį ir ateitį (pvz., žaidimas apie senovės civilizacijas ir šiuolaikinius miestus). Susipažįsta su žymiausiais pasaulio mokslininkais jų išradimais, kuria savo sugalvotus laiko matavimo mechanizmus. Kuria savo sugalvotus praeities, dabarties ir ateities miestus, transporto priemones, žaislus ir t. t. Atranda ir tyrinėja dominančias savo darželio, rajono ir (ar) miesto istorines vietas, įskaitant įvairius paminklus, gamtines erdves, viešąsias skulptūras ir žaidimų aikšteles.
2. UGDYMO(SI) SRITIS „MŪSŲ SVEIKATA IR GEROVĖ“	
2.1. „FIZINIS AKTYVUMAS“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Laisvai juda erdvėje: vartosi, ropoja, atsistoja, bėga, landžioja, šokinėja, laipioja kopėtėlėmis, laipteliais. Žaidžia žaidimus su įvairaus dydžio kamuoliais: ridena, mēto įvairiu atstumu. Mokytojo skatinamas siekia paimti norimo žaislo. Manipuliuoja įvairias žaislais, muzikos instrumentais, knygelėmis Pirštų, plaštakos ir visos rankos judesius lavina mokytojo žaidinamas. Žaidžia pirštukų žaidimus, ploja, renka smulkias detales, spaudo, liečia skirtingus paviršius. Savarankiškai valgo, dėlioja, užsuka, atsuka buteliukus, darinėja dėžutes, namelio, mašinų dureles. Eina, bėga nurodyta kryptimi su visa grupe, lipa laiptais aukštyr žemyn pristatomu žingsniu, laikydamasis turėklo. Ridena, mēto kamuolį draugui, gauda abiem rankom. Moka vaikščioti ir išlaikyti pusiausvyrą eidami sumažinto ploto paviršiumi. Peržengia kliūtis ritmiškai imituodami gyvūnų judesius. Žaidžia įvairius judriuosius žaidimus ir t. t.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Nevaržomai juda, eksperimentuoja, išbando savo kūno judėjimo galimybes: vikrumą, lankstumą, pusiausvyrą, koordinaciją, jėgą. Išbando įvairiausius ėjimo ir bėgimo būdus: eina pasistiebęs, ant pėdos šonų, kulnų; eina ištiesta virve, padėtu lanku; eina aukštai keliant kelius, pusiau pritūpęs, plačiu žingsniu, pristatomuoju, pakaitiniu ar kryžminiu žingsniu, šonu, atbulomis; eina nedideliame aukštyje (suoleliu); bėga aukštai keliant kelius, šonu, atbulomis, įveikdamas kliūtis, bėga įkalnėn, nuokalnėn, kaitalioja bėgimą su ėjimu, sustoja pagal netikėtą signalą, keičia kryptis, bėga greitai, lėtai. Judėjimo džiaugsmą patiria laisvai bėgiodamas, landžiodamas, šokinėdamas, laipiodamas karstynėmis, kopėtėlėmis, laipteliais, žaisdamas su kamuoliais, važinėdamas triratukais, dviratukais. Spontaniškai atlieka veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis, žaidžia įvairius imitacinius bei judriuosius žaidimus. Atlieka įvairius veiksmus rankomis, kojomis: išlaiko kūną statinėje būsenoje, juda (ne) persikeldami erdvėje. Žaidžia komandinius žaidimus, moka laikytis taisyklių, laimėti ir pralaimėti, derina judesius, judėjimo būdus, sutelkia ir perkelia dėmesį į regimus ir girdimus signalus. Patys inicijuoja ir noriai įsitraukia į mokytojo siūlomas veiklas, improvizuoja, fantazuoja, ieško neįprastų pozų, judesiais perteikia pasakų herojų charakterius, gyvūnus. Judėdami ribotame plote juda saugodami save ir kitą. Akių-rankos koordinaciją lavina dėliodami, konstruodami, verdami, piešdami ir kt. Žaidžia judriuosius žaidimus. Ritmiškai atlieka viso kūno judesius. Greitai, vikriai, bėgioja vingiais, šokinėja abejomis kojomis vietoje, per kliūtis. Žaidžia žaidimą „Pora – ne tvora“, moka judėti poroje (sėdint, stovint, gulint ir kt.) ir t. t. Judesių koordinacija, orientacija erdvėje, vikrumas,

	greitumas, jėga tobulėja žaidžiant su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais: ridena, mēto įvairiu atstumu, visa jėga ar panaudodamas reikiamą jėgą tikslui pasiekti, gaudo.
2.2. „SVEIKA MITYBA“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Susipažįsta su sveikatai palankiu maistu. Klausosi mokytojo komentary, varto maisto turinio knygas, kavinių meniu, apžiūri įvairių maisto produktų korteles, tyrinėja reklamines parduotuvių skrajutes. Tyrinėja, liečia, uosto, ragauja skirtingų skonių vaisius ir daržoves, bando juos atpažinti. Maisto produktus grupuoja pagal skonį, dydį, formą. Parodo produktų kiekį pirštais ar pasako skaičių. Grupuoja daržoves ir vaisius pagal spalvą, dydį, formą. Štampuoja daržovėmis ant popieriaus lapo, konstruoja daržovių ir vaisių piramides, bokštus, dėlioja įvairias geometrines figūras. Atlieka eksperimentus su daržovėmis. Stebi kaip keičiasi išvirto kopūsto spalvos į jį įlašinus sodos, citrinos, kokia spalva nusidažo vanduo įmerkus į jį burokėlių, skęsta ar neskęsta daržovių griežinėliai. Spaudžia geometrines formas tešloje. Piešia naudodami natūralius iš daržovių sulčių pagamintus dažus. Pjausto maisto produktus, daržoves ir jų muliažus, pirštais parodo ar pasako gabaliukų skaičių. Žaidžia siužetinius maisto gaminimo žaidimus. Iš vaisių ir daržovių veria verinukus, ruošia maistą: tepa, laužo, mirko, maišo. Klausosi mokytojo pasakojimo apie maisto produktus, jų savybes, spalvas, formas, žiūri paveikslėlius, supranta raktinius žodžius: skonis, kvapas, spalva, akys, matyti, ausys, girdėti, tyliai, garsiai, nosis, burna, pirštai, kietas, minkštas. Žaidžia uoslės ir skonio pojūčius lavinančius žaidimus.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Dėlioja sveiko maisto piramidę. Žaidžia žaidimą „Mano virtuvė“. Piešia, lipdo, klijuoja sveiko maisto lėkštę. Pasakoja kokie produktai yra naudingi ir kodėl?. Diskutuoja iš kur ir kaip atsiranda maistas, kurias daržoves valgome žalias, kurias reikia virti, kepti, troškinti. Žaidžia žaidimus „Parduotuvė“, „Ūkininko turgus“, „Vaisių ir daržovių krautuvėlė“. Lankosi turguje, maisto prekių parduotuvėje, perka daržoves, maisto produktus. Žaidžia siužetinius žaidimus grupėje: „Mažasis daržininkas“, „Ūkininko krautuvėlė“, „Atspėk kas tai?“. Sodina įvairias daržoves, vaistines žoleles. Ragauja, uosto, sveria, matuoja maisto produktus. Grupuoja saldžius, rūgščius, karčius, sūrius produktus. Atlieka įvairias STEAM veiklas: spalvina obuolį dažų mišiniu. Spaudžia vaisių, daržovių sultis, ragauja, įvardina skonius, spalvas, kvapą. Stato, konstruoja įvairius vaisių ir daržovių statinius, veria verinukus, kepa pyragus, keksiukus, įvairių formų sausainius, gamina salotas. Tyrinėja vandenį, susipažįsta su vandens nauda, savybėmis. Supranta raktinius žodžius: akys, matyti, ausys, girdėti, klausyti, kurčias, tyliai, garsiai, nosis, kvapas, burna, ragauti, rūgštus, saldus, skanus, oda, pirštai, paviršius, kietas, minkštas. Mokosi elgesio, stalo serviravimo taisyklių. Žaidžia režisūrinius vaidmeninius žaidimus „Kavinėje“, „Šventiniai pietūs“, „Restorano padavėjas“. Gamina maistą pagal pasirinktą meniu, pristato produktus, ragauja, aptaria skonius, kvapus, išvaizdą. Klausosi skaitomų tekstų ir pasakojimų apie maisto tausojo svarbą, pasaulinės maisto stygiaus problemas.
2.3. „MANO DIENOS RITMAS“	
Ankstyvasis	Klausosi mokytojo pasakojimo apie dienos ritmą grupėje. Susipažįsta ir

ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	dėlioja kasdienių dienos ritualų korteles, padedančias suprasti paros dalių kaitą. Dienos ritmo pajautą atpažįsta kasdienių veiklų metu pagal kūno siunčiamus signalus ir mokytojo komentarus. Atlieka kasdienes pasikartojančius ritualus padedančius orientuotis dienos laike. Mokytojo padedamas dėlioja paveikslėlius eilės tvarka žymėdamas, ar tai buvo aktyvi, ar rami veikla. Parodo, vaizduoja, pavadina dienos ir nakties objektus esančius danguje. Parodo, pavadina laiko matavimo prietaisus. Paveikslėlių pagalba parodo, pasako ką veikė, veikia, ką veiks. Žino paros dalis (diena ir naktis), stebi paros dalių kaitą, mokytojo padedamas žymi „stebėjimo kalendorių“. Žaidžia spalvų žaidimus (naktis-tamsios spalvos, diena-šviesios spalvos) Vaizduoja dienos ir nakties simbolius meninėse veiklose ir t. t.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Dėlioja dienos eigą vaizduojančius serijinius paveikslėlius. Komentuoja ką mato paveikslėliuose, įvardija dienos ir nakties požymius, veiksenas. Vaizduoja dienos ir nakties simbolius dailės veiklose: piešia, lipdo, aplikuoja. Atlieka STEAM veiklas: tyrinėja saulės atspindžius veidrodyje, mėnulio paviršius folijos rutuliukuose, kuria žvaigždynus ant juodo popieriaus su LED lemputėmis. Žaidžia įvairius žaidimus susijusius su raktiniais žodžiais: saulė, diena, naktis. Įvardija praėjusios, esamos, būsimos dienos veiklų seką. Mokytojo padedami susikuria ritualus prieš miegą ir t. t. Fiksuoja dienos ritmą sukurtuose kalendoriuose, pažymi ką šiandien ketina veikti, o vakare reflektuoja, ar pavyko tai įgyvendinti. Pasakoja kokios nuotaikos vyravo dienos eigoje. Paaškina nuotaikų, jausmų, emocijų atsiradimo priežastį. Išvardina savaitės dienas, mėnesius, metų laikus, kalendorines šventes, laiko matavimo prietaisus. Kuria grupės dienotvarkę.
2.4. „KŪNO ŠVARA IR APLINKOS TVARKA“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Susipažįsta su prausyklos patalpa, apžiūri higienos priemonės, sužino jų paskirtį. Padedami mokytojo mokosi jomis naudotis. Žaidžia žaidimus su vandeniu, įtvirtina kūno priežiūros įgūdžius: plaunasi, šluostosi, valosi, šukuojasi. Stebi eksperimentą vanduo + pipirai + muilas, bando suprasti, kad muilas apsaugo nuo bakterijų. Veiklų metu imituoja aplinkos valymo, plovimo veiksmus. Žaidžia siužetinius žaidimus su lėlėmis, jas maudo, rengia, maitina. Susitvarko savo žaidimų erdvę, darbo vietą, edukacinių veiklų patalpą. Klausosi dainelių, eilėraščių apie švarą, tvarką. Mokosi apsirengti, nusirengti, apsiauti, nusiauti batus. Žaidžia žaidimus: „Drabužėlių spinta“, „Aprenk draugą“, „Ką dėsi į spintą?“. Mokosi drabužius tvarkingai susidėti ant kėdutės. Atskiria savo ir draugų drabužius, avalynę. Valosi dantis, mokosi naudotis tualetu. Su mokytojo pagalba iš antrinių žaliavų gamina, rūbus lėlėms, barškučius muzikinei veiklai.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Savarankiškai naudojasi prausykla, tualetu. Žino higienos priemonių paskirtį ir naudą. Įvairių prevencinių sveikatos saugojimo veiklų metu įtvirtina žinias apie bakterijų sukeltas ligas. Atlieka eksperimentus, įrodančius žalingą gazuotų gėrimų poveikį organizmui. Geba paaškinti kokie produktai kenkia sveikatai. Žaisdami imituoja plovimo, valymo, tvarkymosi veiksmus. Pasakoja apie savo aplinką, ištraukia į veiklas susijusias su grupės ir lauko aplinkos tvarkymu. Diskutuoja, ieško sprendimų kas padeda gamtą išlaikyti švarią ir tvarkingą. Rūšiuoja antrines žaliavas, moka susitvarkyti savo žaidimo vietą. Dėlioja dėlionės, dainuoja daineles, deklamuoja eilėraščius. Žaidžia žaidimus su lėlėmis, įtvirtina rengimosi, prausimosi įgūdžius.

	Dalyvauja STEAM veiklose: kuria vandens valymo įrenginius, „Šiukšlių robotą“, iš LEGO kaladėlių konstruoja šiukšliavežes. Atlieka eksperimentą „Saulės energija ir ledukai“ (ledo kubelius deda ant įvairių paviršių ir stebi procesus). Sveria, matuoja, lygina antrines žaliavas, iš popierinių dėžių, gamtinės medžiagos, medinių pagaliukų stato tiltus, namus, miestus ir t. t.
2.5. „SAUGAUS ELGESIO ĮPROČIAI“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Klausosi istorijų, pasakojimų, žiūri paveikslėlius apie daiktus, galinčiu kelti pavojų sveikatai. Stebi vaidybines situacijas apie nesaugų elgesį, jo pasekmes. Mokosi suprasti koks elgesys yra netinkamas ir ko reikėtų vengti. Rūšiuoja daiktus, korteles pagal kategorijas „saugu“ ir „nesaugu“. Su mokytojo pagalba iš folijos ir kitų šviesą atspindinčių medžiagų kuria atšvaitus. Parodo, pasako kur reikia ieškoti pagalbos ištikus nelaimei. Susipažįsta su kelio ženklais, jais manipuliuoja siužetinių žaidimų metu. Žaisdami mokosi saugiai vaikščioti, bėgioti saugant save ir draugus.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Pasakoja kokie pavojai tyko gatvėje, miške, prie vandens telkinių. Žino kaip bendrauti su nepažįstamais žmonėmis. Diskutuoja koks elgesys, veiksmai kelia pavojų sau ir aplinkiniams. Paaškina netinkamo elgesio pasekmes. Judriųjų žaidimų metu saugo save ir bendraamžius. Dalyvauja įvairiuose prevenciniuose renginiuose, susipažįsta su 112 pagalba teikiančių žmonių profesijomis. Pažįsta kelio ženklus, pasako jų reikšmes. Gamina kelio ženklus, atšvaitus, naudoja antrines žaliavas ir gamtinę medžiagą. Žiūri saugaus elgesio gatvėje, vandenyje, ant ledo filmukus, varto knygas, paveikslėlius, klausosi pasakojimų apie tinkamą elgesį gaisro metu. Pažįsta šviesoforo spalvas, žaidžia eismo gatvėje žaidimus. Diskutuoja kaip reikia elgtis atsitikus nelaimei, atsidūrus nesaugiose situacijose. Mokosi saugaus elgesio, eismo taisyklių. Įtvirtina žinias STEAM ir inžinerijos veiklose: kuria kelių, sankryžų ir perėjų maketus, konstruoja automobilius, iš kartono ir LED lempučių gamina šviesoforą, iš LEGO kaladėlių kuria „Gelbėtoją robotą“, iš medinių pagaliukų ir plastilino stato ligoninės, policijos, gaisrinės tarnybų pastatus, iš antrinių žaliavų gamina telefonus, kuriais būtų galima išsikviesti pagalbą ir t. t.
3. UGDYMO(SI) SRITIS „AŠ KALBŲ PASAULYJE“	
3.1. „KALBOS SUPRATIMAS“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Žaidžia įvairių aplinkos garsų žaidimus (pvz., paukščių čiulbėjimas, vėjo pūtimas, lapų čežėjimas, miško ošimas, gyvūnų riaumojimas ir pan.). Atpažįsta aplinkos garsus, parodo atitinkamas korteles. Naudodami žaislus kartoja jų skleidžiamus garsus, garsažodžius. Žaidžia stalo žaidimus, parodo aplinkos daiktus, gyvūnus, pavadina juos žodžiu. Varto knygas, parodo paveikslėliuose vaizduojamus objektus, atsako į klausimus: kas tai? kokios spalvos? kokio dydžio?. Klausosi ir kartoja dainų melodijas fragmentus, ketureilių žodelius. Ploja, beldžia, trypia kojomis ritmą. Grupuoja paveikslėlius į kategorijas (pvz., gyvūnai, vaisiai, transporto priemonės). Mokosi įvardinti paveikslėliuose vaizduojamus daiktus. Žaidžia su interaktyviomis knygomis, žaislais. Pamėgdžioja įvairius aplinkos garsus (pvz., gyvūnų balsus, gamtos reiškinių garsus). Žaidžia emocijų žaidimus. Dėlioja korteles su istorijos sekos nuotraukomis, išvardina veiksmų eigą. Žaidžia žaidimus su objektų žymėjimu simboliais (pvz., žaislai su raidėmis

	arba skaičiais). Atpažįsta simbolius ir geba susieti juos su daiktais. Mokosi suprasti mokytojo balso toną, stiprumą, vykdo vienos ar kelių pakopų prašymus.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Žaidžia raidžių simbolių žaidimus. Kuria rišlius pasakojimus pagal siužetinius ir serijinius paveikslėlius. Naudodami konstrukcinius žaislus (pvz., LEGO kaladėlių), kuria įvairias istorijas, moka pasakoti. Varto knygas su iliustracijomis, atsako į klausimus, kuria pasakojimus. Žaidžia situacinius žaidimus: „Parduotuvėje“, „Bibliotekoje“, „Kavinėje“, mokosi sudaryti gramatiškai taisyklingus sakinius. Žaidžia žaidimus skatinančius atpažinti ir teisingai naudoti simbolius (pvz., žemėlapių žymės, kelio ženklai). Klausosi dainų, eilėraščių, kartoja žodžius, mokosi belsti ritmą. Naudodami skaitmeninius įrankius, kuria pasakojimus su tekstu, vaizdais ir garsais. Žaidžia emocijų žaidimus. Supranta ir atlieka žodines kelių pakopų instrukcijas (pvz., „Paimk raudoną kamuolį ir padėk į po stalą“). Lavina foneminę klausą - išgirdę nurodytą garsą reaguoja sutartiniu ženklu. Kuria pasakojimus, atpasakoja pasakas, mokosi eilėraščių. Dalyvauja grupinėse veiklose, kuriose aktyviai bendrauja. Klausosi amžių atitinkančių ir šiek tiek sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių (laiškų, raštelių). Vartoja pajuokavimus, dviprasmybes turinčių žodžius, frazeologizmus, vaizdingai kalba, vartoja perkeltinės reikšmės žodžius, skaito meninius tekstus, juos klauso, aptaria, atpasakoja, vaidina, iliustruoja ar perteikia kita forma. Klausosi gyvai pasakojamų ir įrašytų (televizijos, radijo, kompaktinėse plokštelėse, internete) įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, taip pat savo ir kitų vaikų kalbos įrašų. Girdėdami mokytojo parinktų kitų kalbų (ne gimtosios) garso įrašus, tarmes, svečių iš kitų šalių kalbą, matydami bendravimą ar patys bendraudami gestų kalba, susipažįsta su kalbų pasaulio įvairove, supranta kalbą kaip simbolių, žyminčių daiktus, reiškinius, veiksmus ir kt., prasmę. Įsitraukia į alternatyviąją komunikaciją (pavyzdžiui, veiklas, kuriose naudojami bendravimo paveikslėliai), kūrybiškai naudojasi gestais reikšdami emocijas ir poreikius, bendradarbiaudami. Nežodinės kalbos suvokimas yra palaikomas ir skatinamas mokytojui pasitelkiant papildomas priemones, pavyzdžiui, emocijų korteles, sutartinius ženklus. Kalbasi apie skaitomo teksto prasmes, spaudinių iliustracijas, nuotraukas, lauko erdvėse pastebimus ženklus, užrašus, skelbimus.
3.2. „KALBINĖ RAIŠKA“	

Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Klausosi įvairių aplinkos garsų (pvz., plojimo, barškėjimo, vandens lašėjimo), mokosi juos atpažinti, įvardinti. Liečia įvairius paviršius, bando apibūdinti jų savybes (minkštas, šaltas, šiurkštus). Mėgdžioja gyvūnų skleidžiamus garsus, mokosi teisingai parinkti gyvūnų korteles. Lavina girdimąjį suvokimą: bando atspėti garsą skleidžiantį daiktą (pvz., varpelis, būgnas, dūdelė, šaukštas), transporto priemonę (pvz.: traukinys, motociklas, dviratis), mokosi įvardinti oro reiškinius (pvz., „lyja“, „vėjas pučia“, „medžiai ošia“), teisingai parinkti paveikslėlius. Naudoja garso korteles ar programėles, kurios moko taisyklingo garsų ir žodžių tarimo. Pakartoja skiemenų eiles, plodami kartoja dviskiemenius žodžius. Žiūri trumpus animacinius filmukus, įvardina veikėjus, veiksmus, emocijas. Klausosi dainelių ir kartu su mokytoja atlieka judesius. Stato įvairius statinius, suteikia pastatams pavadinimus (pvz., „Parduotuvė“, „Mano namas“). Stato tiltus, labirintus, tunelius, pasako, kas jais juda ir ką sutinka keliaudami. Piešia, klijuoja, lipdo skirtingų emocijų veidukus, mokosi įvardinti savo emocijas („Aš laimingas“, „Aš piktas“). Piešia dalį paveikslėlio (pvz., gyvūno uodegą), pavadina gyvūną. Dekoruoja savo vardo raides, mokosi jas pažinti. Žaidžia teatrą, improvizuoja pirštų dydžio lėlėmis, kuria trumpus dialogus. Žaidžia žaidimus „Atspėk kas maišelyje?“, „Kas pasislėpė?“, „Užsimerk ir trauk“. Inicijuoja pokalbius, savarankiškai įsitraukia į draugo siūlomas veiklas grupėje ir lauke. Domisi supančia aplinka, įvardina objektų pavadinimus, veiksmus, būsenas. Kantriai išklauso draugo, lėtai aiškiai kalba. Klausosi tekstų, eilėraščių, pasakų skaitymo, istorijų pasakojimo.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Atlieka įvairius eksperimentus, geba pakomentuoti ką mato. Stebi orą lauke, fiksuoja pokyčius kalendoriuje, aptaria orų pokyčius su grupės draugais. Klausosi gamtos garsų (lietaus, vėjo, paukščių), kuria rišlius pasakojimus apie gamtos reiškinius. Tyrinėja dirvožemį, stebi ir apibūdina jo gyventojus. Daro eksperimentus su šviesa ir tamsa, apibūdina, kas jiems būdinga. Naudoja interaktyvias istorijos kūrimo programėles, kuria trumpus pasakojimus. Daro savo kurtų istorijų balso įrašus, juos analizuoja, taiso žodžių tarimo klaidas. Žiūri animacinius filmukus apie emocijas, analizuoja, diskutuoja, kuria savo sugalvotas istorijas. Stato įvairius statinius iš antrinių žaliavų ar gamtinės medžiagos, kuria pasakojimus apie juos. Konstruoja savo transporto priemonę iš įvairių medžiagų ir pasakoja, kaip ji veikia. Gamina teatro lėles, stato lėlių spektaklius, vaidina grupės draugams. Piešia, klijuoja, dėlioja emocijų veidukus, įvardina jų reikšmes. Žaidžia muzikinius žaidimus, mokosi groti įvairiais instrumentais, kuria liūdnas ir linksmas melodijas. Piešia ant akmenukų raides, simbolius, dėlioja žodžius, atlieka žodžių garsinę analizę bei sintezę, mokosi skaityti. Stengiasi sudaryti gramatiškai taisyklingus sakinius, suprantamai reikšti mintis. Šnekamojoje kalboje vartoja prielinksnius, apibendrinančias sąvokas, priesaginius, mažybinius žodžius. Esant poreikiui naudoja alternatyviosios komunikacijos priemones: simbolius, nuotraukas, grafinius paveikslėlius. Klausosi skaitomų, pasakojamų, vaidinamų tekstų ir siužetų, įgarsintų filmukų ar pasakų, pats juos atpasakoja, perkuria, pratęsia, suvaidina, iliustruoja, deklamuoja, kalbasi su mokytoju apie teksto turinį ir prasmes, sieja tekstą su vizualia medžiaga. Skaito knygas, kalbasi apie skaitomas ar pasakojamas istorijas, diskutuoja apie atliktą veiklą, patirtą nuotyki, žiūrėtą filmą, girdėtą pasaką, pasakoja istorijas, kuria

	pasakojimus, kalbasi apie tai, ką norėtų patirti ir veikti. Įsitraukia į įvairias mokytojo siūlomas veiklas, susijusias su galimybe piešti ir rašyti, pavyzdžiui: „rašo“ žinutę ar laišką piešiniu, kopijuoja matomus simbolius, raides, žodžius, kuria savo ženklus ir simbolius, puošia ir apipavidalina užrašytas raides ar ženklus, siedamas juos su realiais objektais. Mokydamasis rašinėti, veikia kūrybiškai: iš akmenėlių, gilių, kaštonų dėlioja simbolius ir raides, pagaliuku rašo ant smėlio, kreidelėmis – ant asfalto, rengia simbolių, piešinių, ženklų „laiškus“ gamtos gyvūnams, kuria knygeles, kūno kalba vaizduoja raides, žodžius, kuria istorijas apie raides ar garsus, stato ir konstruoja simbolius, raides. Suaugusiojo padedamas piešiniuose ir po darbeliais rašo atskiras raides, savo vardą, paprastus žodžius. Iliustruoja pasakas, pasakojimus, filmukus, iliustracijose įrašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Rašytinės raidės gebėjimus ugdosi atspausdindamas raides skaitmeniniuose įrenginiuose, rašydamas spausdintines raides ar skaitmenis ranka ir kompiuteriu.
--	---

3.3. „KALBŲ ĮVAIROVĖS SUVOKIMAS IR KALBINĖS TAPATYBĖS FORMAVIMASIS“

Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Varto įvairių pasaulio šalių knygas. Klausosi dainelių įvairiomis kalbomis, bando pakartoti žodžius. Žiūri pasaulio šalių edukacinius filmukus, susipažįsta su skirtingų tautų autentika. Stato „žodžių“ bokštą, deda kaladėlę, atkartoja mokytojo ištartą žodį kita kalba. Piešia, dėlioja, lipdo, klijuoja įvairių pasaulio kalbų raides. Piešia mėgstamus lietuvių liaudies pasakų personažus, mokytojo padedami pasako juos angliškai, latviškai, lenkiškai. Dainuoja lietuvių liaudies sutartines, lopšines, daineles. Klausosi lietuvių ir pasaulio šalių muzikos kūrinių, mokytojo padedami ritmuoja liaudies instrumentais.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Varto pasaulio šalių knygas, nuotraukų fotoalbumus, spaudą. Klausosi pasakų skirtingomis kalbomis, bando pakartoti žodžius. Žaidžia IT žaidimus įvairiomis kalbomis, mokosi pažinti raides, suprasti žodžius. Naudojasi išmaniosiomis knygomis, kurios taria žodžius įvairiomis kalbomis. Klausosi skirtingų kalbų dainelių, bando jas išmokti. Naudoja garso įrašymo įrankius, ieško skirtingų kalbų garsų panašumų ir skirtumų. Stato tiltus iš įvairių medžiagų ir kiekvienam suteikia pavadinimą kita kalba. Konstruoja miestą, kuriame kiekviena gatvė turi pavadinimą skirtinga kalba. Stato laivą, ant kurio burės užrašomi pasisveikinimai skirtingomis kalbomis. Kuria namą, kurio kambariai turi pavadinimus keliomis kalbomis. Rašo savo vardą įvairiomis kalbomis, puošia jį spalvomis ir simboliais. Kuria plakatą su įvairių pasaulio šalių pavadinimais. Piešia, klijuoja, dėlioja skirtingus emocijų veidukus, pasakoja apie savo emocijų kaitą dienos eigoje. Klausosi pasaulio šalių muzikos kūrinių, mokosi žodžių, žaidžia ritminius žaidimus.

4. UGDYMO(SI) SRITIS „TYRINĖJU IR PAŽIŪSTU APLINKĄ“

4.1. „MANE SUPANTYS DAIKTAI“

Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Susipažįsta su grupėje ir lauke esančiais objektais. Grupuoja daiktus pagal paskirtį, spalvą, formą, medžiagiškumą. Dėlioja spalvotus daiktus į skirtingomis spalvomis pažymėtas dėžutes, suskaičiuoja kiek kiekvienoje dėžutėje yra daiktų. Ieško grupėje ir lauke įvairių formų daiktų, liečia skirtingus jų paviršius, parodo ir pavadina daiktus. Daro skirtingų spalvų kempinėlių antspaudus ant popieriaus lapo. Groja puodais, mediniais šaukštais, plastikiniais indais. Tyrinėja įvairius maisto produktus, kvapnias
--	--

	žoleles, mokytojo padedami lygina kvapus, skonius. Ragauja vaisius ir daržoves, rūšiuoja juos pagal spalvą, dydį, formą. Liečia aštrius, karštus, šaltus, švelnius, šiurkščius, kietus, minkštus paviršius. Čiupinėja rankomis smėlį, miltus, kruopas. Liečia spalvotus ledukus, stebi, kaip jie tirpsta, aptaria jų spalvą ir būvį. Varto knygas su transporto priemonėmis, jas grupuoja pagal spalvą, dydį, paskirtį. Susipažįsta su transporto priemonių skleidžiamais garsais (policija, greitoji, gaisrinė), mokosi juos atpažinti ir imituoti. Įgyvendina inžinerinius sumanymus, kuria mini miestą iš dėžučių, popieriaus, lipdukų ir t. t. Žaidžia žaidimą „Pėdsakų spaudai“ – eksperimentuoja su dažais ir įvairiais paviršiais (pvz., automobilio ratais, rankytėmis ar augalais). Atlieka STEAM veiklas su vandeniu, smėliu. Maišo vandenį su smėliu, stebi rezultatą, panardina įvairius daiktus ir stebi, kurie skęsta, o kurie plūduriuoja.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Kuria „tyrinėjimo kampelį“. Kaupia gamtinę medžiagą (akmenukai, lapai, šakelės), įvairios tekstūros, formų, dydžių daiktus (kaladėlės, sagos, audinių skiautės). Rūšiuoja daiktus pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, aiškinasi panašumus ir skirtumus. Fiksuoja tyrimų rezultatus fotografuoja, piešia, kuria įvairius stebėjimo kalendorius. Pasiruošę dėžę su kartoniniais ritinėliais, dėžutėmis, kamšteliais vykdo inžinerinius iššūkius: „Kaip pastatyti aukščiausią bokštą?“, „Kaip sukurti transporto priemonę?“. Modeliuoja, jungia daiktus, testuoja jų stabilumą, dalinasi idėjomis. Fiksuoja savo kūrinius, fotografuoja, filmuoja, piešia gamybos schemas. Lauke ieško gamtinių medžiagų, renka ir jas rūšiuoja. Lygina skirtingos tekstūros daiktus (lygus akmuo, šiurkšti žievė), tiria kaip jie pasitarnauja konstravimo procese. Iš gamtinės medžiagos kuria įvairias kompozicijas. Geba užduoti ir atsakyti į klausimus apie aplinkos objektus: „Kodėl kai kurie daiktai plūduriuoja?“, „Kodėl metalas šaltas?“. Tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus, lygina, aptaria panašumus ir skirtumus, pasakoja jų atsiradimo kelius, naudojimo paskirtį. Žaidžia žaidimą „Mažieji tyrinėtojai“, tikslas - nustatyti pasirinktų daiktų kilmę (gamtos ar žmogaus sukurtas). Atlieka eksperimentus su gamtos objektais: stebi, kaip jie reaguoja į šviesą, vandenį, šilumą. Tyrinėja, kaip skirtingos medžiagos (pvz., medis, metalas, plastikas) keičia savo būvį skirtingomis sąlygomis. Žaidžia žaidimą „Istorijos sekliai“. Tyrinėja skirtingų laikotarpių daiktus, kuria savo „laiko kelionės“ istorijas. Lygina senus ir naujus daiktus, jų išvaizdą, paskirtį (pvz., senas telefonas ir šiuolaikinis). Diskutuoja, kaip ir kodėl daiktai keičiasi laikui bėgant, ir kaip tai veikia mūsų gyvenimą. Žaidžia su edukaciniais robotais ir programėlėmis, atlieka įvairias kodavimo užduotis. Tyrinėja, kuo tos pačios rūšies daiktai skiriasi vieni nuo kitų (pavyzdžiui, kamuoliai skiriasi dydžiu, svoriu, spalva) ir nuo kitos rūšies daiktų (pavyzdžiui, kamuoliai forma skiriasi nuo knygų). Apžiūrinėdami iš visų pusių, viršaus, apačios, liesdami, uosdami, atpažįsta daiktus pagal požymius: spalvą, tekstūrą (lygus, šiurkštus, švelnus), formą (apvalus, kampuotas, pailgas), kvapą, ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą. Mokytojui padedant, gretina realius daiktus ir jų atvaizdus iš skirtingos perspektyvos (iš šono, viršaus, apačios, šešėlio), pradeda suprasti jų vaizdavimą plokštumoje (pavyzdžiui, planas). Daiktų dydį tyrinėja, bandydami apimti delnais, apglėbti, gretindami su savo ūgiu. Tyrinėja gamtos ir žmogaus sukurtus daiktus, varto enciklopedijas, klausosi informacinių tekstukų, stebi tikslingai parinktus vaizdo įrašus, aiškindamiesi gamtos objektų (jie auga, daugelis juda, jiems reikia maisto ir pan.) ir žmogaus sukurtų daiktų skirtumus, domisi, kaip yra kuriami daiktai, kiek reikia pastangų ir išmanymo juos kuriant, ir pradeda suvokti, kad žmogaus sukurtų daiktų kaitą lemia mokslo ir technologijų

	pažanga. Drauge su mokytoju aiškina, kaip daiktai keitėsi, kokie jie buvo seniau, kokie dabar, kaip tobulėjo, kaip žmogus juos pritaikė savo poreikiams. Jie lygina praeities ir dabarties daiktus, komentuoja jų išvaizdą, paskirtį, kaip veikia, iš ko pagaminti. Supranta, kad tos pačios paskirties daiktas (pavyzdžiui, stalas) gali būti pagamintas iš medžio, metalo, plastiko.
4.2. „GYVYBĖ“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Tyrinėja augalus ir gyvūnus, grupuoja juos pagal dydį, spalvą, svorį. Susipažįsta su augalų dalimis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos), gyvūnų gyvenamąją vietą, mitybą. Sodina ir prižiūri augalus, stebi, kaip jie auga, fiksuoja jų pokyčius. Renka gamtinę medžiagą (lapus, akmenis, sėklas), grupuoja pagal spalvą, formą, dydį. Piešia, klijuoja, lipdo, dėlioja augalus, parodo ir pavadina juos paveikslėliuose. Stebi gyvūnus (paukščius, vabzdžius), jų elgesį (kur jie gyvena, ką valgo). Varto knygas, žiūri animacinius filmus apie gyvūnus. Geba juos pažinti, parodyti, pavadinti. Stebi, tyrinėja vaivorykštę, imituoja perkūniją ir lietų. Piešia, klijuoja, lipdo vaivorykštę, mokosi parodyti ar pasakyti jos spalvas. Žaidžia „Šešėlių žaidimus“. Liečia skirtingų paviršių medžiagas, tyrinėja jų savybes. Žaidžia „Muilo burbulų“, „Oro gaudyklės“ žaidimus. Kuria meninius darbelius oro burbulų pagalba. Mokytojo padedami susipažįsta su žmogaus gyvenimo etapais.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Pažįsta augalus, gyvūnus, žino jų pavadinimus, gyvenamas aplinkas, mitybos įpročius. Stebi kaip gyvūnai juda (skraido, šokinėja, bėga), kaip auga augalai, kokios sąlygos reikalingos. Daro eksperimentus su augalais, sodina juos skirtingose aplinkose, lygina, fiksuoja pokyčius. Stebi vaivorykštę, tyrinėja, kaip šviesos spinduliai pereina per skaidrią terpę, sudarydami spalvų spektrą. Gamina spalvų mišinius, eksperimentuoja su šviesa ir tamsa, stebi jų kaitą. Žaidžia „Šešėlių teatrą“. Saulėtą dieną tyrinėja gamtos objektų šešėlius, kuria juos pasitelkdami įvairius daiktus ir žaislus, išgauna trumpus ir ilgus šešėlius. Išbando įvairias veiklas su atspindžiais, kuria ir gauda „saulės zuikučius“. Konstruoja oro gaudykles ir, pūsdami orą per šiaudelį, tyrinėja, kaip oras judina daiktus ir sukuria burbuliukus. Gamina mini vėjo malūnus, konstruoja vėjo jėgainių modelius. Kuria įvairių struktūrų mechanizmus. Konstruoja inžinerinius statinius iš popieriaus, medienos, plastiko, testuoja jų tvirtumą. Kartu su mokytoju, seka paros, metų ciklą. Aiškina, kaip gyvena augalai ir gyvūnai – dieną ir naktį, skirtingais metų laikais, kokie pasikeitimai vyksta jų gyvenime. Pasirinkę keletą mokyklos kiemo augalų, jie stebi ir fiksuoja (piešia, fotografuoja, matuoja) vienmečių augalų gyvenimo ciklą (pavasari išdygsta, užauga, vasarą žydi, subrandina vaisius, išbarsto sėklas ir vėlyvą rudenį nunyksta); medžių metų ciklą (pavasari sužaliuoja, žydi ir sėklas išbarsto kasmet, žiemą išgyvena numetę lapus, nesimaitindami). Klausosi mokytojo skaitomų tekstų, varto knygas apie gamtą, žiūri vaizdo įrašus ir išsiaiškina, kad žiemą vieni gyvūnai įminga, kiti išlieka aktyvūs, nes dar gali susirasti maisto, dauguma paukščių žiemoti išskrenda į šiltesnius kraštus. Skirtingais metų laikais stebi būdingus gamtos požymius. Mokytojo padedami, pildo metų gamtos kalendorių: sutartiniais ženklais žymi oro temperatūrą, saulėtą ir apniukusias dienas, kritulių kiekį, pastebi jų pokyčius skirtingais metų laikais, susieja juos su augalų ir gyvūnų gyvenimu. Vandeni užšaldo į ledą, tirpina ledo kubelius, stebi, kaip šiltą dieną vanduo išgaruoja nuo šaligatvio plytelių, samprotauja apie vandens būvius ir ko reikia, kad jie

	keistūsi. Spėlioja ir eksperimentuoja, kurie daiktai, sumesti į vandenį, nuskęs, tyrinėdami pastebi, kad vieni daiktai skęsta, kiti plūduriuoja, vieni grimzta greičiau, kiti – iš lėto, aiškinasi, nuo ko tai priklauso. Mokytojo padedami, aiškinasi, kodėl laivai neskęsta. Žaisdami su prizmėmis, susipažįsta su spalvų spektru, lauke pastebi vaivorykštę ir išsiaiškina, kad jai susidaryti reikia lietaus ir saulės, nes šviesos spinduliai pereina skaidrią terpę (vandens lašelius) ir suskaidomi į septynias spalvas.
4.3. „SKAIČIAVIMAS IR MODELIAVIMAS“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Žaidžia pirštų žaidimus, mokosi skaičiuoti, pažinti skaičius. Parodo pirštukais savo metus. Skaičiuoja žaislus, knygeles, draugus, aplinkos daiktus, grupuoja daiktus, priskiria juos skaičiui. Žaidžia su kortelėmis, kuriose yra nupiešti taškai. Skaičiuoja taškus ir parodo skaičiaus simbolį. Klijuoja paveikslėlius pagal numatomą dienotvarkę (pavyzdžiui, „Pusryčiai“, „Žaidimai“, „Miegas“), skaičiuoja, kiek veiksmų buvo atlikta per dieną. Tyrinėja skirtingas medžiagas, objektus, reiškinius (smėlis, vanduo, žaislai). Atlieka bandymus su vandeniu, stebi proceso eigą, skaičiuoja vandens lašus, matuoja srovės stiprumą (pvz., pilsto vandenį, žiūri, kaip jis, laša, teka). Žaidžia stalo žaidimus su skaičių simboliais, dėlioja gamtinę medžiagą, suskaičiuoja, parodo skaičiaus kortelę. Piešia skaičius, juos aplikuoja, suranda nurodytą skaičių, suskaičiuoja iki 5, susieja skaičius su daiktais. Matuoja atstumus pėdomis, delnais, sprindžiais, žingsniais.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Skaičiuoja, matuoja, mokosi pažinti skaičius. Atstumui matuoti naudoja matavimo priemones: liniuotę, metrą, virvę, pėdas, žingsnius. Fiksuoja rezultatus popieriaus lape, lentoje, sąsiuvinuose. Jungia taškelius, rašo skaičius, kerpa skaičių trafaretus. Žaidžia su inžineriniais žaislais (pvz., LEGO ir kitais loginį mąstymą ugdančiais konstruktoriais), skaičiuoja detales. Kuria inžinerinę konstrukciją, matuoja jos sudedamąsias dalis aiškinasi jos tvirtumo paslaptis. Atlieka eksperimentus, naudoja įvairias medžiagas (pvz., smėlį, vandenį, popierių), mokosi apskaičiuoti, kiek ko reikia, kad atliktų tam tikrą užduotį (pvz. pasvertų ir suskirstytų medžiagas į grupes), įtvirtina sąvokas sunkus, lengvas. Atlieka paprastus fizikos eksperimentus (pvz., kaip rutulys rieda nuolydžiu), skaičiuoja, kiek kartų rutulys pasiekia pažymėtą tašką. Naudoja robotus ar kodavimo žaislus (pvz., „Bee-Bots“), skaičiuoja žingsnius ir atstumus iki tikslo. Tyrinėja ir stebi augalus, skaičiuoja, kiek lapų turi medis, kiek žiedų turi gėlė ir t. t. Kuria procesų sekas (pvz., kaip daržovių daigai auga), žymi kiekvieną etapą skaičiais (1, 2, 3...) ir t. t. Žaidžia žaidimus su suktuku, metamu kauliuku, loterijos bilietais, kuriuos žaidžiant nebūtinai laimima.
4.4. „MATEMATINIAI ERDVĖS TYRINĖJIMAI“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Atlieka eksperimentus su vandeniu, smėliu ar kitais biriais produktais. Lygina indų aukštį, plotį, tūrį. Spėja, kuriame inde telpa daugiau vandens, o spėjimą patikrina vandenį perpildami iš vieno indo į kitą. Savo pastebėjimus jie išreiškia parodydami daiktus, kurie suaugusiojo apibūdinami šiomis su matavimu susijusiomis sąvokomis: „ilgas“ arba „trumpas“, „aukštas“ arba „žemas“. Susipažįsta su sąvokomis „pilnas“ - „tuščias“. Žaidžia su įvairių formų bei talpų žaislais, juos apverčia, pasuka, tyrinėja jų formas, gylį, vietas erdvėje. Beria smėlį, pila vandenį, birius produktus iš vieno indo į kitą.

	Žaidžia su gamtine medžiaga. Naudoja buitės apyvokos daiktus, matuoja ko ir kiek telpa puodelyje ar dubenyje, kibire ar stiklinėje, krepšelyje ar maiše ir pan. Žiūri edukacinius mokomuosius filmukus apie matematinius erdvės tyrinėjimus. Mokytojo padedami konstruoja erdvinius statinius, 3D formos žaislus (pvz., namą iš dėžių, bokštą iš vienkartinį puodelių ir pan.).
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Žaidžia įvairius inžinerinį ir loginį mąstymą lavinančius žaidimus (pvz., LEGO, konstruktoriai). Konstruoja statinius, analizuoja ir lygina jų dydį, aukštį, plotį, tūrį. Matuoja, skaičiuoja, daro brėžinius, fiksuoja rezultatus. Daro eksperimentus su augalais. Stebi augalų augimo ciklą, sudaro tinkamas augimui sąlygas. Žaidžia žaidimus su skirtingų dydžių, talpų indais, pilsto vandenį, smėlį, stebi ir lygina indų talpas, mokosi jas pavadinti. Eksperimentuoja su veidrodiniais paviršiais, taškiniais šviesos šaltiniais, stebi ir tyrinėja dvimačių ir trimačių geometrinių objektų atvaizdus. Eksperimentuodami su figūromis (jas jungdami, skaidydami, dëliodami, vartydami, apšviesdami), atranda, kad sudėtingesni objektai gali būti gaunami ir vaizduojami kaip paprastesnių, gerai pažįstamų objektų junginys. Savo pastebėjimus išreiškia piešiniuose, lipdiniuose. Vykdo inžinerinius projektus (pvz., tiltus, pastatus, gatves ir t. t.). Naudoja statybines medžiagas, žaidžia konstrukcinius žaidimus, stato įvairius statinius, lygina tūrius, sveria, matuoja. Modeliavimo idėją atranda drauge su mokytoju palaipsniui susipažindami su sekų AB, BA, ABC, AAB, ABB, ABA modeliais (raidėmis pažymima grupė elementų, kurie nuosekliai pasikartoja sekoje). Mokytojo padedami, su kiekvienu sekos modeliu susipažįsta nuosekliai, atpažįsta, kopijuoja, pratęsia seką, randa jos trūkstamą narį, kuria kitą to paties modelio sekos pavyzdį. Sekų modeliavimo gebėjimus ugdo formaliose ir neformaliose veiklose: piešia, dëlioja įvairius objektus, ritmiškai dainuoja, juda, nagrinėja raštus, kuria ornamentus.
4.5. „SKAITMENINIŲ TECHNOLOGIJŲ PASAULIS“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Žaidžia su interaktyviais žaislais (pvz., mechaninėmis žaislų mašinomis ar judančiais robotais). Tyrinėja, kaip žaislai juda. Stumdo juos pirmyn ir atgal, stebi judėjimo kryptį. Konstruoja iš magnetinių detalių įvairias geometrines figūras. Tyrinėja, kaip veikia magnetas. Stebi kaip detalės traukia ir stumia viena kitą ir kaip skirtingi objektai keičia savo formą bei vietą. Naudoja žaislus, kurių formos ir spalvos aiškiai išsiskiria (pvz., spalvoti rutuliukai, kubai ir kūgiai), rūšiuoja ir grupuoja daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Tyrinėja, kaip objekto forma ar spalva gali padėti jį išskirti iš kitų objektų. Žaidžia su rašikliais, kurie leidžia piešti ant interaktyvių paviršių ir popieriaus. Tyrinėja, kaip rašiklis palieka ženklus ir kaip spalvos pasikeičia priklausomai nuo to, koku spaudimu jie piešia ar rašo. Žaidžia su šviečiančiais žaislais, kurie reaguoja į judėjimą ar spaudimą (pvz., šviečiantys kamuoliukai, žaislai su šviesos efektu). Stebi kaip kinta šviesa ir kaip ją galima valdyti patiems.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Naudoja planšetės ar SMART lentos interaktyvias programas. Mokosi pasirinkti piešimo įrankius, spalvas, formas. Geba piešinius išsaugoti, dalintis su grupės draugais. Naudojasi skaitmeniniu fotoaparatu ar planšete, fotografuoja įvairius objektus, žaislus, gamtos reiškinius, savo kūrybą. Įkelia nuotraukas į kompiuterį, SMART lentą ar planšetę, sukuria bendrą nuotraukų galeriją. Aptaria savo nuotraukas su grupės draugais. Įrašo savo balsus

	naudodami paprastas garso įrašymo priemonės (planšetę ar išmanųjį telefoną). Naudodami įrašymo programas (pvz.: <i>CHATTER PIX KIDS</i>) įrašo pasakojimus, dainas ar žaidimų garsus. Klausosi savo įrašų ir analizuoja. Koduoja su spalvotais blokeliais ar kortelėmis (kiekvienas spalvotas blokas atitinka tam tikrą veiksmą (judėjimą, garsą)). Veiklose naudoja programavimo priemonės, kurios paremtos mechaniniais veiksmais ar kitus skaitmeninius įrankius (pvz., grupės nuotraukų ar filmų kolekcijos, <i>Zoom</i>, <i>WhatsApp</i> platforma ir kt.). Užrašo komandų sekas simbolių sekomis ir mokosi jas „perskaityti“ bei atlikti. Siekdami rezultato ir naudodamiesi realiais objektais kaip simboliais (kaladėlėmis, akmenukais, piešiniais, kortelėmis ir kt.), dėlioja ir atlieka veiksmų seką. Žaisdami, konstruodami, bando sudėlioti veiksmų sekas, kurias atlieka skaitmeniniai objektai (robotukai, valdikliai ir pan.). Programuoja paprasčiausias animacijas, žaidimus, dėlioja komandų blokų sekas ir jas vykdo.
5. UGDYMO(SI) SRITIS „KURIU IR IŠREIŠKIU“	
5.1. „ŽAIDIMO RAIŠKA“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Stebi savo atvaizdą, liečia veidą, mokosi atpažinti savo kūno dalis. Juda pagal skirtingo tempo muziką, mokosi kartoti ritmingus judesius. Veiklos su varpeliais, būgneliais, barškučiais – skatina manipuliuoti garsais ir laukti reakcijos iš kitų. Atkartoja suaugusiojo arba draugo parodytus judesius ir garsus. Žaidžia poromis, kopijuodami vienas kito judesius ir veido išraiškas. Ieško kito vaiko su tokiu pačiu žaislu. Žaidžia su žaisliniais telefonais, puodeliais, šaukštais – imituoja matytus veiksmus. Kampeliuose su lėlių lovytėmis, puodais, pagalvėlėmis, prižiūri „vaikus“, gamina „maistą“, rūpinasi meškučiais ir lėlėmis, gydo juos, „ruošia maistą“, dalijasi indais, mokosi laukti savo eilės. Moka paprastas taisykles – bėga ir sustoja pagal mokytojo signalą. Žaidžia sensorinius žaidimus su smėliu, vandeniu, įvairiomis tekstūromis. Eksperimentuoja su spalvomis, šviesa, veidrodžiais.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Renkasi žaidimo aplinką, kuria istorijas ir patys tampa veikėjais. Naudojasi lėlėmis, figūrėlėmis ar statybinėmis kaladėlėmis, kad atkurtų realias ar įsivaizduotas situacijas. Su kitais susitaria dėl žaidimo taisyklių, keičia vaidmenis ir kuria bendrą istoriją. Jei kyla nesutarimų, mokosi ieškoti sprendimų, dalytis idėjomis, gerbti kitų pasiūlymus. Kuria tęstinius žaidimus, kelias dienas plėtoja siužetą, jungia jį su kitomis veiklomis, įtraukia naujus veikėjus ir draugus. Įveikia iššūkius, pritaiko patirtį, išbando įvairias situacijas. Žaidimuose su taisyklėmis mokosi jų laikytis ir kurti naujas. Eksperimentuoja su žaidimų struktūra, pritaiko taisykles pagal grupės poreikius, žaidžia tiek su bendraamžiais, tiek su suaugusiais. Lavina kūno išraišką – mokosi keisti balso intonaciją, naudoti gestus, mimiką, išbandyti įvairius judesius. Atranda būdus, kaip išreikšti emocijas, sustiprinti bendravimą ir pasitikėjimą savimi.
5.2. „MUZIKOS RAIŠKA“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Laisvai tyrinėja garsus – barškina indelius, tranko delnais į stalą, krato barškučius, stebi, kokius garsus gali išgauti. Klausosi įvairių garsų aplinkoje – lietaus, vėjo, paukščių čiulbėjimo, miesto triukšmo, mėgdžioja balsu ar judesiais. Spontaniškai leidžia garsus, eksperimentuoja balso aukščiu, mėgina pratęsti suaugusiojo vokalizavimą. Klausosi dainelių, lopšinių, kartu linguoja,

	ploja, šoka pagal ritmą. Dainuoja trumpas frazes, keičia intonaciją. Išbando mušamuosius instrumentus – būgnelius, medinius pagaliukus, skambaliukus – mokosi išgauti garsus ir reaguoti į ritmo pokyčius. Dainuoja nesudėtingas daineles, jų žodžius lydi judesiais – mostais, plojimais, šuoliukais. Gestais, judesiais improvizuoja dainelės turinį, klausosi muzikos kūrinų, atpažįsta girdėtas melodijas, spontaniškai prisijungia dainuodami ar judėdami. Kuria savo garsų sekas, improvizuoja ritminius derinius su daiktais. Juda pagal muziką ir sustoja, kai muzika nutrūksta. Seka garso kryptį ir suranda paslėptą grojantį objektą. Noriai muzikuoja tiek individualiai, tiek grupėje – dainuoja, šoka, groja instrumentais, mėgdžioja girdimus garsus ir džiaugiasi kūrybiniu procesu. Mėgdžioja gyvūnų, gamtos ar transporto priemonių garsus. Eksperimentuoja su kūno garsais (plojimai, trypimai, čiaudėjimai, dainavimas su burna uždengta rankomis). Piešia ar dėlioja spalvas pagal girdimą muziką (pvz., rami muzika – mėlyna, aktyvi – raudona). Žaidžia žaidimą „Ritmas kitaip“ – barškina šaukštais, puodais, groja stiklinėmis, pilnomis vandens, ploja ritmą rankomis, akmenukais, pagaliukais, kaladėlėmis, pučia iš popieriaus pagamintas dūdeles, švilpynes, beržo tošį, folijos juosteles. Muzikuoja tyliai, garsiai, lėtai, greitai. Klausydami muzikos atlieka ritmiškus judesius su pačių pasigamintais muzikos instrumentais.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Kuria įvairius garsą skleidžiančius objektus – gamina būgnus iš dėžučių, barškučius iš pupelių, styginius instrumentus iš guminių juostų, eksperimentuoja su skirtingomis medžiagomis, tyrinėja, kaip jos keičia garsą. Žino kaip daikto forma, dydis ir medžiaga veikia jo skambesį, lygina skirtingus tembrus. Tyrinėja, kaip garsas sklinda erdvėje – pučia į buteliukus su skirtingu vandens kiekiu, klausosi aidų skirtingose patalpose, gamina savadarbius vamzdinius instrumentus iš popierinių ritinėlių, tyrinėja, kaip keičiasi garsas, kai jį sustiprini ar slopini. Konstruoja ritminius takelius iš įvairių paviršių – medžio lentelių, popieriaus, metalinių dangtelių – ir tyrinėja, kaip skirtingos medžiagos skleidžia garsą. Išbando skirtingas lazdeles (medines, plastiko, metalines), kad suprastų, kaip keičiasi garsų stiprumas ir tembras. Iš natūralių ir antrinių žaliavų kuria savo muzikos instrumentus, patys projektuoja jų konstrukcijas, stebi, kokį poveikį garsui turi forma ir dydis. Dalyvauja „garso tiltų“ kūrimo – iš skirtingų objektų (pvz., stygų, vamzdelių, plokščių) jie kuria struktūras, kurios skleidžia garsą, tyrinėja vibracijas, jų poveikį skambesiui, aiškinasi, kaip galima sustiprinti ar pakeisti garsą. Jungia muziką su technologijomis – tyrinėja garso įrašymo ir atkūrimo priemonės, naudoja mikrofonus, keičia garso efektus, kuria ritminius takelius su paprastomis garso programėlėmis. Įsiklauso į įvairius muzikos kūrinius, aptaria savo įspūdžius savais žodžiais, lygina skirtingus muzikos stilius. Tyrinėja instrumentų tembrus, atpažįsta jų skambesį, mokosi įvardyti kelis muzikos instrumentus.
5.3. „ŠOKIO RAIŠKA“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Laisvai juda po salę ar lauko erdvę, išbandydami įvairias kryptis (pirmyn, atgal, į šonus, suktis aplink save). Juda pagal nurodytas užuominas (pvz., „Bėk link raudono kilimėlio“, „Eik lėtai kaip vėžlys iki durų“). Juda pagal muziką, keičiančią tempą (pvz., greita muzika – bėga, lėta muzika – slenka kaip sraigės). Improvizuoja pagal muziką – juda laisvai, lėtai linguoja ar energingai šokinėja, priklausomai nuo skambančios melodijos. Kuria savo judesių kombinacijas, kartoja jas, jungia į trumpas sekas. Pradedą suvokti

	laiką ir tempą – mokosi judėti greitai ar lėtai, sustoti pagal signalą, reaguoti į ritminius pokyčius. Jie instinktyviai šokinėja pagal muziką, atranda džiaugsmą judant kartu su kitais. Juda pagal ant grindų išdėstytas pėdų formas skirtingomis kryptimis (zigzagu, ratu, tiesiai). Stovint prieš suaugusįjį ar draugą mėgdžioja rodomus judesius (rankų mojavimą, pritūpimus, sukimąsi). Imituoja skirtingų gyvūnų judesius (šuoliai kaip varlė, ropojimas kaip meška, plasnojimas kaip paukštis). Mėgdžioja įvairių transporto priemonių judesius (lėktuvo plasnojimas, mašinos važiavimas, laivo lingavimas). Šokinėja ant pažymėtų taškų kaip lietaus lašeliai, mėgina šokinėti ritmingai. Ropoja, eina per žemai pakabintas juostas, lenda per lankus, lavindami pusiausvyrą. Savarankiškai pasirenka būdus, kaip įveikti tam tikras kliūtis (tuneliai, pagalvės, kelmai).
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Moka paprastus šokių žingsnius, juda pagal komandas, stebi tempą, sinchronizaciją ir ritmą. Naudoja įvairias medžiagų kaladėles (silikatinės plytas, medines ar polistireno) ir tyrinėja jų svorį. Atlieka pratimus – kilnoja kaladėles, jas stumia ir ridena. Bandydami įvairius judesius, mokosi valdyti savo kūną. Išreiškia emocijas per judesį – šokinėja iš džiaugsmo, pritupia iš liūdesio, griaua „piktus“ bokštus iš kaladėlių. Derina spontaniškus ir struktūruotus judesius, bandydami suprasti, kaip emocijos veikia kūno kalbą. Eksperimentuoja su skirtingais paviršiais (kilimu, plytelėmis, medžiu) – šliaužia, bėga, ridenasi. Išlaiko pusiausvyrą, juda lėtai ir greitai, lavina lankstumą. Suvokia trinties įtaką judesiui, valdo kūno koordinaciją, gebėjimą reguliuoti kūno energiją ir įtampą. Imituodami mechaninių objektų judėjimą (vežimėliai, ratai ir ašys), atlieka įvairius judesius: ridenasi, šokinėja, ritasi. Konstruoja paprastus mechanizmus iš kaladėlių ir stebi, kaip juda objektai.
5.4. „DAILĖS RAIŠKA“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Braukia kreidelėmis ant grindų, piešia vandeniui ant lentos, spaudžia dažų ant audinio, tyrinėja skirtingų paviršių faktūras. Patys pasirenka, kaip nori veikti, ir džiaugiasi atradimais. Stebi aplinką ir per kūrybą atranda pasaulį – pavyzdžiui, piešia debesų formas, atspaudžia lapus dažais, lygina šešėlius su piešiamomis linijomis. Lygina spalvas, formuoja pirmąsias kompozicijas iš skirtingų medžiagų, tyrinėja šviesą ir spalvų pokyčius. Laisvai žaidžia su spalvomis ir formomis, mėgaujasi procesu, lavina motoriką, ugdo vaizduotę ir kūrybinę saviraišką. Piešia pirštais ant smėlio, miltų, želatinos paviršių, tyrinėdami tekstūras ir pėdsakus. Bando spausti ir braukti įvairiomis priemonėmis (kamštukais, teptukais, kempinėmis, šakelėmis). Lašina skystus dažus ant popieriaus ir stebi, kaip jie susilieja, aptaria spalvų pokyčius. Pučia per šiaudelį ant skystų dažų sukuria spontaniškas linijas, kurias galima tyrinėti. Tapo delnais ir pėdomis ant didelio popieriaus lapo ar audinio. Dedant įvairius objektus ant popieriaus ir purškiant dažais, tyrinėja formų kontūrus. Piešia skirtingo dydžio apskritimus, juos lygina ir ieško skirtumų. Iš natūralių elementų (lapų, gėlių, smėlio) kuria paveikslus, tyrinėdami spalvas ir formas. Išspaudžiant įvairius daiktus į molį ar tešlą, kuria skirtingas formas, jas tyrinėja. Pila, tepa, spaudžia dažus ant didelių paviršių, patirdami kūrybos džiaugsmą. Su įvairių spalvų kreidelėmis ar dažais juda per didelį popieriaus lapą, palikdami spalvingus pėdsakus.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Naudoja skaidrias spalvotas plėveles, prožektorius ir įvairias spalvas, kurdami šešėlių teatrą. Tyrinėja, kaip spalvos persidengia ir kuria naujus atspalvius.

6 metų)	Suvokia spalvų maišymo principus, kuria kontrastingus vizualinius efektus, lavina kūrybiškumą ir motorinius įgūdžius. Naudoja gamtinius objektus (lapus, šakeles, akmenėlius), perkelia jų tekstūras ant popieriaus, jungia su piešiniais ir lipdukais. Individualiai ir drauge su kitais džiaugsmingai tyrinėja spalvinės ir grafinės raiškos galimybes, eksperimentuodami su dažais, juos maišydami, žaisdami linijomis, dėmėmis. Tyrinėja įvairias grafines ir spalvines raiškos priemones, kuria unikalius kūrinius ir pradeda formuoti savo meninį stilių. Lankosi virtualiuose meno muziejuose, kur susipažįsta su įvairiais meno stiliais ir žanrais. Lanko kontrastingas aplinkas (urbanistines, industrines, gamtines ir pan.), lanko meno galerijas, parodas, muziejus, žiūri kokybišką animaciją, kiną, patiria įvairius vaizduojamojo meno stilius, žanrus, formas. Stebi garsius meno kūrinius, aptaria spalvas, formas, emocijas. Kuria savo paveikslus, įkvėpti matytų darbų. Konstruoja mažus mechanizmus (vežimėlius, svirtis) ir naudoja juos savo kūryboje – piešia „judančius“ paveikslus. Pvz., ant vežimėlio pritvirtina pieštuką ir ridenanti jį kuria linijų raštus. Eidami į gamtą ir renkasi įvairius objektus (lapus, gėles, akmenėlius), kuriuos perkelia į savo piešinius naudodami atspaudus. Stebi, kaip šviesa ir šešėliai keičia spalvas ir formas. Modeliuoja ir komponuoja dvimatės ir trimatės figūras, veikdami su įvairiomis medžiagomis: lipdydami skirtingų formų objektus, konstruodami erdvinius objektus iš skirtingų medžiagų. Įgudę bando atkartoti ar sukurti sudėtingesnius erdvinius objektus.
5.5. „TEATRO RAIŠKA“	
Ankstyvasis ugdymas (nuo 1 iki 3 metų)	Išbando įvairius balso tembrus (tyliai, garsiai, greitai, lėtai), pasitelkdami emocijas (džiaugsmas – aukštas tonas, liūdesys – žemas tonas). Improvizuoja - žaismingai kalba kaip pelė, riaumoja kaip liūtas, kalba tyliai kaip slaptas veikėjas. Mėgdžioja gyvūnų, gamtos ar transporto priemonių garsus, lavindami intonaciją ir balso valdymą. Žiūrėdami į veidrodį ar draugus, bando rodyti skirtingas emocijas: džiaugsmą, nuostabą, pyktį, baimę. Žaidime įsivaizduoja, kad prabunda kaip skirtingi gyvūnai (katinas rąžosi, šuo krato galvą, meškiukas lėtai keliai). Juda pagal muziką, atspindėdami emocijas (linksma – šokinėja, liūdna – juda lėtai). Pasirenka skrybėles, šalikus ar kitus aksesuarus ir vaidina personažus, mėgdžiodami balsus bei judesius. Naudojant lėles ar žaislus, imituoja jų kalbą ir emocijas. Pagal situaciją (pvz., dingo žaislas, lyja lietūs) parodo reakcijas kūno kalba ir balsu. Žaidžia pirštukų žaidimus („Šitas nykštys į mišką ėjo...“ ir kt.). Vaikai stovi poroje ir mėgdžioja vienas kito veido išraiškas bei judesius.
Ikimokyklinis ugdymas (nuo 4 iki 6 metų)	Kuria pasakų personažus, naudodami teatro lėles, skareles ir paprastus kostiumus. Vaidina pasirinktas pasakas arba kuria savo istorijas. Pasitelkia balso intonacijas, mimiką ir kūno judesius, kad perteiktų personažų emocijas ir charakterius. Kuria pasakų personažus, naudodami teatro lėles, skareles, kostiumus. Vaidina pasirinktas pasakas arba kuria savo istorijas. Vaidyboje imituoja balso intonacijas, mimiką ir kūno judesius, kad perteiktų personažų emocijas ir charakterius. Kuria lėlių teatrą naudodami kartonines dėžes, spalvotą popierių, žaislus ir papuošimus. Išsirenka veikėjus, kuria dialogus, perpasakoja pasakas arba kuria naujus siužetus. Naudoja balso intonacijas ir įvairius veikėjų judesius. Kuria „gyvus paveikslus“, vaizduojami įvairias scenas – pikniką parke, šeimą virtuvėje, draugus žaidžiančius lauke. Naudoja drabužius, skareles ir papuošalus, imituoja veikėjų judesius ir kalba jų vardu. Kuria fantastines istorijas apie išgalvotus pasaulius ir personažus, naudodami

	improvizuotus kostiumus ir rekvizitus. Improvizuoja dialogus, eksperimentuoja su balso intonacijomis, derina veiksmus su muzika.
--	--

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Šiaulių lopšelis-darželis Berželis, Lydos g. 4, LT-77165 Šiauliai
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL ŠIAULIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „BERŽELIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS „VAIKO PASAULIO SLĖPINIAI – TYRINĖJU, ATRANDU, KURIU“ PATVIRTINIMO
Dokumento registracijos data ir numeris	2025-08-01 Nr. IV-77
Adresatas	–
Dokumentą pasirašė	Direktorius Sonata Dedūraitė
Veiksmo atlikimo data ir laikas	2025-08-01 14:42:40
Registratorius	Direktorius Sonata Dedūraitė
Veiksmo atlikimo data ir laikas	2025-08-01 14:42:40
Dokumento nuorašo atspausdinimo data ir jį atspausdinęs darbuotojas	2025-08-01 atspausdino Raštinės administratorius Rima Gajauskienė

Nuorašas tikras
 Šiaulių lopšelis-darželis Berželis
 2025-08-01